

นำชม
อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

363.69
๔ 528 น

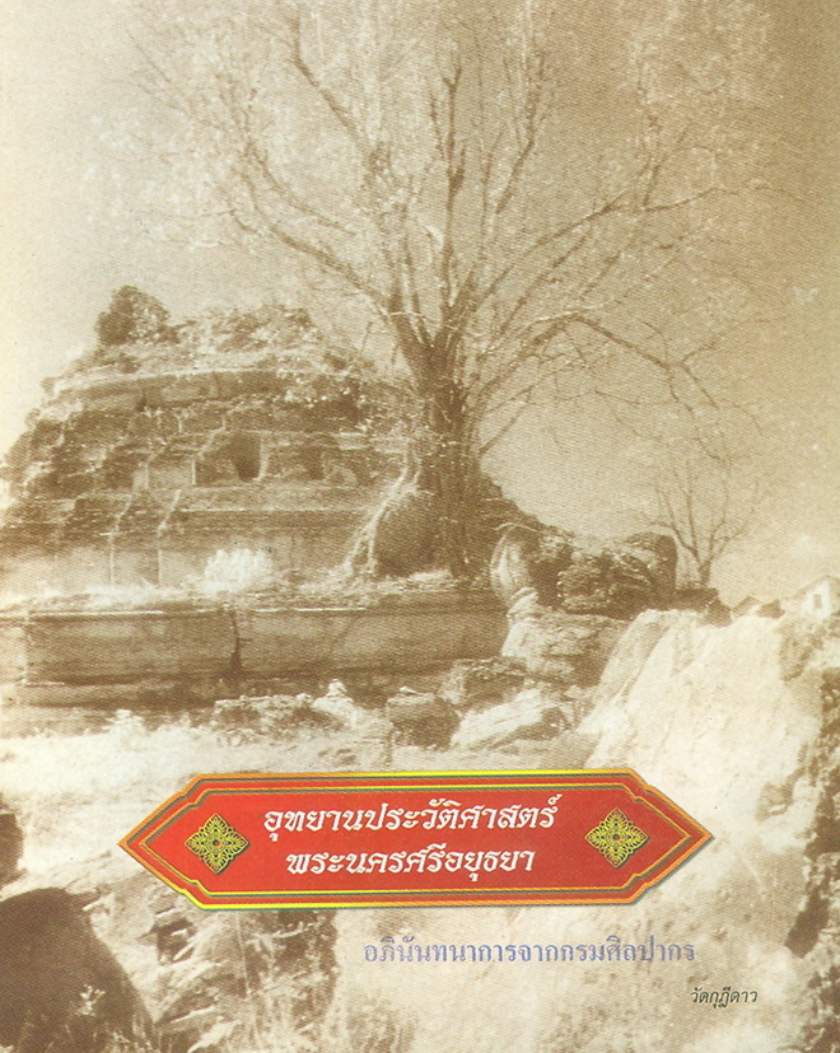
กรมศิลปากร
FINE ARTS DEPARTMENT

มรดกโลก

174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

อุณันทนาการจากกรมศิลปากร

วัดกุฎีดาว

นํ้าหมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ISBN 974-417-472-2

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช 2543

จำนวน 5,000 เล่ม

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ที่ปรึกษา

นาวาอากาศเอก อาวุธ เงินชูกลิ่น

นายสด แดงเอียด

นายเอนก สีหามาตย์

บรรณาธิการ

นายเอนก สีหามาตย์

คณะทำงาน

นางพาสุข ดิษยเดช

นายเศรษฐเนตร มั่นใจจริง

นางสาวปัทมา วิจิตรบุญ

นางสาวดาวิชา สุวรรณาศรัย

นายคนธรร จิตติโกคา

แบบปก

นายเอนก สีหามาตย์

นายเศรษฐเนตร มั่นใจจริง

อธิบดีกรมศิลปากร

ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดี

และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายเมธา วิจักขณะ

ภาพถ่าย

นายเศรษฐเนตร มั่นใจจริง

นายคนธรร จิตติโกคา

ควบคุมการพิมพ์

นายเอนก สีหามาตย์

พิมพ์ที่

บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด

5/37-41 ถนนรองเมือง ซอย 5 ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 5

032915

363.64
528 6

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111002368890

คำนำ

กรุงศรีอยุธยาได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีของไทยโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ตั้งแต่ พ.ศ. 1893 และมีพระมหากษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมารวมทั้งสิ้น 33 พระองค์ จนกระทั่งเสียกรุงให้แก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 รวมระยะเวลา 417 ปี ในเวลาแห่งการดำรงฐานะความเป็นราชธานีของไทยนั้น พระนครศรีอยุธยา จัดได้ว่าเป็นราชธานีที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ สิ่งที่ยืนยันได้คือเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งของชาวไทยและชาวต่างชาติ ตลอดจนร่องรอยหลักฐานทางด้านโบราณสถานประเภทวังและวัดจำนวนมาก ซึ่งต่างก็สะท้อนให้เห็นได้ถึงอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจการค้า การทูต การศาสนา และศิลปวัฒนธรรม

สิ่งสำคัญที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านพุทธศาสนา ได้แก่ หลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมอันเนื่องในพุทธศาสนาซึ่งปรากฏอยู่ภายในวัดวาอารามจำนวนมาก ทั้งที่สร้างขึ้นโดยองค์พระมหากษัตริย์ ขุนนาง และสามัญชน โดยรูปแบบและคติในการสร้างวัดสมัยอยุธยานั้นส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงการได้รับอิทธิพลทางด้านรูปแบบการก่อสร้างมาจากอาณาจักรใกล้เคียงที่รุ่งเรืองมาก่อนและอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ได้แก่ อาณาจักรเขมร และ อาณาจักรสุโขทัย เป็นต้น

มรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าดังกล่าวแม้จะถูกปล่อยทิ้งร้างมาเป็นระยะเวลานาน บางแห่งก็ถูกทำลายโดยน้ำมือมนุษย์และปัจจัยแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ร่องรอยแห่งความเจริญรุ่งเรืองครั้งอดีต ยังคงปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์จากการเลือกทำเล

ที่ตั้งของเมืองที่ดีเยี่ยม การออกแบบแผนผังเมืองให้มีระบบสาธารณูปการที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสังคมของเมือง รวมทั้งลักษณะและการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทวัดและวังที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย อันเป็นหลักฐานซึ่งเอื้อประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าได้อย่างมาก สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นหลักฐานทางอารยธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นปึกแผ่นของราชธานีที่ยาวนานที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ อารยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกรุงศรีอยุธยานั้นถือได้ว่ามีคุณค่าต่อการศึกษาถึงพัฒนาการของมนุษยชาติทำให้องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีมติให้ขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534

กรมศิลปากรหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “นำชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” เล่มนี้ จะสามารถให้ความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมกับช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

นาวาอากาศเอก

(นาวาอากาศเอก อาวุธ เงินชูกลิ่น)

อธิบดีกรมศิลปากร

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	1
ลักษณะทางกายภาพของเมืองโบราณศรีอยุธยา	4
การปกครองสมัยอยุธยา	9
พระราชวังหลวงศูนย์กลางด้านการเมืองการปกครอง	10
สังคมอยุธยา	14
เศรษฐกิจและการค้า	16
ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ	18
ศาสนาของชาวอยุธยา	22
สถาปัตยกรรมและประติมากรรมในพุทธศาสนา	24
จิตรกรรม	29
ประวัติการดำเนินงานอนุรักษ์เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	32
เขต 1 อุทยานประวัติศาสตร์	37
พระราชวังโบราณ	38
วัดธรรมิกราช	40
วัดมหาธาตุ	42
วัดพระราม	46
วัดราชบูรณะ	48
เจดีย์เจ้าอ้าย-เจ้ายี่	52
วัดพระศรีสรรเพชญ์	53
วิหารพระมงคลบพิตร	57
วิหารแก้ว	59
วัดส้ม	60
วัดโลกยสุธา	61
วัดเจ้าพรหมณ์	62
วัดนก	63

วัดสังฆปัต	64
วัดพลับพลาไชย	65
วัดวังไชย	66
วัดเจ้าปราบ	68
วัดโพง	69
วัดหลังคาคำ	70
วัดหลังคาขาว	71
วัดชัยภูมิ	72
วัดชุมแสง	73
วัดญาณเสน	74
วัดวรโพธิ์	75
วัดวรเชษฐาราม	77
วัดหลวงซีกรุค	79
วัดมหาสมัน	80
วัดสังฆแพ-สังขทา	81
วัดเจดีย์ใหญ่	82
วัดสุวรรณเจดีย์	83
วัดอุโบสถ	84
วัดโคกม่วง	85
วัดใหม่ไชยวิจิตร	86
ตึกดิน (พระที่นั่งเย็น)	88
ศาลพระกาฬ	89
ป้อมประตูข้าวเปลือก	90
ประตูช่องกุด	91
ถังน้ำประปา	91
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา	92
คุ้มขุนแผน	94
อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง และอุทยานหาปราสาท	95

เขต 2 พื้นที่ในเกาะเมืองนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์ 97

วัดขุนเมืองใจ	98
พระราชวังจันทร์เกษม	99
วัดเสนาสนาราม	103
วัดสุวรรณดาราราม	104
วัดตึก	107
วัดขุนแสน	108
วัดราชประดิษฐฐาน	110
วัดสุวรรณवास	112
วัดหอรบ่ง	113
วัดลังกา	114
วัดบรมพุทธาราม	115
วัดสิงหาราม	117
วัดสวนหลวงค้ำจว	118
ป้อมเพชร	119
เจดีย์ศรีสุริโยทัย	121

เขต 3 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันออก 122

วัดพนัญเชิง	123
วัดใหญ่ชัยมงคล	124
วัดมเหยงคณ์	127
ตำหนักมเหยงคณ์	128
วัดกุฎีดาว	129
วัดช้าง	131
วัดสีกาสมุด	133
วัดสมณโกฏฐาราม	134
วัดนางคำ	136
วัดจักรวรรดิ	138

วัดโยธยา	139
วัดประดู่ทรงธรรม	140
วัดคูสิดาราม	142
วัดพระญาติการาม	143
วัดสามปลื้ม	144
หมู่บ้านญี่ปุ่น	145
หมู่บ้านฮอลันดา	146

เขต 4 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันตก 147

วัดไชยวัฒนาราม	148
วัดวรเชษฐาราม (นอกเมือง)	151
วัดกษัตราธิราช	152
วัดธรรมาราม	155
วัดท่ากาห้อง	156
วัดกระซ่าย	158

เขต 5 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านเหนือ 159

วัดหน้าพระเมรุ	160
วัดเชิงท่า	163
วัดศาลาปูนวรวิหาร	166
วัดกุเขาทอง	167
วัดโคกพระยา	168
วัดหัสตवास	169
วัดตะไกร	170
วัดพระยาแมน	171
วัดจงกลม	172
วัดเจ้าย่า	174
วัดแค	176
วัดชะราม	177

วัดบรมวงศัศุวรารามวรวิหาร	178
วัดแม่นางปลื้ม	179
วัดพนมยงค์	181
วัดสามวิหาร	182
วัดครุฑธาราม	183
วัดคูม	184
เพนียดคล้องช้าง	185
วัดช้างใหญ่	188

เขต 6 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศใต้ 189

วัดพุทธไสสวรรค	190
วัดเตวีศ	193
หมู่บ้านโปรตุเกส	194
วัดนักบุญเซนต์โยเซฟ	196
มัสยิดเจ้าพระคุณตะเกีย	197

เขต 7 พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้แล้ว ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 198

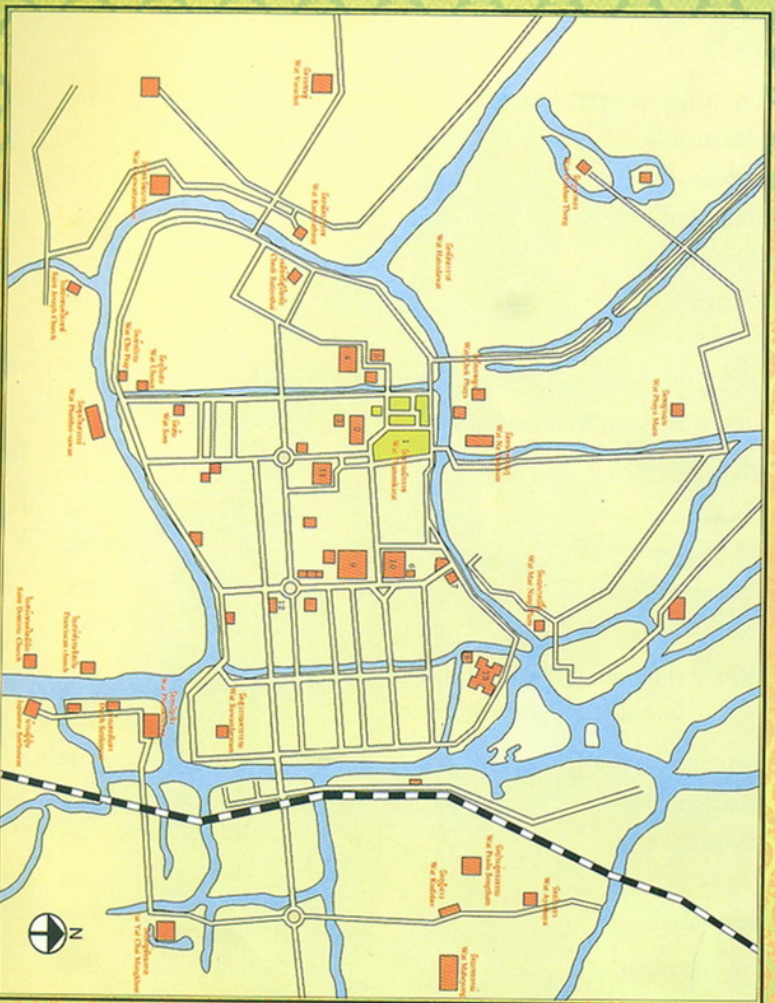
ปราสาทนครหลวง	199
วัดใหม่ประชุมพล	201
วัดชุมพลนิภาอาราม	202
วัดโปรดสัตว์	203
วัดทองบ่อ	204

บรรณานุกรม 205

Brief Historical Background of Ayutthaya 207

ข้อมูลการเดินทาง ที่พัก และร้านอาหาร 211

แผนผัง แสดงที่ตั้งโบราณสถานสำคัญทางในและนอกเกาะเมืองอยุธยา

1. พระราชวังโบราณ
2. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
3. วัดพระมงคลเทพมหาร
4. วัดโสมนัส
5. วัดราชบูรณะ
6. วัดมหาธาตุ
7. วัดราชประดิษฐ
8. วัดมหาธาตุ
9. วัดมหาธาตุ
10. วัดราชบูรณะ
11. วัดราชวร
12. วัดมหาธาตุ
13. พระราชวังโบราณ

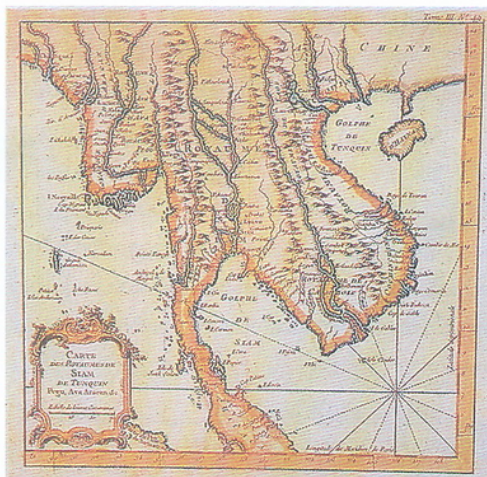
อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

I U D E A

ความสำคัญ
ทางประวัติศาสตร์

แผนที่ราชอาณาจักรสยาม
เขียนโดย Bellin
คริสต์ศตวรรษที่ 18

กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย บริเวณที่แม่น้ำสำคัญ 3 สายมาบรรจบกัน คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม อันเป็นพื้นฐานของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เป็นชุมทางคมนาคมที่เอื้ออำนวยต่อการค้าทั้งภายในและภายนอก จนทำให้เมืองอยุธยาเติบโตเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียและของโลกในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-23

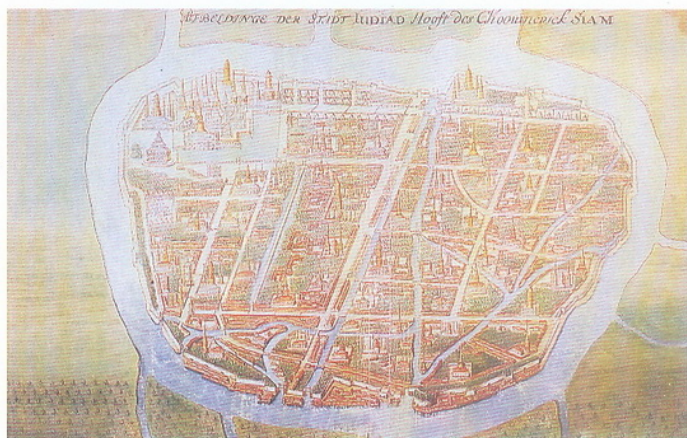
พื้นที่ประเทศไทยก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยายังแบ่งออกเป็นเมืองใหญ่เมืองน้อย ซึ่งต่างมีอิสระในการปกครอง ไม่ขึ้นต่อกัน เช่น ทางภาคเหนือมีอาณาจักรล้านนา และอาณาจักรสุโขทัย ทางภาคใต้มีเมืองนครศรีธรรมราช ทางภาคตะวันตกมีเมืองสุพรรณบุรี ส่วนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางก็มีอิทธิพลเขมรแพร่หลายอยู่ก่อน โดยมีศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่เมืองลพบุรี เชื่อกันว่าบริเวณเมืองอยุธยาเคยเป็นที่ตั้งของ “เมืองอโยธยา” ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของลพบุรีมาก่อน โดยมีหลักฐานทางพระราชพงศาวดารกล่าวถึงการสร้างพระเจ้าพนัญเชิง เมื่อ

พ.ศ.1867 เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นองค์ใหญ่อันแสดงให้เห็นว่าขณะนั้นชุมชนอโยธยามีขนาดใหญ่ มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง จึงมีทั้งกำลังคนและกำลังทรัพย์ในการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ขึ้นได้

เมื่ออิทธิพลเขมรเริ่มเสื่อมลงนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ทำให้เมืองที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองต่างตั้งตัวเป็นอิสระ ในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางนั้นสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทอง (พ.ศ.1893-1912) ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง เมื่อ พ.ศ.1893 โดยรวบรวมกลุ่มเมืองที่มีความสัมพันธ์กันทางด้านเครือญาติเข้าด้วยกัน อาทิ เมืองลพบุรี เมืองสุพรรณบุรี และเมืองสรรค์บุรี เป็นต้น

ต่อจากนั้นกรุงศรีอยุธยาได้พัฒนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยลำดับ มีการขยายดินแดนออกไปอย่างกว้างขวาง และดำรงฐานะศูนย์กลางของประเทศไทยสืบต่อมาถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครองแผ่นดินสืบต่อกันมา 33 พระองค์ จาก 5 ราชวงศ์ พระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ.2301-2310)

แผนที่เมืองพระนครศรีอยุธยาของ Johannes Vingboons เขียนเมื่อ พ.ศ. 2208

เป็นพระมหากษัตริย์องค์สุดท้ายก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะถูกทำลายลง ใน พ.ศ.2310 ทำให้ศูนย์กลางของประเทศไทยต้องย้ายลงมาที่กรุงธนบุรีและ กรุงเทพมหานครตามจนทุกวันนี้

ลักษณะทางกายภาพของเมืองโบราณกรุงศรีอยุธยา

ศูนย์กลางของเมืองอยุธยา คือ ส่วนที่เป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบ 3 สาย ตัวเกาะมีกำแพงเมืองล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง เมื่อพระเจ้าอู่ทองแรกสร้างเมืองนั้นกำแพงเมืองทำด้วยดิน มาเปลี่ยนเป็นกำแพงอิฐในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ.2091-2111) กำแพงเมืองมีความยาวประมาณ 12.5 กิโลเมตร หนา 5 เมตร สูง 6 เมตร มีป้อมปืนประจำอยู่โดยรอบจำนวน 16 ป้อม มีประตูเมือง 18 ประตู ประตูช่องกุด (ประตูเล็ก) 61 ประตู ประตูน้ำ 20 ประตู รวมมีทั้งสิ้น 99 ประตู

อยุธยาถูกออกแบบให้เป็นเมืองน้ำ ผังเมืองที่สมบูรณ์และสวยงาม เกิดจากความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เพราะแม่น้ำหลัก 3 สาย นอกจากจะนำความอุดมสมบูรณ์มาสู่เมืองอยุธยาแล้ว เมื่อถึงฤดูฝนปริมาณน้ำจะมีมากและไหลหลากลงมามากเกินความจำเป็น ดังนั้นการสร้างเมืองของชาวอยุธยาจึงได้รักษาแม่น้ำลำคลองของเดิมเอาไว้ และขุดคลองเพิ่มเติมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวเหนือ-ใต้ ให้เป็นแนวตรงเชื่อมต่อกับแม่น้ำลำคลองเดิม ทำให้กระแสน้ำไม่ไหลเข้าปะทะทำลายเมืองได้โดยตรง แต่กลับระบายออกไปจากตัวเมืองได้สะดวกรวดเร็ว จึงพบว่าเมืองอยุธยามีแม่น้ำลำคลองจำนวนมากเป็นเครือข่ายโยงใยกันทั้งนอกเมืองและในเมือง

ในตัวเมืองนั้นคูคลองสายหลักมากกว่า 10 สาย ถูกขุดขึ้นใหม่ทั้งในแนวเหนือ-ใต้ และตะวันออก-ตะวันตก แบ่งพื้นที่ออกเป็นแปลงสี่เหลี่ยมขนาดเล็กจำนวนมาก แต่ละแปลงใช้เป็นเขตวัด เขตวัง และที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระเบียบ

กรุงศรีอยุธยาในราวก่อนหรือต้นสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
โดยชาวฝรั่งเศสชื่อ อาแลง มาซง มาเล่ ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2226

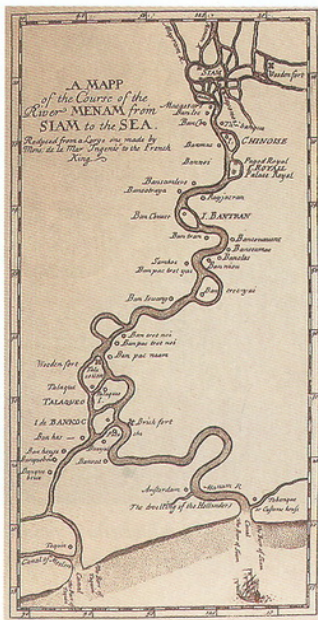

แผนทีโบราณ

เขียนโดยชาวขอนแก่น พ.ศ. 2193

แสดงแม่น้ำเจ้าพระยา

ตั้งแต่อำเภอสยามจนถึงเมืองอยุธยา

แผนที่เส้นทางน้ำ

เขียนโดยชาวฝรั่งเศสในจดหมายเหตุ

การเดินทางสู่ประเทศสยาม

ค.ศ. 1685-1686

ของบาทหลวงเดอซัวซี

พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ.1691 (พ.ศ. 2234)

แผนที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน

ขนานไปกับแนวคูคลองก็คือถนน สร้างเป็นถนนดิน และถนนอิฐ โดยมีสะพานจำนวนมากสร้างข้ามคลองเหล่านี้ มีทั้งสะพานไม้ สะพานก่ออิฐ สะพานก่อด้วยศิลาแลง และสะพานสายโซ่ ซึ่งเป็นสะพานยกได้อีกแบบหนึ่ง รวมทั้งสิ้นกว่า 30 สะพาน

ซากสะพานวານร สร้างด้วยอิฐ ข้ามคลองประตูเทพนม

สะพานป่าถ่าน

สะพานชีกุณ

นอกตัวเมืองเป็นที่ต่ำกว่าใช้เป็นพื้นที่สำหรับเกษตรกรรม มีแม่น้ำลำคลองนำน้ำเข้าไปหล่อเลี้ยงอย่างทั่วถึง สองฝั่งน้ำเหล่านั้นเป็นที่อยู่อาศัยของชาวอยุธยาซึ่งจะปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มๆ สลับไปกับวัดวาอาราม เบื้องหลังของหมู่บ้านคือทุ่งกว้างสำหรับเกษตรกรรม

พระราชวังหลวง สมัยรัชกาลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การปกครองสมัยอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองแผ่นดิน ทรงปกครองแผ่นดินด้วยทศพิธราชธรรม พระองค์ทรงมอบหมายให้พระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางปกครองดูแลเมืองลูกหลวงหลานหลวงต่างพระเนตรพระกรรณ ส่วนเมืองประเทศราชมีเจ้านายในราชวงศ์เก่าปกครองขึ้นตรงต่อเมืองราชธานีกรุงศรีอยุธยา

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) ทรงปฏิรูปการปกครองลดทอนอำนาจหัวเมือง ทรงแยกการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายทหารมีสมุหพระกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบ ฝ่ายพลเรือนมีสมุหนายกเป็นผู้รับผิดชอบ ในฝ่ายพลเรือนนั้นยังแบ่งออกเป็น 4 กรมหรือตุศตมภ์ คือ สี่เสาหลัก ได้แก่ กรมเวียงหรือนครบาลทำหน้าที่ปกครองดูแลบ้านเมือง กรมวังหรือธรรมาภิกรณ์ทำหน้าที่ดูแลกิจการพระราชวัง กรมคลังหรือโกษาธิบดีทำหน้าที่ดูแลด้านการค้าและการต่างประเทศ กรมนาหรือเกษตรราธิการทำหน้าที่ดูแลเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งรูปแบบการปกครองนี้ใช้สืบต่อมาตลอดสมัยอยุธยา

พระราชวังหลวงศูนย์กลางด้านการเมืองการปกครอง

ที่ประทับของพระมหากษัตริย์คือพระราชวังหลวงซึ่งเป็นทั้งศูนย์กลางด้านการเมืองและการปกครองในเวลาเดียวกัน เมื่อแรกสร้างกรุงศรีอยุธยานั้นพระเจ้าอู่ทอง (พ.ศ.1893-1912) ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังขึ้นในบริเวณที่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์ ปรากฏชื่อพระที่นั่งสำคัญ 5 หลัง คือ พระที่นั่งไพฑูรย์มหาปราสาท พระที่นั่งไพชยนต์มหาปราสาท พระที่นั่งไอศวรรย์มหาปราสาท พระที่นั่งมณฑลภิเษกและพระที่นั่งตรีมุข สันนิษฐานว่าสร้างด้วยไม้ทั้งหมด ต่อมา พ.ศ.1983 เกิดไฟไหม้เสียหาย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) จึงทรงยกพื้นที่พระราชวังเดิมให้เป็นพุทธาวาส และโปรดฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นใหม่ทางด้านเหนือของพระราชวังเดิม และใช้สืบต่อมาจนถึงสิ้นกรุงศรีอยุธยา

พระราชวังหลวง ด้านทิศเหนือ

พระราชวังหลวงแบ่งออกเป็น 7 เขตดังนี้

1. เขตพระราชฐานชั้นนอก หรือท้องสนามหน้าจักรวรรดิ เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ เช่น ศาลาอุทขุน ศาลหลวง คลังปืนใหญ่ และโรงราชรถ เป็นต้น พระที่นั่งที่ตั้งอยู่ในเขตนี้ คือ พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ ซึ่งพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2173-2199) โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อใช้ประทับทอดพระเนตรการมหรสพ การตรวจพลสวนสนาม บางครั้งก็ใช้สำหรับบำเพ็ญกุศลพระบรมศพ

วัดพระศรีสรรเพชญ์ พื้นที่นี้เคยเป็นพระราชวังหลวงมาก่อน

2. เขตพระราชฐานชั้นกลาง เป็นที่ตั้งของพระมหาปราสาทสำคัญ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) ทรงสร้างพระที่นั่งสรรเพชญ์มหาปราสาทขึ้นเพื่อใช้ในพระราชพิธีต่างๆ เช่น บรมราชาภิเษก รับแขกเมือง และต้อนรับราชทูต เป็นต้น

พระที่นั่งวิหารสมเด็จนั้นสันนิษฐานว่าสร้างในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ.2133-2147) ใช้ในพระราชพิธีเช่นเดียวกัน

พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2173-2199) ทรงสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พัก และอาจจะใช้ประทับทอดพระเนตรกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคด้วย

พื้นที่ในเขตพระราชฐานชั้นกลาง ยังเป็นที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างสำคัญอย่างอื่นอีก เช่น พระคลังมหาสมบัติ โรงช่างเผือก และโรงม้า เป็นต้น

3. เขตพระราชฐานชั้นใน ใช้เป็นที่อยู่อาศัย พระที่นั่งเบญจรัตนมหาปราสาทซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักประทับน่าจะอยู่ในบริเวณที่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพระที่นั่งตรีมุข (รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับประกอบพระราชพิธีและรับแขกเมือง)

พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์สร้างอยู่กลางสระ พระที่นั่งองค์นี้สมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199-2231) ทรงสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักประทับในบริเวณพระที่นั่งแห่งนี้มีระบบน้ำประปา มีน้ำพุ มีภูเขาจำลองและการจัดสวนซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศส

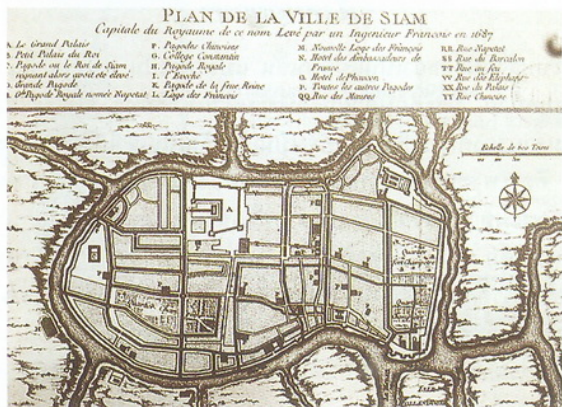
ตำหนักดึก (ตำหนักคูหาสวรรค์) ที่ประทับของพระมเหสีในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระเพทราชา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ นอกจากนี้ยังมีตำหนักและอาคารอย่างอื่นอีกหลายหลัง เช่น พระที่นั่งทรงปืน ตำหนักของพระสนม โรงเครื่องดนตรีและถังน้ำประปา เป็นต้น

4. เขตพระคลังมหาสมบัติ เป็นบริเวณที่เก็บรักษาของใช้สำหรับพระราชวังประกอบด้วยคลังต่างๆ เช่นหอพระมณเฑียรธรรม (เก็บหนังสือ) คลังศุภรัตน์ (เก็บเครื่องอัฐบริหาร) คลังวิเศษ (เก็บเครื่องใช้ในครัว) และคลังพินาศอากาศ (เก็บเครื่องแก้ว) เป็นต้น

5. เขตสวนอู่กัน คือ เขตพระราชอุทยานหลวง แต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดฯ ให้สร้างตำหนักสำหรับพระเจ้าลูกเธอฝ่ายในขึ้นในบริเวณนี้ ได้แก่ ตำหนักสระแก้ว และตำหนักศาลาลวด เป็นต้น

6. เขตสวนกระต่าย เป็นที่ตั้งของตำหนักสวนกระต่ายที่ประทับของพระเจ้าอู่หมพร ครั้นยังดำรงพระยศเป็นพระมหาอุปราช สร้างในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301)

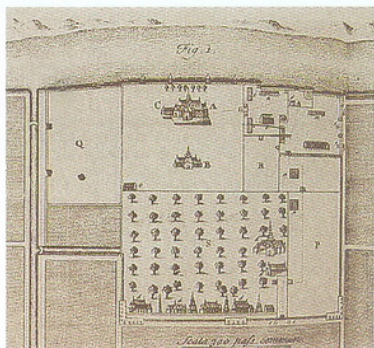
7. เขตวังพระศรีสรรเพชญ์ เป็นวัดในพระราชวังใช้สำหรับประกอบพระราชพิธีต่างๆ

แผนที่เมืองพระนครศรีอยุธยา เขียนโดยวิศวกรชาวฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2230
ปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

นอกจากพระราชวังหลวง ยังมีวังหน้าสร้างอยู่ทางด้านทิศตะวันออก และวังหลังสร้างอยู่ทางทิศตะวันตกของเมือง ทั้ง 2 แห่งสร้างขึ้นใน รัชกาลสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ.2112-2133) โดยวังหน้าสร้างให้ เป็นที่ประทับของพระนเรศวรมหาราช ขณะทรงพระยศเป็นพระมหาอุปราช ส่วนวังหลังสร้างให้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเอกาทศรถพระราชโอรส อีกองค์หนึ่ง

แผนผังพระราชวังหลวง
ใน จดหมายเหตุแกมเฟอร์
ซึ่งเดินทางเข้ามาอยุธยา
ใน พ.ศ. 2233

สังคมอยุธยา

ระบบสังคมอยุธยาเป็นแบบชนชั้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ชนชั้นสูงหรือมูลนาย ประกอบด้วยองค์พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดในฐานะองค์พระประมุข ทรงเป็นเจ้าของชีวิตเป็นเจ้าของแผ่นดิน ระดับรองลงมา คือ พระบรมวงศานุวงศ์ เจ้าเมืองและขุนนาง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างพระมหากษัตริย์กับชนชั้นล่างทำหน้าที่ควบคุมกำลังไพร่ และทาส

ไพร่ คือ พลเมืองสามัญเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมซึ่งกฎหมายกำหนดให้ไพร่ต้องสังกัดมูลนาย เป็นระบบควบคุมกำลังคนของทางราชการ ไพร่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปทำราชการให้หลวงปีละ 6 เดือน แต่หากไพร่คนใดไม่ต้องการจะถูกเกณฑ์แรงงานจะต้องจ่ายเงินหรือสิ่งของเพื่อทดแทนแรงงานเรียกว่า “ส่วย” แรงงานไพร่จะไม่มีเงินเดือนเป็นค่าตอบแทน แต่สิ่งที่ไพร่จะได้รับคือการปกป้องคุ้มครองจากมูลนายที่ตนสังกัด

ทาส คือ แรงงานของมูลนายตลอดชีวิต อันสืบเนื่องมาจากเหตุผลทางด้านสงครามด้านเศรษฐกิจหรือการสืบสายเลือด ทาสนั้นจะถูกเลี้ยงดูโดยมูลนายไปตลอดชีวิต

Le Manifique et Superbe Roy de Siam, avec l'auguste Prince et la Reine de Siam allant à leur chasteau pour lan. Cette Reine est agée de 22 ans. La Cour est composée de femmes des principautés jamais que prostrées. Elle que le Roy lui a données.

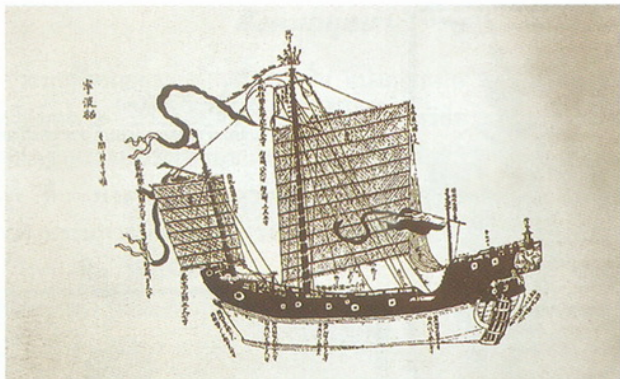
ภาพสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
เขียนโดยชาวฝรั่งเศส

ขุนนางชาวสยาม เขียนโดยชาวฝรั่งเศส
เป็นภาพประกอบในจดหมายเหตุ ลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศส

หญิงชาวสยามและบุตร เขียนโดยชาวฝรั่งเศส
ในจดหมายเหตุลาลูแบร์

เรือสำเภาจีนซึ่งค้าขายให้ชาวสยาม

เศรษฐกิจและการค้า

อาชีพหลักของชาวอยุธยา คือ เกษตรกรรม โดยมีข้าวเป็นผลิตภัณฑ์สำคัญสามารถผลิตได้มากเพียงพอสำหรับพลเมืองของประเทศ และยังเป็นสินค้าสำคัญอย่างหนึ่งที่อยุธยาส่งออกไปตลาดโลก

เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญของโลก ดังนั้นอยุธยาจึงมีรายได้จากการค้า ทั้งจากการส่งสำเภาไปค้าขายกับต่างประเทศ และจากการเป็นพ่อค้าคนกลาง โดยราชสำนักตั้งพระคลังสินค้าขึ้นมาผูกขาดสินค้าสำคัญบางประเภทซึ่งพ่อค้าต่างชาติจะต้องซื้อขายกับราชสำนักเท่านั้น

การค้าขายต่างประเทศ อยู่ภายใต้กรมคลังมีออกญาศรีธรรมราชเป็นผู้ควบคุมดูแล ในระยะแรกนั้นมีการแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ กรมท่าขวาสังกัดออกพระจุฬาราชมนตรีขุนนางแขกซึ่งจะดูแลการค้ากับโลกตะวันตก ส่วนกรมท่าซ้ายสังกัดพระยาโชติกราชเศรษฐีขุนนางจีนซึ่งจะดูแลการค้าฝ่ายตะวันออก ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลายเมื่อมีชาวยุโรปเข้ามาติดต่อค้าขายมากขึ้นจึงเกิดมีกรมท่ากลางขึ้นมามีขุนนางฝรั่งดูแล

พระมหากษัตริย์และขุนนางมีสำเภาค้าขายกับต่างประเทศ โดยส่วน

มากมีชาวจีนรับจ้างเป็นนายเรือและลูกเรือ สินค้าส่งออกของอยุธยา คือ ผลผลิตทางการเกษตร เครื่องสังคโลก และผลิตผลจากป่า เช่น งามช้าง หนังสัตว์ ไม้ เครื่องเทศ และแร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น

รายได้หลักของราชสำนักอีกส่วนหนึ่งมาจากบรรณาการ ส่วยและภาษีอากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษีการค้าขายกับต่างประเทศ

ด้านการค้าภายในมีย่านการค้าและตลาดใหญ่น้อยตั้งอยู่ทั้งในเมืองและนอกเมือง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้า ตลาดในอยุธยามี 2 ประเภท คือ ตลาดน้ำขนาดใหญ่มีอยู่ 4 แห่ง และตลาดบกอีกราว 72 แห่งอยู่นอกเมือง 32 แห่ง อยู่ในเมือง 40 แห่ง ย่านการค้าและตลาดเหล่านี้มีทั้งตลาดขายของสดเข้าเย็น ตลาดขายสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต (ของชำ) และสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของย่านไม่เหมือน กับที่อื่น

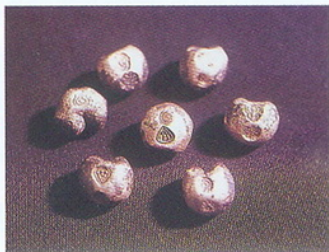

เรือสำเภาฝรั่งเศส

ซึ่งเข้ามาติดต่อค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา

เหรียญกษาปณ์ของบริษัทอีสต์อินเดีย
แห่งฮอลันดา ผลิตในปี พ.ศ. 2228
พบจากการขุดแต่งโบสถ์โดมินิกัน
หมู่บ้านโปรตุเกส

เงินพดด้วง

พบจากการขุดแต่งพระราชวังโบราณ

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

อยุธยา มีการติดต่อสัมพันธ์กับต่างชาติทั้งประเทศเอเชียด้วยกันและประเทศตะวันตก ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า มอญ เขมร ลาว ญวน และมลายู ส่วนมากเกี่ยวข้องกันทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการค้า ในฐานะบ้านพี่เมืองน้อง เครือญาติ หรือ ในฐานะเมืองประเทศราช ซึ่งบางครั้งก็ต้องทำสงครามเพื่อชิงความเป็นใหญ่เหนือแผ่นดินของกันและกัน กรณีนี้ประเทศคู่สงครามสำคัญของอยุธยา ได้แก่ พม่าซึ่งปรากฏหลักฐานว่ามีการรบกันถึง 24 ครั้งใน 230 ปี โดยมี มอญและเชียงใหม่เป็นตัวแปรในฐานะรัฐกันชน

ความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชียอื่นๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และเปอร์เซีย มักจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในด้านวัฒนธรรมและการค้าขาย

ราชทูตมองซิเออร์ เดอโชมองต์
ถวายพระพรสาสน์
พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส
ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนและ
เปอร์เซีย ได้เข้ามารับราชการ
ในกรมคลังดูแลเรื่องการค้าขาย
กับต่างประเทศให้ราชสำนักอยุธยา
ในงานศิลปกรรมสมัยอยุธยาก็มี
อิทธิพลของศิลปะจีน อินเดีย และ
เปอร์เซียปรากฏอยู่ไม่น้อย

สำหรับประเทศตะวันตกนั้น
อยุธยาดัดต่อกับชาวโปรตุเกสเป็น
ชาติแรกในรัชกาลสมเด็จพระ
รามาธิบดีที่ 2 ราวกลางพุทธ
ศตวรรษที่ 21 หลังจากนั้นก็มี
ชาวตะวันตกชาติอื่นตามเข้ามา
ได้แก่ สเปน ฮอลันดา อังกฤษ
และฝรั่งเศส เป็นต้น

การเข้ามาสู่กรุงศรีอยุธยา
ของชาวตะวันตกมีจุดมุ่งหมายเพื่อการค้าขาย และการเผยแผ่คริสต์
ศาสนาเป็นสำคัญ แต่บางครั้งก็กระทบกระเทือนต่ออธิปไตยของอยุธยาอยู่
บ้าง พระมหากษัตริย์อยุธยาทรงระมัดระวังในการดำเนินนโยบายทางด้าน
การต่างประเทศ พระองค์ทรงผูกมิตรกับทุกชาติที่เข้ามาติดต่อเพื่อให้มี
การคานอำนาจซึ่งกันและกัน

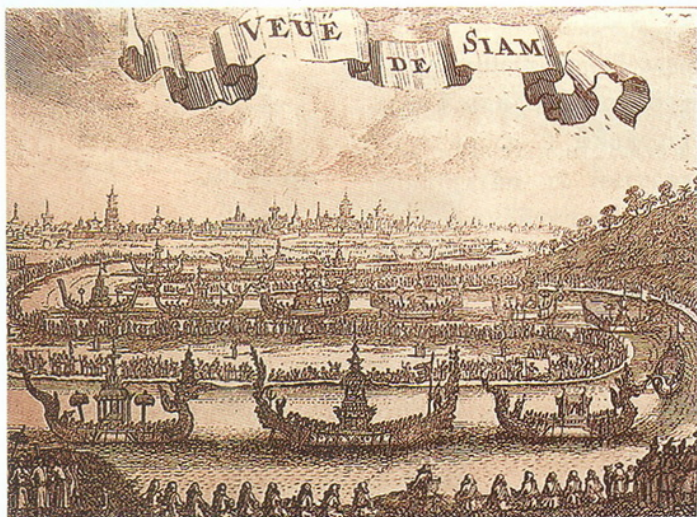
นอกจากผลดีด้านเศรษฐกิจแล้ว การติดต่อกับประเทศตะวันตกทำให้
อยุธยาได้เรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่นทางด้านการทหาร
การสร้างป้อมและกำแพงเมืองอย่างยุโรป การใช้ปืนในการทำสงคราม
ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ การประปา และการจัดสวน เป็นต้น
โดยชาวตะวันตกบางกลุ่มได้เข้ามารับราชการรับใช้ราชสำนักเป็นทหารอาสา
เป็นทหารรับจ้าง เป็นราชองครักษ์และเป็นวิศวกร

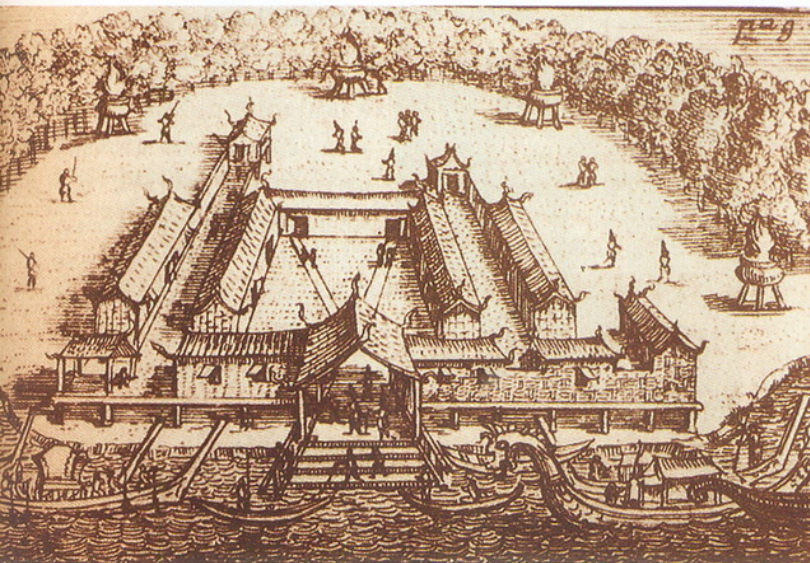
ทูตไทยไปฝรั่งเศส

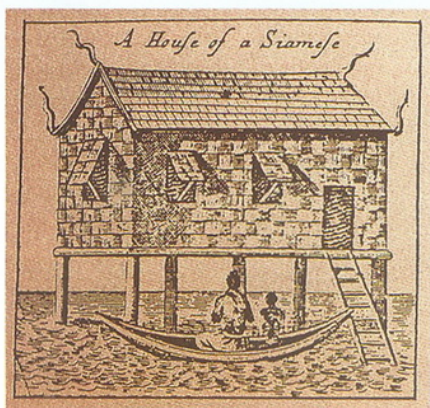
พระมหากษัตริย์ทรงอนุญาตและมอบที่ดินให้ชาวต่างชาติตั้งหมู่บ้านตั้งสถานีการค้า และสร้างศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีกรรมได้อย่างอิสระ หมู่บ้านของชาวต่างชาติส่วนมากตั้งอยู่นอกตัวเมือง มีเฉพาะชาวจีน ชาวฮินดู และแขกเพียงบางกลุ่มซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราชสำนักมาแต่เดิมเท่านั้นที่ทรงอนุญาตให้สร้างบ้านเรือนอยู่ภายในเมือง

ขบวนเรือของชาวสยาม ที่ปรากฏในจดหมายเหตุชาวต่างชาติ

เรือนรับรองที่สร้างสำหรับอัครราชทูตในจดหมายเหตุลาลูแบร์

ลักษณะเรือนของชาวสยามในจดหมายเหตุลาลูแบร์

ศาสนาของชาวอยุธยา

พระพุทธรูปทรงเครื่อง พระประธาน
ภายในพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ

ศาสนาของชาวอยุธยา คือ ศาสนาพุทธแบบหินยาน แต่ ศาสนาฮินดู อิสลาม และคริสต์ แพร่หลายอยู่เช่นเดียวกัน พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ พระศาสนา โดยพระองค์ทรง อนุญาตให้มีการเผยแพร่ลัทธิ ศาสนาในแผ่นดินของพระองค์ อย่างเสรี รวมทั้งทรงให้อิสระต่อ ประชาชนชาวอยุธยาในการเลือก นับถือศาสนาด้วย

ในสมัยอยุธยา มีวัดที่สร้างใน พุทธศตวรรษกว่า 500 แห่ง วัด นอกจากจะเป็นที่ประกอบศาสนกิจ

ของพุทธศาสนิกชนแล้ว ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็น ศูนย์กลางด้านการศึกษา เป็นศูนย์รวมด้านศิลปวิทยาการทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ประณีตศิลป์ และ วิจิตรศิลป์ เป็นต้น

เศียรพระพุทธรูป
สลักจากหินทราย ซึ่งเป็นวัสดุ
อีกชนิดหนึ่งที่นำมาใช้ในการ
สร้างพระพุทธรูป นอกเหนือไป
จากการหล่อโลหะและปูนปั้น

พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาทุกพระองค์ทรงนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นพระราชกรณียกิจของพระองค์ในฐานะธรรมราชา คือ การสร้าง การบูรณะปฏิสังขรณ์วัด และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา วัดที่เป็นหลัก ของบ้านเมืองล้วนเป็นวัดที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้น ส่วนวัดที่มีความ สำคัญรองลงมาเป็นวัดราษฎร์ คือ วัดที่ขุนนาง พ่อค้า และประชาชนสร้างขึ้น

องค์ประกอบหลักของวัดมี 2 ส่วน คือ บริเวณพุทธาวาส และสังฆาวาส พุทธาวาสประกอบด้วยสิ่งสำคัญ คือ เจดีย์สร้างเป็นประธานของวัด มีอุโบสถสำหรับพระสงฆ์ประกอบสมณกิจ มีวิหารสำหรับพุทธ ศาสนิกชน มาทำบุญ ฟังธรรม มีเจดีย์และวิหารขนาดเล็กกว่าสร้างเป็นบริวาร จะมี มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับพื้นที่และความสำคัญของวัดแต่ละแห่ง

ส่วนสังฆาวาส คือ ที่อยู่ของพระสงฆ์ ดังนั้นสิ่งก่อสร้างสำคัญใน บริเวณนี้คือ กุฏิ หอฉัน และศาลาการเปรียญ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะสร้าง ด้วยไม้จึงชำรุดหักพังไปแล้ว

พระพุทธไสยาสน์ ประดิษฐานภายในวิหารราย ณ วัดพุทไธสวรรย์

เจดีย์ประธานวัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นเจดีย์ทรงระฆัง หรือเจดีย์ทรงลังกา
สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนกลาง

สถาปัตยกรรมและประติมากรรมในพุทธศาสนา

ศิลปะเขมร-ลพบุรี เคยเจริญรุ่งเรืองอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางมาก่อน จึงมีอิทธิพลต่อศิลปะอยุธยาในระยะแรกมากกว่าศิลปะแบบอื่น ดังนั้นในสมัยอยุธยาตอนต้น (ปลายพุทธศตวรรษที่ 19-20) จึงนิยมสร้างเจดีย์ทรงปราสาทเป็นประธานของวัด และนิยมสร้างพระพุทธรูปด้วยหินทรายและสำริด

อย่างไรก็ตามเจดีย์ทรงระฆังบนชุกฐานแปดเหลี่ยมที่นิยมสร้างกันอยู่แถบเมืองสุพรรณบุรีและเมืองสุพรรณบุรีรวมทั้งเจดีย์ทรงระฆังบนชุกมาลัยเถา ซึ่งเป็นแบบเฉพาะของอยุธยา ก็มีสร้างอยู่ในศิลปะอยุธยาในระยะแรกๆ ด้วย

สมัยอยุธยาตอนกลาง (พุทธศตวรรษที่ 21-22) นิยมสร้างเจดีย์ทรงระฆังเป็นประธานของวัดมากกว่าปราสาท ขณะเดียวกันเจดีย์ย่อมุมซึ่งเกิดจากการผสมผสานด้านรูปแบบระหว่างปราสาทกับเจดีย์ทรงระฆังก็เริ่มมีวิวัฒนาการอยู่ในระยะนี้ ส่วนงานประติมากรรมนั้น พระพุทธรูปสำริด

ปรังค์ประธานวัดราชบูรณะ (ก่อนการบูรณะ)
รูปแบบสถาปัตยกรรมที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น

พระพุทธรูปทรงเครื่องในพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ
ซึ่งได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

และปูนปั้นเริ่มได้รับความนิยมยิ่งกว่าหินทราย โดยพระพุทธรูปแบบ
ทรงเครื่องก็เริ่มแพร่หลายอยู่แล้วในระยะนี้

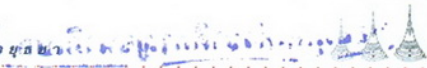
สมัยอยุธยาตอนปลาย (ปลายพุทธศตวรรษที่ 22-23) เจดีย์ย่อมุมมี
วิวัฒนาการถึงที่สุดและนิยมก่อสร้างกันมากกว่าเจดีย์ทรงปรางค์และทรง
ระฆัง ด้านงานประติมากรรมนิยมสร้างพระพุทธรูปด้วยปูนปั้นและสำริด
ระยะนี้พระพุทธรูปทรงเครื่องนิยมสร้างกันมาก

ลายปูนปั้นประดับหน้าบันหอไตร วัดศาลาปูน

ประติมากรรมปูนปั้นรูปยักษ์แบกฐานไพที ปรางค์ประธานวัดราชบูรณะ

จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา ในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ

จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา ในกรุชั้นล่างของพระปรางค์วัดราชบูรณะ

จิตรกรรม

จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาพบเฉพาะที่เขียนประดับห้องคูหาของเจดีย์วิหาร และอุโบสถ ล้วนเป็นงานที่สะท้อนถึงความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาทั้งสิ้น

สมัยอยุธยาตอนต้น (ปลายพุทธศตวรรษที่ 19-20) นิยมเขียนเรื่องพระอิตตปุตฺร พุทธประวัติ และทศชาติชาดก ภาพแต่ละตอนนิยมเขียนอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมเรียงเรียงตามแนวนอน ใช้สีดำ สีขาว สีแดง และสีเหลืองดิน ที่เรียกว่า สีเอกรงค์ เป็นหลัก

สมัยอยุธยาตอนกลางระยะแรกมีหลักฐานเหลืออยู่น้อย เช่น รูปพระสาวกพนมมือถือดอกบัววาดบนแผ่นชินพบในกรุเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ ภายใต้นี้ยังนิยมเขียนเรื่องพุทธประวัติและพบว่าเรื่องอดีตพุทธนิยมเขียนแทนด้วยรูปเจดีย์ โดยมีเทวดามาถวายสักการะ พบอยู่ในปลายพุทธศตวรรษที่ 22

การเขียนพุทธประวัติระยะนี้มักจะเขียนเฉพาะตอนสำคัญ เช่น ตอนมารผจญและภาพเหตุการณ์ 7 สัปดาหฺ์ภายหลังการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นต้น ส่วนสีนั้นมีเพิ่มมากขึ้นกว่าระยะแรก คือ สีเขียวและชมพู มีการตัดเส้นเพื่อเน้นความสำคัญของตัวภาพ

ในพุทธศตวรรษที่ 23 เรื่องอดีตพุทธยังเขียนอยู่แต่มีขนาดเล็กแสดงถึงความสำคัญน้อยลง เรื่องทศชาติกลับมีความสำคัญอย่างมาก ส่วนภาพพุทธประวัติให้ความสำคัญกับตอนมารผจญมากที่สุด ส่วนเหตุการณ์ตอนอื่นมักเขียนภาพขนาดเล็กให้ความสำคัญน้อยกว่า และยังพบว่าเรื่องไตรภูมิเริ่มเขียนขึ้นในระยะนี้ด้วย เทคนิคการแบ่งภาพด้วยเส้นสีนเทา (เส้นหยัก) นิยมมากในระยะนี้ ส่วนสีนั้นใช้เหมือนกับสีในสมัยที่ผ่านมาแต่จะเขียนได้สดสียิ่งกว่า

เรือสำเภาในจิตรกรรมฝาผนัง
ที่ตำหนักพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทธโฆศวรารย์
แสดงภาพตอนพระพุทธโฆษาจารย์ไปลังกา

จิตรกรรมฝาผนัง ตอนยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรกับมหาอุปราชา
ในวิหารวัดสุวรรณศาราราม เขียนในรัชกาลที่ 7

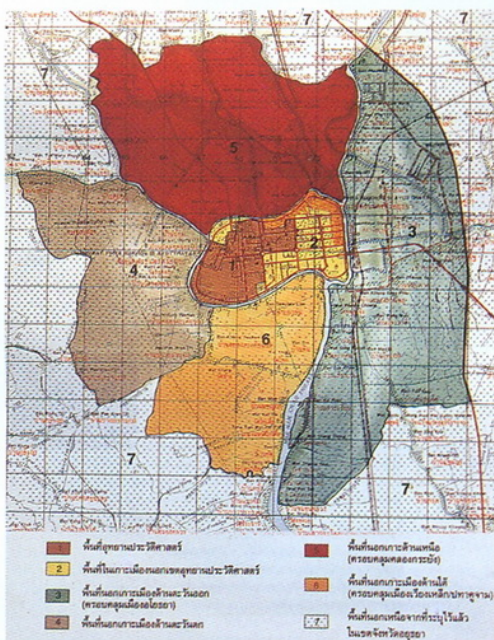
ใบเสมาสลักจากหินทรายภายในวัดสมณโกฏฐาราม

ประวัติการดำเนินงานอนุรักษ์เกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา

ภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงชนะพม่าในสงครามและประกาศอิสรภาพขับไล่พม่าออกไปแล้ว ได้ทรงย้ายเมืองหลวงมาตั้งอยู่ที่กรุงธนบุรี แล้วโปรดให้กวาดต้อนชาวอยุธยาไปเป็นกำลังสำคัญอยู่ที่กรุงธนบุรี เมื่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ทรงขึ้นครองราชย์เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี และสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นในปี พ.ศ.2235 ได้มีการรื้ออิฐที่ใช้ในการก่อสร้างสถาปัตยกรรมในกรุงศรีอยุธยาเพื่อนำไปใช้ในการสร้างกรุงเทพฯ ทำให้โบราณสถานในกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายและถูกทิ้งร้างไป

แผนผังแสดงการแบ่งพื้นที่
ในการจัดทำแผนแม่บท
โครงการอนุรักษ์และพัฒนา
นครประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2397-2411) ทรงมีพระบรมราโชบายที่จะรื้อฟื้นเมืองอยุธยา จึงโปรดให้มีการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานต่างๆ ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ทรงสร้างพระราชวังจันทร์เกษมไว้เป็นที่ประทับ และทรงให้ฟื้นฟูพระราชวังหลวงโดยให้สร้างพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทขึ้นใหม่บนรากฐานเดิม เป็นต้น ถึงแม้การดำเนินงานดังกล่าวจะยังไม่แล้วเสร็จในรัชสมัยของพระองค์ ก็นับว่าเป็นการริเริ่มกลับมาให้ความสำคัญแก่กรุงศรีอยุธยาอีกครั้ง

ต่อมาในปี พ.ศ.2451 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453) ทรงประกาศให้สงวนที่ดินเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาไว้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินห้ามเอกชนถือครอง ทรงมอบให้พระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศาภิบาล ผู้ว่าการมณฑลกรุงเก่าขณะนั้นดำเนินการสำรวจเขตแต่งโบราณสถานเมืองอยุธยา และปรับปรุงสภาพภายในพระราชวังโบราณ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่จะอนุรักษ์พระนครศรีอยุธยาไว้ในฐานะที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรก

พ.ศ.2475 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลภายใต้การนำของหลวงประดิษฐมนูธรรมได้สนับสนุนให้มีการตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและที่ดินร้างภายในกำแพงเมืองให้กระทรวงการคลังถือครอง

พ.ศ.2478 กรมศิลปากรในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ได้เริ่มประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานที่สำคัญในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นโบราณสถานของชาติจำนวน 69 แห่ง

พ.ศ.2481 กระทรวงการคลังโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาให้เอกชนถือครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงเมืองร้างให้เป็นศูนย์กลางด้านการค้าและการปกครอง

พ.ศ.2499 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้ดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาหลายแห่ง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วิหารพระมงคลบพิตร และวัดกุฎาทอง

เป็นต้น แต่การดำเนินการหยุดชะงักในปีถัดมา (พ.ศ.2500) เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ และกระทรวงวัฒนธรรมถูกสั่งยุบ

พ.ศ.2510 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง โดยให้สำนักผังเมืองในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กรมศิลปากร และเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา ร่วมกันรับผิดชอบดำเนินการ

พ.ศ.2511 กรมศิลปากรได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 1,000,000 บาท สำหรับดำเนินการตามโครงการพัฒนาเกาะเมือง ได้ดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานที่สำคัญ

พ.ศ.2519 กรมศิลปากรได้ประกาศเขตพื้นที่ภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,810 ไร่ เป็นเขตโบราณสถาน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2519

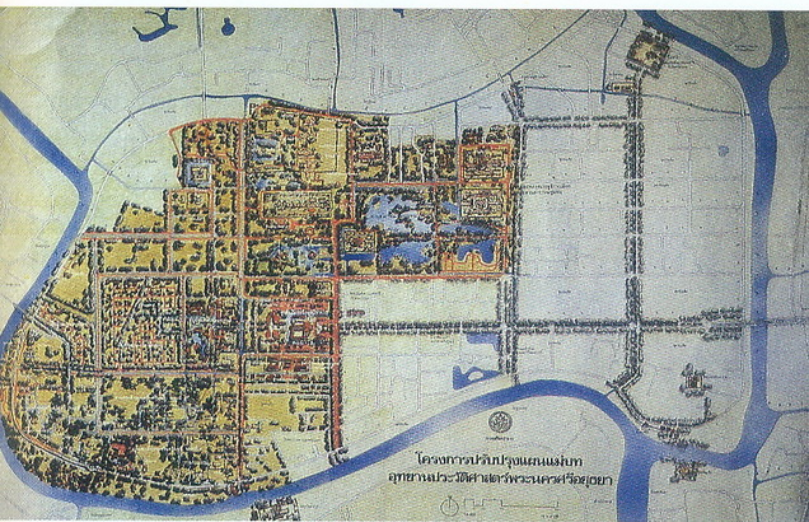
พ.ศ.2525 กรมศิลปากรอนุรักษ์โบราณสถานเมืองพระนครศรีอยุธยา ภายใต้ชื่อ “โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา”

พ.ศ.2530 เริ่มโครงการจัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง

พ.ศ.2534 องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีมติ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย ให้ขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2534 ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญและความยิ่งใหญ่ในอดีตของกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ.2536 คณะรัฐมนตรีอนุมัติรับหลักการตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2536

พ.ศ.2537 รัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณให้กรมศิลปากรดำเนินการตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นปีแรก โดยสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการขุดแต่งบูรณะและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์

โครงการปรับปรุงแผนแม่บท อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

โบราณสถานในเกาะเมืองและนอกเกาะเมือง ตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 1 โดยคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของการสงวนรักษามรดกทางสถาปัตยกรรมของสภาระหว่างประเทศว่าด้วยอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES) ซึ่งมีหัวข้อดังนี้

การป้องกันการเสื่อมสภาพ (PROTECTION)

การสงวนรักษาสภาพ (PRESERVATION)

การอนุรักษ์ (CONSERVATION)

การเสริมความมั่นคงแข็งแรง (CONSOLIDATION)

การบูรณะปฏิสังขรณ์ (RESTORATION)

การฟื้นฟูสภาพตามเค้าโครงเดิมทางสถาปัตยกรรม (RECONSTRUCTION)

การรื้อแล้วประกอบคืนตามสภาพเดิม (ANASTYLOSIS)

ปัจจุบันกรมศิลปากรอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามแผนงานโบราณคดีประวัติศาสตร์ และการบูรณะโบราณสถานภายในและภายนอกเกาะเมือง รวมทั้งปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เพื่อที่จะรื้อฟื้นโครงสร้างและบรรยากาศของเมืองประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาให้ปรากฏมากที่สุด พร้อมไปกับการจัดระเบียบควบคุม และปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลักให้กับประชาชน เพื่อให้มีความสอดคล้องกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมของเมืองประวัติศาสตร์ โดยมีการแบ่งพื้นที่นครประวัติศาสตร์ออกเป็น 7 เขต ดังนี้

เขต 1 พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์

เขต 2 พื้นที่ในเกาะเมืองนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์

เขต 3 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันออก

เขต 4 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันตก

เขต 5 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศเหนือ

เขต 6 พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศใต้

เขต 7 พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้แล้ว

ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 1
อุทยานประวัติศาสตร์

พระที่นั่งตรีมุข

พระราชวังโบราณ

เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่เดิมอยู่ในบริเวณที่เป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ ต่อมาเมื่อถึงสมัยพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ.1991 โปรดให้ย้ายพระราชวังขึ้นไปสร้างใหม่ทางเหนือริมแม่น้ำลพบุรี และอุทิศพระราชวังให้เป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์สำหรับประกอบพระราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ มีลักษณะแผนผังแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. เขตพระราชฐานชั้นนอก
2. เขตพระราชฐานชั้นกลาง
3. เขตพระราชฐานชั้นใน

ประกอบด้วยพระที่นั่งต่างๆ คือ

1. พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ สมเด็จพระนารายณ์ฯ โปรดให้สร้างบนพระที่นั่งเบญจรัตน์ปราสาท ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดให้สร้างขึ้นเดิมเรียกว่า “พระที่นั่งสุริยามรินทร์” ต่อมาสมเด็จพระเจ้าบรมโกศได้แปลงชื่อเป็น “พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์”

2. พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โปรดให้สร้างขึ้นเป็นที่ประทับในการออกว่าราชการและรับแขกเมือง

3. พระที่นั่งวิหารสมเด็จ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2186 ตรงพระที่นั่งมังคลาภิเษกซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงสร้างแล้วถูกเพลิงไหม้ไป

4. พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2175 พระราชทานนามว่า “พระที่นั่งศิริยโสธรมหาพิमानบรรยงค์” ใช้เป็นที่ประทับทอดพระเนตรการฝึกทหาร ประลองอาวุธและขบวนแห่ทางสถลมารค

5. พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ หรือ “พระที่นั่งท้ายสระ” สมเด็จพระเพทราชาโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2231 เพื่อเป็นที่ประทับฝ่ายใน

6. พระที่นั่งตรีมุข ไม่ปรากฏว่าสร้างในรัชกาลใด เมื่อปี พ.ศ.2451 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพลับพลาขึ้นบริเวณที่สร้างพระที่นั่งตรีมุขเดิมเพื่อประกอบพิธีบวงสรวงอดีตบูรพกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา เมื่อพระองค์ครองราชย์ครบ 40 ปี

7. พระที่นั่งทรงปืน ไม่ปรากฏว่าสร้างในรัชกาลใดเมื่อสมเด็จพระเพทราชาทรงสร้างพระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ โปรดให้ทำพระที่นั่งทรงปืนเป็นท้องพระโรงเสด็จออกขุนนาง

กำแพงพระราชวังโบราณ
ด้านทิศตะวันตก

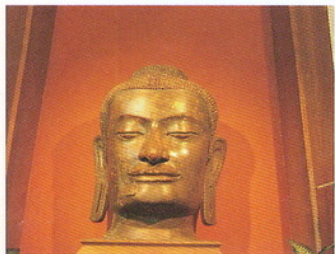
วัดธรรมิกราช

วัดธรรมิกราช ตั้งอยู่ในเขต ตำบลท่าवासกรี มีฐานะเป็นพระอารามหลวงในสมัยกรุงศรีอยุธยา อยู่ติดกับพระราชวังโบราณทาง ด้านทิศตะวันออก ในพงศาวดารเหนือระบุว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นก่อน การสถาปนากรุงศรีอยุธยา โดย พระยาธรรมิกราช พระราชโอรส ของพระเจ้าสายน้ำผึ้ง เดิมชื่อ วัด มุขราช ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัดธรรมิกราชตามชื่อผู้สร้างวัดนี้ เมื่อครั้งเสียกรุงครั้งสุดท้าย พ.ศ.2310 วัดนี้ถูกเพลิงไหม้ เสียหายและทิ้งร้างไปชั่วระยะ เวลาหนึ่ง ปัจจุบันเป็นวัดมี พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายจำพรรษา อยู่

พระวิหารหลวง หรือพระวิหารทรงธรรม
วัดธรรมิกราช

ภายในวัดปรากฏโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระวิหารทรงธรรม ซึ่งเป็นวิหารขนาดใหญ่ พระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาจะ เสด็จมาฟังพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะเป็นประจำ โดยเสด็จเข้าทาง ประตูศรีไชยศักดิ์ ภายในวิหารเคยประดิษฐานพระประธานสัมฤทธิ์ที่มีขนาด ใหญ่มาก ปัจจุบันเหลือเพียงส่วนพระเศียรที่ถูกนำไปเก็บรักษาไว้ใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา นอกจากนี้ภายในวัดยังมีเจดีย์ ประฐานที่มีประติมากรรมปูนปั้นรูปสิงห์ปูนปั้นประดับโดยรอบฐาน จาก การขุดตรวจพบว่าองค์ที่เห็นอยู่ในปัจจุบันได้สร้างครอบทับเจดีย์ทรงกลม ขนาดเล็กเปรียบเทียบกับเจดีย์ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น ส่วน

เศียรพระธรรมิกราช

ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

ประติมากรรมปูนปั้นรูปสิงห์

ล้อมรอบฐานเจดีย์ประธานวัดธรรมิกราช

ฐานประทักษิณที่มีการประดับรูปสิงห์นั้นเป็นฐานที่ได้รับการสร้างขึ้นเพิ่มเติมในระยะหลัง ราวรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ซึ่งมีพระราชนิยมศิลปกรรมแบบเขมร

ส่วนพระอุโบสถตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของวิหารทรงธรรม มีรูปแบบเป็นอาคารที่ได้รับการสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทางด้านทิศเหนือของเจดีย์ประธานเป็นวิหารภายในประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ ก่ออิฐถือปูนสมัยอยุธยาหันพระพักตร์ไปทางเหนือที่ฝ่าพระบาทมีรอยพระพุทธรูปปิดทองประดับกระจก

เจดีย์ประธานวัดธรรมิกราช

สถาปัตยกรรมภายในวัดมหาธาตุ

วัดมหาธาตุ

ตั้งอยู่ในเขตตำบลประตู่ชัย มีฐานะเป็นพระอารามหลวงซึ่งเป็นที่สถิตของสมเด็จพระสังฆราช ในฐานะวัดศูนย์กลางของเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐ ระบุว่าได้เริ่มสร้างองค์พระศรีรัตนมหาธาตุขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) เมื่อปี พ.ศ.1917 แต่ยังไม่แล้วเสร็จ ในรัชกาลสมเด็จพระรามาเมศวรจึงทรงสร้างเพิ่มเติมอีกจนเสร็จบริบูรณ์ ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมพระปรารักษ์องค์ใหญ่ได้พังทลายลงมาจนถึงชั้นครุฑพื้นอัษฎางค์ แต่ไม่ปรากฏว่ามีการซ่อมในรัชกาลนี้ จนกระทั่งในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททองจึงได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด ครั้นเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2310 วัดมหาธาตุจึงถูกไฟไหม้เสียหายเป็นอันมากและถูกทิ้งร้างเรื่อยมา จนรัชสมัยของสมเด็จพระมณกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 แห่งราชวงศ์จักรี องค์ปรารักษ์ประธาน

จึงได้พังทลายลงมาอีกครั้งหนึ่งเหลือเท่าที่เห็นในปัจจุบัน

ภายในวัดประกอบด้วยปราสาทประธานซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และมีปราสาททิศอีก 4 องค์ ตั้งอยู่บนฐานซึ่งยกสูงขึ้นไปประมาณ 4 เมตร มีระเบียงคดล้อมรอบทั้งสี่ด้าน ทางด้านทิศตะวันออกของวัดเป็น

พระปราสาทวัดมหาธาตุ สมัยรัชกาลที่ 5

เศียรพระพุทธรูปหินทราย ติดกับรากต้นไม้โพธิ์ ที่วัดมหาธาตุ

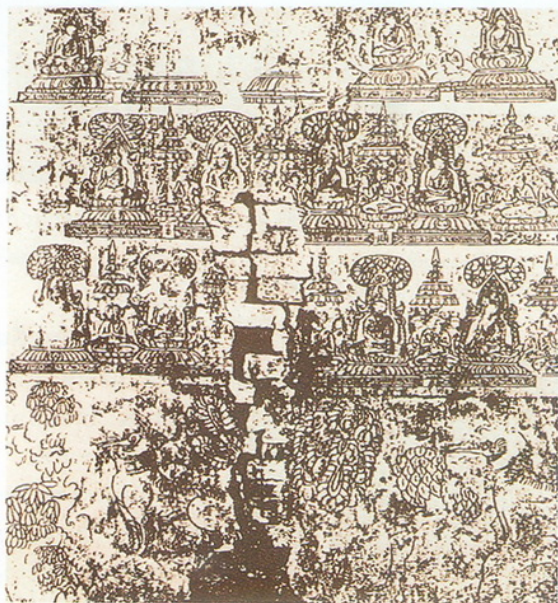

พระปรางค์ราย ภายในวัดมหาธาตุ

ที่ตั้งของพระวิหารหลวงขนาดใหญ่ ส่วนพระอุโบสถจะตั้งอยู่ทางด้านหลัง
ของวัดทางทิศตะวันตกในแนวเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีวิหาร พระปรางค์และเจดีย์รายกระจายอยู่รอบๆ
วัด สิ่งเหล่านี้ได้รับการสร้างเพิ่มเติมและถูกบูรณะปฏิสังขรณ์ต่อมาใน
แต่ละสมัยเพราะจากการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี ในปี พ.ศ.2499
พบว่าการก่อสร้างตัววิหารหลวงทับซ้อนกันถึง 3 สมัย

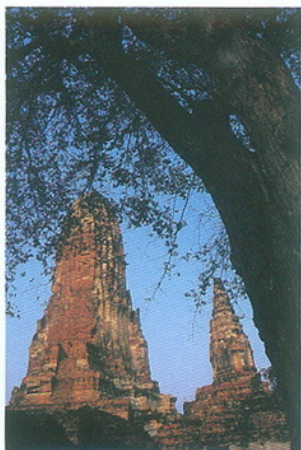

จิตรกรรมฝาผนังภาพพระอดีตพุทธ
ภายในพระปรางค์ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของปรางค์ประธาน

ภาพวัดพระรามก่อนการบูรณะ

วัดพระราม

วัดพระรามตั้งอยู่บนพื้นที่กลาง
เกาะเมืองทางด้านทิศตะวันออกของ
พระราชวังโบราณ ใกล้กับหนองโสน
(ปัจจุบันเรียกว่าบึงพระราม) ซึ่งเป็น
หนองน้ำที่มีมาก่อนการสร้างกรุงศรี
อยุธยา มีฐานะเป็นพระอารามหลวงใน
สมัยอยุธยา ซึ่งพระราชพงศาวดารกรุง
ศรีอยุธยาระบุว่าสมเด็จพระราเมศวร
โปรดฯ ให้สร้างขึ้นตรงที่ถวายพระเพลิง
พระบรมศพสมเด็จพระเจ้าอู่ทองผู้เป็น
พระราชบิดา เมื่อ พ.ศ.1912 ต่อมา
ภายหลังปรากฏว่าได้รับการบูรณะ
ปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลสมเด็จพระ

พระบรมไตรโลกนาถ และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

ภายในวัดประกอบด้วยปราสาทประธานขนาดใหญ่ก่ออิฐสอดินตั้งอยู่บนฐานไพทีที่สี่เหลี่ยม มีปราสาทขนาดเล็ก 2 องค์สร้างขนานอยู่ทางด้านทิศเหนือและใต้ และมีเจดีย์ประจำที่มุมทั้งสี่ของฐานไพทีด้วย ผนังคูหาและผนังกรูของปราสาทประธานมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นภาพพระอดีตพุทธ และมีภาพขุ้มเรือนแก้วประดับด้านหลังขององค์พระอดีตพุทธ

ภาพพระอดีตพุทธ บริเวณฝาผนังคูหา
ซึ่งเป็นทางเข้าสู่กุปราสาทประธาน

พระปราสาทประธานวัดพระราม ก่อนบูรณะ

ปรังค์ประธานและผนังด้านสกัดของวิหารหลวงวัดราชบูรณะ

วัดราชบูรณะ

วัดราชบูรณะ ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของวัดมหาธาตุ มีฐานะเป็นพระอารามหลวงในสมัยอยุธยา พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1967 ณ ที่ถวายพระเพลิงพระศพเจ้าอ้ายพระยา และเจ้ายี่พระยา ผู้เป็นพระเชษฐาทั้ง 2 พระองค์ ที่ทรงทำยุทธหัตถีแย่งชิงราชสมบัติกันจนสิ้นพระชนม์พร้อมกันทั้งสองพระองค์

ส่วนบริเวณที่สิ้นพระชนม์ก็ก่อเจดีย์เพื่อเป็นอนุสรณ์ขึ้น 2 องค์ เรียกว่าเจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่ อยู่บริเวณเชิงสะพานป่าถ่านในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวัดราชบูรณะในปัจจุบัน

จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาตอนต้น ในกรุล่างของพระปรางค์วัดราชบูรณะ
เขียนเรื่องพระพุทธเจ้าในอดีต และพุทธประวัติ

๕๙๓

๓๖๓.๖๙

๙ ๕๒๘ ๙๖

วิหารหลวงวัดราชบูรณะ

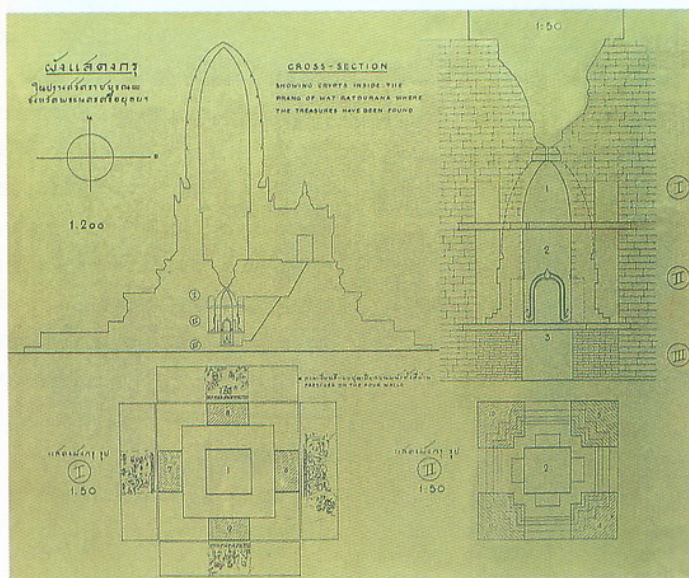
ภายในวัดประกอบด้วยองค์ปรางค์ประธานซึ่งล้อมรอบด้วยระเบียงคด มีพระวิหารตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ส่วนพระอุโบสถตั้งอยู่ทางด้านหลังของวัดทางทิศตะวันตกในแนวประธานเดียวกัน ภายในกรุปรางค์จะมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาตอนต้นแสดงภาพพระอดีตพุทธอิทธิพลศิลปะจีน

ลายปูนปั้นประดับองค์ปรางค์

ในปี พ.ศ.2499 ขณะที่กรมศิลปากรดำเนินการขุดแต่งภายในวัดมหาธาตุคนร้ายได้ลักลอบขุดกรุในองค์ปรางค์ประธานวัดราชบูรณะได้ของมีค่าจำนวนมาก กรมศิลปากรจึงดำเนินการขุดกรุในองค์ปรางค์ประธานอีกครั้งพบเครื่องราชูปโภคซึ่งทำด้วยทองคำ พระพิมพ์แบบต่างๆ และของมีค่าอื่นๆ เป็นจำนวนมาก แต่พระพิมพ์ส่วนหนึ่งนั้น กรมศิลปากรได้เปิดให้ประชาชนเข้าไปบูชาเพื่อนำเงินส่วนหนึ่งมาสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา และนำสิ่งของที่ได้จากกรุมาเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขุดแต่งทำบันไดให้ประชาชนสามารถลงไปชมภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาตอนต้นภายในกรุได้ด้วย

ผังแสดงกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ

ส่วนฐานเจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่

เจดีย์เจ้าอ้าย-เจ้ายี่

ตั้งอยู่เชิงสะพานป่าถ่าน ทางด้านหน้ากึ่งกลางระหว่างวัดมหาธาตุกับวัดราชบูรณะ เป็นเจดีย์ที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1967 เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระบรมเชษฐาทั้งสองพระองค์ คือ เจ้าอ้ายพระยา และเจ้ายี่พระยา ที่ได้ทำการสู้รบแย่งชิงราชสมบัติกันหลังจากที่สมเด็จพระนครินทราธิราชเสด็จสวรรคต จนสิ้นพระชนม์ลงทั้ง 2 พระองค์ ณ เชิงสะพานป่าถ่าน

เจดีย์เจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่พระยาในปัจจุบัน คงเหลือเพียงซากฐานแปดเหลี่ยมของเจดีย์ใหญ่ และฐานสี่เหลี่ยมของเจดีย์องค์เล็ก โดยมีแนวอิฐล้อมรอบเจดีย์ทั้งสอง ซึ่งเข้าใจว่าคงจะเป็นแนวกำแพงแก้วล้อมพระเจดีย์ นอกจากนี้ยังมีซากแท่นใหญ่ และแท่นเล็กอีก 2 แท่น อาจจะเป็แท่นตั้งเครื่องบูชาก็ได้

วัดพระศรีสรรเพชญ์

ตั้งอยู่ในเขตตำบลประตูชัย สร้างขึ้นในบริเวณที่เป็นพระราชวังหลวง ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ.1991 ทรงย้ายพระราชวังไปสร้างใหม่ทางด้านเหนือริมแม่น้ำลพบุรี และยกบริเวณพระราชวังเดิมให้เป็นพุทธาวาสของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อใช้เป็นสถานที่ให้พระมหากษัตริย์ทรงประกอบพระราชพิธีทางศาสนาทั้งส่วนพระองค์และพระบรมราชวงศ์ รวมทั้งพระราชพิธีอื่นๆ ของรัฐ เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ และเป็นที่เก็บพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศ์

ภายในวัดประกอบด้วยโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ เจดีย์ทรงระฆังกลมขนาดใหญ่ 3 องค์ เป็นประธานของวัด เป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 ซึ่งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2035 ส่วนเจดีย์อีกองค์หนึ่งนั้น เป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาหน่อพุทธางกูรให้สร้างขึ้นต่อมาในภายหลัง

ใบเสมาที่สลักจากหินชนวนขนาดใหญ่
บริเวณพระอุโบสถภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์

เจดีย์ประธาน 3 องค์ ภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์

วัดพระศรีสรรเพชญ์ ก่อนการบูรณะ

ทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธานแต่ละองค์จะมีมณฑป ซึ่ง
คงจะมีพระพุทธรูปประจำทุกองค์ ภายในมณฑปประจำเจดีย์องค์แรกเคย
พบรอยพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ด้วย

วิหารหลวง เป็นที่สำหรับประกอบพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์
ภายในประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปยืนสูง 8 วา หุ้ม
ทองคำ เมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยา พม่าได้เอาไฟสุ่มลอกเอาทองคำไป
หมดเหลือเฉพาะแกนในซึ่งเป็นสัมฤทธิ์ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราช โปรดฯ ให้นำไปประดิษฐานไว้ภายในเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ตามาน ณ
วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ

ทางด้านหลังของเจดีย์ประธาน มีมณฑปจตุรมุข สร้างขึ้นในสมัย
อยุธยาตอนปลาย ราวรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ภายใน

ประดิษฐานพระพุทธรูปสี่อิริยาบถ คือ นั่ง นอน ยืน และเดิน ปัจจุบันเหลือเฉพาะพระพุทธรูปนั่งอยู่ในมุขตะวันออก กลางมณฑปนั้นเป็นที่ตั้งของสถูปข้างๆ สถูปทั้ง 4 ด้านเจาะช่องไว้หลายช่อง สันนิษฐานว่าเป็นช่องบรรจุอัฐิ

พระเจดีย์รายภายในวัดทั้งหมดล้วนแต่ทำขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิพระราชวงศ์ผู้ใหญ่ผู้น้อย พระยาโบราณราชธานินทร์ ได้เคยขุดพบโกศอัฐิในเจดีย์รายหลายองค์ และที่มีวิหารคั่นอยู่ด้วยหลังหนึ่งนั้นสำหรับเป็นที่ทำบุญทักษิณานุประทาน อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

ภาพถ่ายเส้นจิตรกรรมเขียนสีน้ำบนแผ่นหิน ประดับผนังคูหาภายในกรุเจดีย์ประธานองค์ตะวันออก วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นภาพพระพุทธรูปสาวกเดินประคองอัญชลีถือดอกบัวโดยรอบพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐานอยู่ภายในกรุขององค์เจดีย์ ปัจจุบันได้ลบเลือนไปหมดแล้ว

วิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ในปัจจุบัน

วิหารพระมงคลบพิตร

ตั้งอยู่ทางด้านใต้ของวัดพระศรีสรรเพชญ์ ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระมงคลบพิตร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยก่ออิฐหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์และลงรักปิดทององค์ใหญ่ที่สุดองค์หนึ่งในประเทศไทย สันนิษฐานกันว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ราวแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเนื่องจากมีลักษณะของศิลปะอยู่ทองผสมกับศิลปะสุโขทัย เดิมประดิษฐานอยู่กลางแจ้งด้านทิศตะวันออกนอกพระราชวังหลวง

ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ในปี พ.ศ.2153 พระองค์ทรงโปรดฯ ให้ชะลอมาไว้ทางด้านตะวันตก บริเวณที่ประดิษฐานอยู่ในปัจจุบันและสร้างมณฑปคลุมองค์พระไว้ ครั้นต่อมาในปี พ.ศ.2249 สมัยสมเด็จพระเจ้าเสือฟ้าผ่าลงมาต้องยอดมณฑปพระมงคลบพิตร เกิดไฟไหม้ยอดมณฑปพังทลายลงมาต้องพระศอพระมงคลบพิตรหักลง สมเด็จพระเจ้าเสือจึงโปรดฯ ให้ต่อพระศอพระมงคลบพิตรที่หักให้เหมือนเดิม แต่คงยังมีท่อนมณฑปนั้น จนถึง พ.ศ.2285 ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

โปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์วิหาร
หลังนี้โดยเปลี่ยนหลังคาซึ่ง
เป็นแบบมณฑปมาเป็นแบบ
วิหาร

ภายหลังการเสียกรุง
ศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี
พ.ศ.2310 แล้ว องค์พระ
และตัวอาคารได้รับการ
บูรณะปฏิสังขรณ์เรื่อยมา

เป็นลำดับ กล่าวคือ ในสมัยพระยาโบราณราชธานินทร์เมื่อครั้งดำรง
ตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา ได้ทำการซ่อมพระเม้าพิและ
พระกรพระมงคลพิตรที่หักครวเสียกรุงไว้ด้วยปูนปั้น ในปี พ.ศ.2474
คุณหญิงอมเรศ สมบัติ มีศรัทธาปฏิสังขรณ์วิหารพระมงคลพิตร ปี
พ.ศ.2499 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้บูรณะวิหารพระมงคลพิตรใหม่
ทั้งหมดดังที่ปรากฏในปัจจุบัน และในปี พ.ศ.2535 จึงได้มีการลงรักปิด
ทองพระมงคลพิตรใหม่ทั้งองค์

พระมงคลพิตร
ศิลปะอุทธรณ์ศิลปปะสุโขทัย

วิหารพระมงคลพิตร ภายหลังการเสียกรุง ก่อนได้รับการบูรณะ

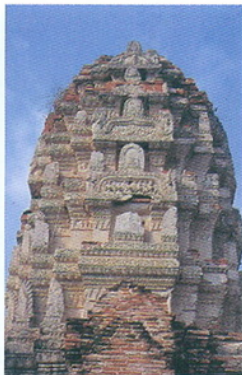

วิหารกลบ

วิหารกลบ คือ วิหารขนาดเล็ก ตั้งอยู่ด้านหน้าวิหารพระมงคลบพิตร (บริเวณทุ่งพระเมรุเดิมในสมัยอยุธยา) ปัจจุบันเหลือเพียงส่วนฐานและผนังบางส่วน วิหารนี้อาจเคยเป็นส่วนหนึ่งของวัดชีเชื่อง ซึ่งสมเด็จพระไชยราชาโปรดฯ ให้สถาปนาขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2081 ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พ.ศ.2155 ทรงพระราชกำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับการพระเมรุพระบรมศพพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง และพระราชคณะ ในบริเวณกลางเมืองและทรงพระกรุณาให้พูนดินหน้าวิหารกลบและปรับปรุงบริเวณวัดชีเชื่องเดิมไว้สำหรับการพระเมรุ

ภายในวิหารกลบ

ส่วนยอดขององค์ปรางค์
แสดงให้เห็นการประดับลวดลาย
ปูนปั้นอย่างงดงาม
ในสมัยอยุธยาตอนต้น

ปรางค์ประธานวัดส้ม

วัดส้ม

วัดส้มเป็นวัดขนาดเล็กตั้งอยู่ติดกับคลองท่อ (คลองมะไกรใหญ่) ทางด้านทิศตะวันตก ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างวัด สิ่งก่อสร้างที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ ปรางค์ประธาน วิหาร และเจดีย์ราย จากการศึกษาโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมที่เป็นปรางค์ก่ออิฐ และมีการทำทับหลัง รวมทั้งลวดลายปูนปั้นประดับองค์ปรางค์วัดส้ม พบว่ามีวิวัฒนาการมาจากโครงสร้างและลวดลายในสถาปัตยกรรมเขมรซึ่งมีอายุการสร้างอยู่ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 แสดงให้เห็นว่าปรางค์ประธานวัดส้มนั้นน่าจะได้รับการสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาโดยมีอายุเก่ากว่าปรางค์องค์อื่นๆ ในสมัยอยุธยาตอนต้น เช่น พระปรางค์องค์เล็กที่วัดมหาธาตุ (พ.ศ.1917) และวัดราชบูรณะ (พ.ศ.1967) เล็กน้อย

วัดโลกยสุธา

ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของวัดวรเชษฐาราม ทางด้านตะวันตกของพระวิหารมงคลบพิตร โดยมีคลองฉะไกรใหญ่คั่น ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง แต่จากการศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ปรากฏภายในวัด พบว่ามีอายุการสร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น กล่าวคือ ปรากฏประธานมีโครงสร้างและลักษณะของลวดลายปูนปั้นแบบปรากฏที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ณ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ และวัดส้ม เป็นต้น ปรากฏร่องรอยการบูรณะปฏิสังขรณ์ต่อมาในสมัยหลัง โดยการก่อพอกทับบริเวณหลังคาปรากฏ ทางด้านหลังของปรากฏประธานเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถซึ่งปรากฏร่องรอยว่ามีการสร้างทับซ้อนอย่างน้อย 3 ครั้ง ทางด้านหน้าปรากฏประธานเป็นที่ตั้งของพระวิหารจำนวน 3 หลัง มีท้าววิหารหลวงยื่นเข้ามาภายในระเบียงคดเช่นเดียวกับแผนผังของพระอารามหลวงในสมัยอยุธยาตอนต้น

ส่วนทางด้านทิศตะวันตกของวัดเป็นที่ตั้งของวิหารซึ่งภายในประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ ซึ่งได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ.2499 โดยได้ก่อหุ้มพระพุทธรูปใหม่ทั้งองค์ และคงมีการแก้พระเศียรให้เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องในครั้งนี้

พระพุทธรูปไสยาสน์ วัดโลกยสุธา

ปรางค์ประธานวัดเจ้าพรหมณ์

วัดเจ้าพรหมณ์

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ติดกับคลองท่อ (คลองมะไกรใหญ่) ทางด้านทิศตะวันตก ในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสาร เกี่ยวกับประวัติการสร้าง สถาปัตยกรรมภายในวัดได้รับดำเนินการขุดแต่ง และบูรณะขึ้นจากหลักฐานที่ชำรุดมาก เนื่องจากการถูกไถปรับพื้นที่ จาก การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมพบว่าปรางค์ประธานเป็นปรางค์อิฐที่มีลักษณะของโครงสร้างและลวดลายปูนปั้นประดับองค์ปรางค์แบบปรางค์ ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น ต่อมาปรากฏร่องรอยว่าได้รับการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ โดยการก่อฐานเชิงปิตักฐานปรางค์องค์เดิมเพื่อเชื่อมกับ วิหารในสมัยสุดท้าย ซึ่งน่าจะอยู่ในช่วงอยุธยาตอนปลาย

วัดนก

วัดนก

วัดนกเป็นวัดขนาดเล็ก ตั้งอยู่ติดกับวัดมหาธาตุนอกกำแพงวัดทางด้านทิศใต้ ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยพิจารณาจากหลักฐานทางด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม และข้อความที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาที่ระบุถึงเหตุการณ์ในรัชกาลสมเด็จพระมหาธรรมราชาว่าให้ชาวมอญซึ่งเป็นญาติของพระมหาเถรคันฉ่องอยู่ตำบลบ้านหลังวัดนก ซึ่งเป็นย่านตลาดการค้าขายของสดที่สำคัญแห่งหนึ่งของกรุงศรีอยุธยาในอดีต

ลายปูนปั้นประดับองค์ปรางค์วัดนก

ภายในวัดประกอบด้วยปราสาทเป็นประธานมีวิหารอยู่ทางด้านหน้า องค์ปราสาทประธานมีทางเข้าสู่ครมุกหาทางด้านตะวันออก ลวดลายปูนปั้นที่ประดับองค์ปราสาทเหมือนกับปราสาทวัดส้ม และปราสาทวัดลิงกาซึ่งจัดว่าเป็นปราสาทในระยะแรกสุดของสมัยอยุธยา ต่อมาภายหลังมีการบูรณะองค์ปราสาท โดยการต่อมุขด้านหน้าปราสาทให้ยาวออกมา ฐานของมุขแอ่นโค้ง ซึ่งน่าจะเป็นงานบูรณะในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดสังฆปัต

วัดสังฆปัต เป็นวัดร้างตั้งอยู่ในเขตบึงพระราม ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ปัจจุบันเหลือหลักฐานเพียงเจดีย์ 1 องค์ มีลักษณะเป็นเจดีย์ก่ออิฐทรงแปดเหลี่ยม เรือนธาตุทำเป็นชุ่มประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นประทับยืนทั้ง 8 ทิศ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุด จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมสันนิษฐานได้น่าจะได้รับการสร้างขึ้นในราวสมัยอยุธยาตอนต้น

เจดีย์วัดสังฆปัต

วัดพลับพลาไชย

ตั้งอยู่ในเขตตำบลประตูชัย ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างที่แน่ชัด แต่จากการที่ปรากฏชื่อวัดในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ตอนที่ระบุเหตุการณ์ระหว่างเจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่พระยาทำสงครามเพื่อชิงราชสมบัติ ทำให้สันนิษฐานว่าวัดนี้น่าจะได้รับการสร้างขึ้นแล้วในสมัยอยุธยาตอนต้น และด้วยตำแหน่งที่ตั้งของวัดที่อยู่บนเส้นทางไปมาระหว่างวังหลวงกับวังหน้า ทุกครั้งที่มีการรบกันจึงมักปรากฏชื่อวัดนี้อยู่เสมอ

วัดพลับพลาไชย

วิหารและเจดีย์ วัดพลับพลาไชย

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมภายในก่ออิฐสอดินซึ่งเป็นเทคนิคของงานสมัยอู่ทอง-อยุธยาตอนต้น พระวิหารขนาดย่อมเจาะช่องหน้าต่างขนาดเล็กแบบที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง และเจดีย์รายย่อมุมในสมัยอยุธยาตอนปลาย จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมทำให้สันนิษฐานได้ว่าวัดนี้น่าจะสร้างขึ้นในราวสมัยอยุธยาตอนต้นและถูกใช้งานเรื่อยมาจนกระทั่งถึงในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดวังไชย

วัดวังไชย

วัดวังไชยตั้งอยู่ริมถนนอู่ทองในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาระบุว่า เป็นวัดที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2073

ในบริเวณที่เคยเป็นนิวาสสถานของพระองค์ก่อนขึ้นครองราชย์สมบัติ

ปรากฏหลักฐานในบันทึกของชาวต่างชาติว่าบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งตั้งแต่วัดพุทไธสวรรย์ถึงวัดไชยวัฒนาราม เป็นที่ตั้งของชุมชนและเป็นท่าเรือที่มีการสัญจรไปมาคับคั่ง โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ตั้งบ้านเรือนของข้าราชการบริพารชั้นผู้ใหญ่หรือขุนนางสมัยนั้น

เจดีย์ประธานวัดวังไชย และพระอุโบสถ

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธาน พระอุโบสถ และวิหาร ซึ่งเป็นโบราณสถานที่ได้รับการดำเนินการขุดแต่งและบูรณะเสริมความมั่นคงแล้วจากการขุดแต่งพบว่าเจดีย์ประธานมีร่องรอยว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์โดยเจดีย์องค์ในสุดเป็นเจดีย์ที่มีการใช้เทคนิคการก่ออิฐสอดดิน ซึ่งเป็นเทคนิคที่นิยมใช้กันมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และมีการก่ออิฐปิดทับเจดีย์ประจํามุมทั้งสี่ของเจดีย์ประธานในสมัยหลัง ส่วนพระอุโบสถซึ่งอยู่ทางด้านหน้าของเจดีย์ประธาน ก็ปรากฏว่าได้รับการก่อสร้างทับซ้อนอย่างน้อย 3 ครั้ง โดยรอบมีฐานเสมาทั้ง 8 ทิศ พบใบเสมาที่ทำจากหินชนวนแบบเดียวกับที่พบในวัดสมัยอยุธยาตอนต้น เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ เป็นต้น แต่ใบเสมาของวัดวังไชยจะมีขนาดเล็กกว่า

วัดเจ้าปราบ

วัดเจ้าปราบ

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัดที่มีความสำคัญวัดหนึ่ง เนื่องจากปรากฏข้อความในหนังสือลัทธิธรรมเนียมต่างๆ ภาคที่ 19 ซึ่งอธิบายถึงตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา ตอนตำราหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่เตรียมการเสด็จไปในสถานที่ต่างๆ ตามพระประสงค์ โดยกล่าวถึงวัดเจ้าปราบว่า

“ถ้าเสด็จไปทอดพระเนตรการวัดวาในกรุงนอกกรุง ถ้าใน

กรุงจุฬวัดเจ้าปราบนั้นทรงพระเสลี่ยงหลังคา”

โบราณสถานภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนฐาน 8 เหลี่ยม ซึ่งเป็นแบบที่นิยมสร้างกันในสมัยอยุธยาตอนต้น นอกจากนี้ยังมีพระอุโบสถ เจดีย์ราย และมณฑปจตุรมุข ซึ่งปรากฏร่องรอยว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดโพ

ตั้งอยู่ในเขตสวนสาธารณะบึงพระรามในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 63 เรื่องกรุงเก่า ซึ่งเรียบเรียงโดย พระยาโบราณราชธานินทร์ เมื่อ ร.ศ.126 ได้บรรยายไว้ว่าในบริเวณหน้าวัดโพนั้นมีร้านชำไทยมอญ และเป็นตลาดขายเครื่องทองเหลืองขนาดใหญ่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานซึ่งเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดระฆังวิหาร และเจดีย์ราย อยู่ภายในเขตกำแพงแก้ว ถัดออกมาเป็นคูน้ำและส่วนของบึงพระราม ทำให้วัดเสมือนตั้งอยู่บนเกาะที่มีคูน้ำล้อมรอบ สถาปัตยกรรมภายในวัดได้รับการบูรณะแล้วเมื่อ พ.ศ.2538 จากผลการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการขุดค้น-ขุดแต่งโบราณสถานวัดโพ รวมทั้งผลการศึกษาลวดลายปูนปั้นประดับองค์เจดีย์พบว่าโบราณสถานวัดโพได้รับการสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นและได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาโดยตลอดจนถึงในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดโพ

วัดหลังคาตำ

วัดหลังคาตำ

ปัจจุบันเป็นวัดร้างตั้งอยู่ในเขตสวนสาธารณะบึงพระราม ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง โดยชื่อวัด “หลังคาตำ” นั้น น่าจะเป็นชื่อที่เรียกกันภายหลัง เพื่อให้สอดคล้องกับ “วัดหลังคาขาว” ที่อยู่ใกล้เคียงกันทางด้านทิศเหนือ สถาปัตยกรรมภายในวัดประกอบด้วย เจดีย์ประธาน พระอุโบสถ และเจดีย์รายจำนวนหนึ่ง ซึ่งได้รับการบูรณะเสริมความมั่นคงแล้ว ลักษณะของเจดีย์ประธานเป็นเจดีย์ทรงระฆังกลม ตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยม ลักษณะคล้ายเจดีย์ประจำมุมวัดราชบูรณะ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น ส่วนพระอุโบสถเป็นอาคารขนาดเล็กที่เจาะช่องประตู-หน้าต่างน้อย แบบที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง ส่วนเจดีย์รายเป็นเจดีย์ย่อมุมยี่สิบ ซึ่งนิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย

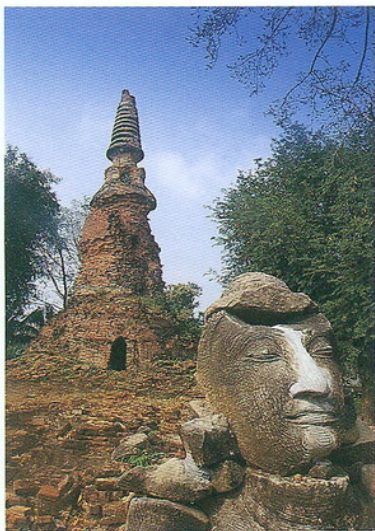

วัดหลังคาขาว

ตั้งอยู่ถัดออกไปทางด้านทิศเหนือของวัดหลังคาดำ ไม่ปรากฏหลักฐานในเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมบนชุกฐาน 8 เหลี่ยม เช่นเดียวกับเจดีย์ประธานวัดหลังคาดำ ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมสร้างกันมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ส่วนพระวิหารนั้นเหลือเพียงส่วนของฐานรากทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธาน

เจดีย์ประธานทรงกลมบนฐาน 8 เหลี่ยม วัดหลังคาขาว

วัดชัยภูมิ

วัดชัยภูมิ

วัดชัยภูมิอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของสะพานป่าถ่าน ในเขตตำบลประตูชัย ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง มีเพียงข้อความในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยากล่าวถึงวัดชัยภูมิว่าเป็นวัดที่เจ้ายี่พระยามาตั้งทัพก่อนไปรบซึ่งราชสมบัติกับเจ้าอ้ายพระยาที่เชิงสะพานป่าถ่าน หลังการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระนครินทราชา

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนเรือนธาตุฝัง 8 เหลี่ยม มีทางเข้าสู่ครมคูลาด้านตะวันออก รูปแบบเจดีย์มีความคล้ายคลึงกับเจดีย์ประจำมูมบนฐานไพทีวัดราชบูรณะ ภายหลังการขุดแต่งโบราณสถานภายในวัดโดยกรมศิลปากร เมื่อปี พ.ศ.2538 พบว่าเป็นวัดที่ได้รับการสร้างขึ้นมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

เจดีย์ประธานวัดชุมแสง

วัดชุมแสง

ตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนเทคนิคพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างโบราณสถาน ปรากฏให้เห็นเพียงเจดีย์ประธานทรงกลมบนฐานแปดเหลี่ยม และซากฐานของอาคารภายในวัดอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากยังไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ

วัดญาณเสน

วัดญาณเสน หรือ วัดยานเสน ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าवासกรี ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้างในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ปรากฏในตำนานว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีตึกพระคลังสำหรับใส่บาตช้างและเชือกอยู่ริมวัดนี้ และยังมีรางน้ำอยู่ถัดหน้าวัดอีกรางหนึ่งทะลุเข้าไปจากรากกำแพงด้านเหนือไหลลงสู่บึงพระราม ชาวบ้านเรียกว่า “คลองน้ำเขียว” เป็นที่ไขเอน้ำจากแม่น้ำลพบุรีเข้ามาสู่บึงพระราม

วัดญาณเสน

พื้นที่ของวัดญาณเสนในปัจจุบัน ไม่ปรากฏแนวกำแพงล้อมรอบเป็นขอบเขตของวัด สิ่งก่อสร้างภายในวัดบางส่วนได้รับการบูรณะขึ้นใหม่บนรากฐานอาคารเดิม ภายในวัดประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลักคือ เจดีย์ประธานและพระอุโบสถ

เจดีย์ประธาน เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมแบบเจดีย์ศรีสุริโยทัยอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ.2487 ทางกรมศิลปากรได้ขุดค้นเจดีย์องค์นี้พบโบราณวัตถุและพระพุทธรูป สำริดสมัยลพบุรีอยุธยา ส่วนพระอุโบสถเป็นอาคารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งสร้างขึ้นใหม่บนฐานรากเดิม ซึ่งสอดคล้องกับประวัติวัด ที่ปรากฏว่ามีงานสร้างปฏิสังขรณ์ที่วัดนี้ในสมัยรัตนโกสินทร์ด้วย

วัดวโหรี (วัดระฆัง)

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของคลองท่อ (คลองมะไกรใหญ่) ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง แต่สันนิษฐานว่าน่าจะได้รับการสร้างขึ้นก่อนรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เนื่องจากปรากฏในพระราชพงศาวดารว่าเป็นวัดที่พระศรีสินบวชอยู่ โดยแต่เดิมนั้นวัดนี้ชื่อว่าวัดระฆัง มาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดวโหรีในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ เมื่อคราวคณะสงฆ์ไปเผยแพร่พุทธศาสนาที่เกาะลังกา เมื่อกลับมาคงจะได้พันธุ์พระศรีมหาโพธิ์เข้ามาถวาย และโปรดฯ ให้ปลูกไว้ที่วัดระฆังซึ่งอยู่ใกล้วังที่ประทับ จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดวโหรีตั้งแต่นั้นมา

ส่วนฐานปรางค์ประธาน

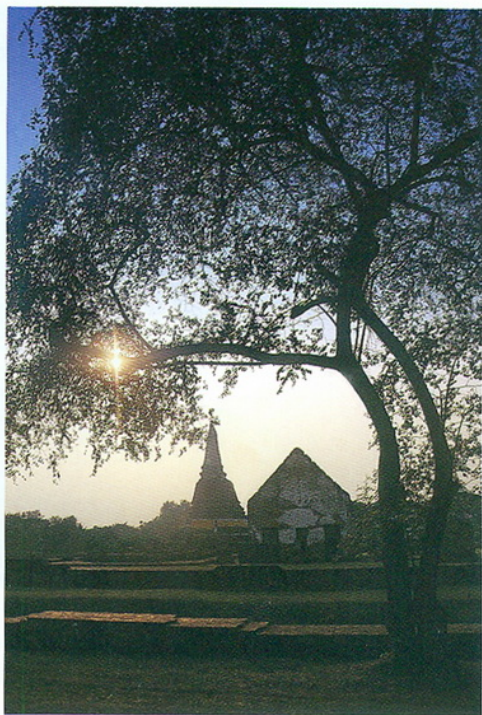
โบราณสถานภายในวัดประกอบด้วยปรางค์ประธานที่เหลือหลักฐานเพียงส่วนของฐานปรางค์ ล้อมรอบด้วยระเบียงคตรูปสี่เหลี่ยม มีบันไดทางเข้าสู่องค์ปรางค์ทางด้านทิศเหนือ ลักษณะการก่อตัวของฐานปรางค์มีการเล่นระดับแบบที่ปรากฏในแถบล้านนา ทำให้พอจะสันนิษฐานได้ว่าปรางค์องค์นี้น่าจะได้รับการสร้างขึ้นในช่วงอยุธยาตอนกลาง ซึ่งเป็นช่วงที่

ศิลปะล้านนาได้แพร่หลายเข้ามาสู่อยุธยา และน่าจะเป็นช่วงเดียวกันกับการสร้างพระวิหารสมัยแรก ที่อยู่ภายใต้อาคารสมัยอยุธยาตอนปลายในปัจจุบัน ทางด้านทิศเหนือของวัดเป็นที่ตั้งของแท่นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะได้รับการสร้างขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เพื่อประดิษฐานพระศรีมหาโพธิ์ที่นำมาจากลังกา

พระอุโบสถวัดวรโพธิ์

วัดวรเชษฐาราม

วัดวรเชษฐาราม

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของวัดวรโพธิ์ใกล้กับพระราชวังโบราณ มีฐานะเป็นพระอารามหลวงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ทราบประวัติการสร้างที่แน่ชัด เชื่อกันว่าเป็นวัดที่พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาระบุว่า สมเด็จพระเอกาทศรถโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2136 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนเรศวรฯ ณ บริเวณที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระองค์

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

โบราณสถานภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนชั้น
มัลลียเถาแบบที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง แต่มีองค์ระฆังสูง
เพียวกว่าเจดีย์ประธานวัดพระศรีสรรเพชญ์ ทางด้านหน้าเจดีย์ประธาน
เป็นวิหารซึ่งมีการทำมุขเด็จด้านหน้า-หลัง ส่วนพระอุโบสถเป็นอาคาร
ขนาดย่อมที่มีการเจาะช่องหน้าต่างน้อยแบบสมัยอยุธยาตอนกลาง ส่วน
งานบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลายนั้นปรากฏหลักฐานชัดเจน
คือส่วนของบัวหัวเสาปูนปั้นประดับผนังซึ่งเป็นบัวกลีบยาว

พระอุโบสถ วัดหลวงซีกรุด

วัดหลวงซีกรุด

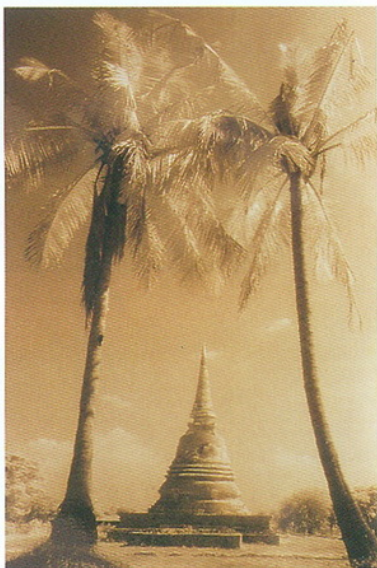
เป็นวัดโบราณตั้งอยู่ริมถนนอุทงคด้านทิศใต้ของเกาะเมืองในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง จากตำแหน่งที่ตั้งของวัดสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัดสำคัญในสมัยอยุธยา เพราะทางด้านตะวันตกของวัดหลวงซีกรุดนั้นติดกับวัดวังไชยที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดฯ ให้สร้างขึ้นในบริเวณที่เป็นนิวาสถานของพระองค์ก่อนครองราชย์ อันเป็นบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่นมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของข้าราชการบริพารชั้นผู้ใหญ่ หรือขุนนางในสมัยนั้น

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธาน อุโบสถ และเจดีย์รายกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการดำเนินงานขุดแต่งและบูรณะแล้ว ผลจากการขุดตรวจพบว่าเมื่อครั้งแรกสร้างนั้นเจดีย์ประธานของวัดนี้เป็นเจดีย์ทรงกลม 3 องค์ ตั้งเรียงกันในแนวทิศเหนือ-ใต้ ลักษณะเดียวกับเจดีย์ประธานของวัดพระศรีสรรเพชญ์ จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดหลวงซีกรุด น่าจะเป็นวัดที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบกิจการทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มญาติหรือหมู่ญาติโดยเฉพาะอาจจะสร้างใกล้บ้าน หรือสร้างในที่ดินของตนเองเพื่อเป็นศาสนสถานประจำตระกูลในราวสมัยอยุธยาตอนกลาง

วัดมหาสมัน

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ภายใน
เกาะเมืองทางด้านหลังของ
พระตำหนักสิริยาลัยในปัจจุบัน
ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้าน
เอกสารเกี่ยวกับประวัติการ
สร้างวัด คำว่า “มหาสมัน”
ปรากฏอยู่ในตำนานเมือง
โบราณภาคเหนือกล่าวถึง
ชุมชนดั้งเดิมที่นับถือ “สมัน”
ว่าเป็นสัตว์มีพระคุณที่ได้พลี
ชีวิตแทนพระราชอาชญาของตน
ร่องรอยของคติการนับถือ
“สมัน” อาจจะตกทอดมาถึง
อยุธยาตอนกลางตอนต้นชาว
เหนือจากหัวเมืองลงมา โดย
วัดมหาสมันอาจเป็นย่านของ
ชาวเหนือหรือชาวกรุงสุโขทัย
อีกแห่งหนึ่งในเกาะเมือง

เจดีย์ประธาน วัดมหาสมัน

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมที่นิยมสร้างในสมัย
อยุธยาตอนกลาง พระอุโบสถ และรากฐานเจดีย์ราย ซึ่งล้วนได้รับการ
บูรณะเสริมความมั่นคงเรียบร้อยแล้ว

ในบริเวณพื้นที่ด้านหน้าของวัดมหาสมันนั้นแต่เดิมน่าจะเป็นท่าเรือ
จ้างบ้านชี อันเป็นท่าเรือข้ามฟากไปยังวัดไชยวัฒนารามซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้าม
อันเป็นท่าเรือจ้างที่สำคัญ 1 ใน 4 ท่าของเกาะเมืองด้านตะวันตกในสมัย
อยุธยา

บริเวณวัดสังข์แท้ง-สังขทา

วัดสังข์แท้ง-สังขทา

วัดสังข์แท้ง-สังขทาดังอยู่ในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ปัจจุบันเป็นวัดที่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะเสริมความมั่นคงแล้ว โบราณสถานที่ปรากฏภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ทรงปราสาทยอดที่มีลักษณะของลวดลายปูนปั้นประดับอิทธิพลแบบล้านนา ทางด้านหน้าของเจดีย์ทรงปราสาทเป็นพระวิหารขนาดใหญ่ เจดีย์ทรงระฆังกลมบนฐานประทักษิณสี่เหลี่ยมและพระอุโบสถ ซึ่งตั้งเรียงอยู่ในแนวเดียวกันตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก รูปแบบของโบราณสถานดังกล่าวมีอายุการสร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนกลางและได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

ทางด้านทิศเหนือของวัดปรากฏโบราณสถานซึ่งประกอบด้วยฐานอาคารที่มีลักษณะคล้ายวิหาร และหอรบระฆังก่ออิฐถือปูน ซึ่งมีรูปแบบเป็นสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย

เจดีย์ประธานวัดเจดีย์ใหญ่

วัดเจดีย์ใหญ่

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง โบราณสถานภายในวัดถูกทำลายไปมาก ปัจจุบันเหลือเพียงเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมขนาดใหญ่เพียง 1 องค์ ซึ่งได้รับการบูรณะขึ้นจากหลักฐานที่ชำรุดมาก

วัดสุวรรณเจดีย์

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ภายในเขตสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยาวาสกรีในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวกับประวัติการสร้าง จากการศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมภายในวัดพบว่า น่าจะสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยพิจารณาจากเจดีย์ทรงระฆังที่สร้างเป็นประธานของวัด มีองค์ระฆังค่อนข้างใหญ่และเตี้ย องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานทักษิณค่อนข้างสูง อันน่าจะเป็นแบบที่วิวัฒนาการมาจากเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ ต่อมามีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยการสร้างกลุ่มเจดีย์รายล้อมุมไม้สิบสองมีฐานสิงห์เป็นองค์ประกอบสำคัญ

องค์เจดีย์ประธานวัดสุวรรณเจดีย์

วัดอุโบสถ

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ในเขตสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง แต่จากรูปแบบสถาปัตยกรรมสันนิษฐานว่าวัดนี้น่าจะสร้างในช่วงสมัยอยุธยาตอนกลาง ต่อเนื่องไปจนถึงอยุธยาตอนปลาย เนื่องจากเจดีย์ประธานของวัดเป็นเจดีย์เพ็ญมูม ซึ่งเป็นแบบที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง-ตอนปลาย

วัดอุโบสถ

ด้านหน้าของเจดีย์ประธานเป็นรากฐานอาคาร ซึ่งจากการขุดแต่งพบว่าอาคารหลังนี้แต่เดิมใช้เป็นพระอุโบสถในสมัยแรกสร้างวัด ต่อมาได้มีการดัดแปลงให้เป็นพระวิหาร โดยทำการถมพื้นปิดทับฐานโบเสมาในสมัยแรกทั้งหมด ซึ่งน่าจะเป็นงานปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดโคกม่วง

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของวัดมหาธาตุในเขตตำบลประตูลี้ ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง โบราณสถานภายในวัดมีสภาพที่ชำรุดโทรมมาก เนื่องจากยังไม่ได้รับการบูรณะเสริมความมั่นคงในปัจจุบัน มีมณฑปก่ออิฐถือปูนย่อมุมไม้สิบสองเป็นประธานของวัด มีบันไดทางขึ้นสู่ห้องคูหาทางด้านตะวันออก ลวดลายปูนปั้นประดับส่วนฐานเป็นฐานสิงห์แบบงานสมัยอยุธยาตอนปลาย พระอุโบสถเหลือหลักฐานเพียงซากฐาน นอกจากนี้ยังมีหอรบขังก่ออิฐถือปูนตั้งอยู่ทางด้านหน้าของพระอุโบสถด้วย

มณฑปประธานวัดโคกม่วง

เจดีย์ประธานและพระอุโบสถวัดใหม่ไชยวิจิต

วัดใหม่ไชยวิจิต

วัดใหม่ไชยวิจิต ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาริมแม่น้ำลพบุรี สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ไม่พบหลักฐานว่าสร้างในศักราชใด สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นตอนปลายรัชสมัย เนื่องจากเป็นวัดซึ่งสร้างบนพื้นที่ซึ่งแต่เดิมเป็นจวนพระยาไชยวิจิตสิทธิศาสตรมหาประเทศราชสุรชาติเสนาบดี (เผือก) ผู้รักษากรุงเก่าในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยพระยาไชยวิจิตอาจจะย้ายจวนไปสร้างที่อื่นแล้วยกที่จวนเดิมสร้างเป็นวัด หรืออาจจะเป็นไปได้ว่าภายหลังอนิจกรรมของพระยาไชยวิจิต (เผือก) แล้วบรรดาญาติพี่น้องได้ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระยาไชยวิจิต (เผือก) ก็ได้ อย่างไรก็ตามการตั้งชื่อวัดนี้ว่า “วัดใหม่ไชยวิจิต” ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นวัดสร้างใหม่และมีความเกี่ยวข้องกับพระยาไชยวิจิตอย่างแน่นอน

ในสมัยอยุธยาพื้นที่บริเวณนี้เป็นฐานพระนคร คือ เป็นพื้นที่ระหว่างพระราชวังหลวงกับแม่น้ำลพบุรีซึ่งจะมีถนนประตูดินซึ่งเป็นถนนอิฐโบราณมีแนวจากป้อมปากท่อขนานไปกับกำแพงวังหลวง มาชนถนนน้ำท่าวาสกรีซึ่งเป็นท่าเรือที่ประทับประจำพระราชวังหลวง ดังนั้นวัดนี้จึงได้สร้างทับอยู่บนแนวถนนประตูดิน และแนวกำแพงวัดบางส่วนได้สร้างทับกำแพงพระราชวังหลวง

วัดใหม่ไชยวิชิต

ภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถซึ่งสร้างเป็นอาคารประธานของวัดและเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง 1 องค์สร้างอยู่ทางด้านหน้าพระอุโบสถ โดยมีกำแพงแก้วล้อมรอบชั้นหนึ่ง รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 ส่วนทางด้านทิศเหนือของวัดปรากฏซากอาคารก่อด้วยอิฐอีกกลุ่มหนึ่ง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของวัด แต่เนื่องจากสร้างไว้ในที่ต่ำและมีแนวถนนปัจจุบันสร้างทับ จึงยังไม่ได้มีการขุดแต่งในขณะนี้

ตึกดิน (พระที่นั่งเย็น)

ตั้งอยู่ภายในบริเวณเมืองพระราม ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างในรัชสมัยใด จากลักษณะสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารทรงตึก 2 ชั้น และทำช่องประตูหน้าต่างด้วยการก่ออิฐเป็นรูปโค้ง สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยอาจสร้างขึ้นให้เป็นพระที่นั่งสำหรับทอดพระเนตรเรือ ซึ่งจะโปรดฯ ให้มีประชุมเล่นเพลงสักวาโนคราวนักขัตฤกษ์ฤดูน้ำหลาก อาคารที่เห็นในปัจจุบันนี้เป็นอาคารที่สร้างทับบนรากฐานเดิมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อใช้เป็นที่เก็บกระสุนและดินประสิว ปัจจุบันเป็นอาคารที่ตั้งอยู่ในเขตสวนสาธารณะเมืองพระรามซึ่งได้รับการปรับปรุงให้เป็นสวนพักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง

ตึกดิน (พระที่นั่งเย็น)

ศาลพระกาฬ

ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ติดกับศาลหลักเมืองพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน จากการขุดแต่งของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ.2512 พบว่าโบราณสถานแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นเป็นปรางค์มีซุ้มทิศทั้ง

ศาลพระกาฬอยู่ทางด้านซ้าย ทางด้านขวาเป็นศาลหลักเมืองพระนครศรีอยุธยา

4 ด้าน ภายในขุดพบเทวรูปในศาสนาพราหมณ์ จำนวนหนึ่ง เช่นเทวรูป พระอิศวร พระนารายณ์ และพระคเณศ เป็นต้น ต่อมาจึงสร้างวิหารใหญ่เพิ่มเติมขึ้นทางด้านหน้าขององค์ปรางค์ จากหลักฐานที่พบทำให้พอจะสันนิษฐานได้ว่าโบราณสถานดังกล่าวในสมัยแรกสร้างนั้นน่าจะเคยเป็นศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวะนิกาย และไวษณพนิกาย มาก่อน ต่อมาภายหลังจึงถูกดัดแปลงให้เป็นพุทธสถาน ดังหลักฐานพระพุทธรูปที่พบขณะขุดแต่งด้วย สันนิษฐานว่า น่าจะอยู่ในราว พ.ศ.2179 ซึ่งพระราชพงศาวดารระบุว่าสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดฯ ให้รื้อเทวสถานเดิมย้ายขึ้นไปสร้างใหม่ยังซีกุน

นอกจากนี้จากการศึกษาหลักฐานประเภทเศษภาชนะดินเผา และเครื่องถ้วย พบว่าภายหลังจากที่ดัดแปลงเป็นพุทธสถานแล้ว ก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยาหรือช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็ได้ถูกทิ้งร้างไปอีกครั้ง จนถึงในปัจจุบัน

ประตูทางเข้าสู่ภายในป้อมประตูข้าวเปลือก

ป้อมประตูข้าวเปลือก

ป้อมประตูข้าวเปลือก ตั้งอยู่ริมถนนอุทงหน้าวัดท่าทราย-วัดราชประดิษฐาน ทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง เป็นป้อมที่มีลักษณะแปลกไปกว่าป้อมอื่น คือเป็นป้อมที่สร้างอยู่ 2 ฟากของปากคลองประตูข้าวเปลือก โดยมีลำคลองผ่ากลางป้อม จากตำแหน่งที่ตั้งป้อมประตูข้าวเปลือกทำให้สันนิษฐานได้ว่าคูเมืองแรกเริ่มที่สมเด็จพระเจ้าอยู่ทองทรงตั้งเมืองขึ้นนี้น่าจะเป็นแนวคูเดียวกับคลองที่ไหลผ่ากลางตัวป้อมแห่งนี้ และจากลักษณะของป้อมก็แสดงให้เห็นว่าน่าจะเป็นป้อมมุมกำแพงเมืองมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนที่จะมีการขุดคูขื่อหน้าขึ้นภายหลัง

ปากคลองประตูข้าวเปลือกซึ่งคลองไหลผ่ากลางป้อม

ประตูช่องกุด

ประตูช่องกุดภายในวัดจีน

กำแพงเมืองสมัยกรุงศรีอยุธยาจะมีประตูช่องกุด รวม 61 ประตู ปัจจุบันเหลือเพียงประตูเดียว คือ บริเวณโรงเรียนหอรัตนไชย ซึ่งอยู่ภายในวัดหอรัตนไชย (วัดจีน) ลักษณะเป็นประตูที่ก่อเป็นรูปโค้งคู้หากว้าง 4 ศอก คืบ (2 เมตร) สูง 5 ศอกเศษ (2 เมตรกว่าๆ)

ถังน้ำประปา

ถังน้ำประปา ตั้งอยู่ทางด้านใต้ของวิหารพระมงคลบพิตร เป็นถังน้ำก่อด้วยอิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ถังน้ำประปานี้ใช้เป็นกักเก็บน้ำจากสระเพื่อส่งไปใช้ในวัดพระศรีสรรเพชญ์ ทางด้านข้างของถังน้ำประปามีสระน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งทางวัดได้ทำเป็นบ่อเลี้ยงปลาในปัจจุบัน

ถังน้ำประปา

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

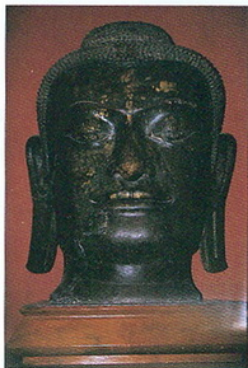
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

ตั้งอยู่ตรงข้ามสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่สร้างขึ้นจากรายได้ในการจำหน่ายพระพิมพ์ที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะสมทบกับเงินงบประมาณ จึงให้ชื่อว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา” เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ผู้ทรงสถาปนาวัดราชบูรณะเมื่อ พ.ศ. 1967 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504

ศิราภรณ์

ที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ

พระพุทธรูปทองคำพบในกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะ

เศียรพระพุทธรูปสำริด พบที่วัดธรรมิกาฯ
สมัยอยุธยาตอนต้น

เครื่องประดับทำด้วยทองคำพบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ

ภายในแบ่งการจัดแสดงออกเป็น 2 อาคาร คือ ตึกเจ้าสามพระยา จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่พบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจากการ ขุดแต่งบูรณะโบราณสถาน ส่วนอาคารหลังที่ 2 จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุ ที่พบในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อุทอง อยุธยา และรัตนโกสินทร์ โดยจัดแสดงเป็นศิลปะสมัยต่าง ๆ ตาม ลำดับ

คุ้มขุนแผน

ในบริเวณที่ตั้งคุ้มขุนแผนในปัจจุบันนี้ แต่เดิมคือที่ตั้งของคุกหลวงในสมัยอยุธยา ซึ่งระบุในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า คุกหลวงนั้นตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางเมืองใกล้กับวัดเกษ ตะแลงแกงและที่ปลูกพระเมรุมาศ โดยตัวคุกหลวงจะตั้งอยู่บนเกาะกลางคลองนครบาล ซึ่งแยกมาจากคลองท่อทางด้านทิศตะวันตก

คุ้มขุนแผน

หมู่เรือนไทยที่เรียกว่าคุ้มขุนแผนนี้ แต่เดิมเป็นจวนสมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา ที่พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2437 ที่เกาะลอยบริเวณสะพานเกลือ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับที่ว่าการมณฑล ต่อมา ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ย้ายจวนหลังนี้มาสร้างในบริเวณคูถนนครบาลเก่าของพระนครศรีอยุธยา ในราวปี พ.ศ.2483 พร้อมทั้งสร้างบ้านไทยเพิ่มขึ้นอีก และให้ชื่อเรือนไทยนี้ว่า “คุ้มขุนแผน” เพราะเชื่อว่าขุนแผนเคยติดคุกในบริเวณนี้

คุ้มขุนแผนได้รับการบูรณะครั้งใหญ่ในปี 2534 โดยเปลี่ยนหลังคาจากเป็นกระเบื้อง และเปลี่ยนเสาไม้และคานคอนกรีต เพื่อความแข็งแรงทนทาน และได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบในปี พ.ศ.2538

อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง

อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง และอุทยานหาปราสาท

อนุสาวรีย์แห่งนี้ดำเนินการจัดสร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2511-2513 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2513 เนื่องจากเดิมมีความเชื่อว่าเมืองพระนครศรีอยุธยานี้มีอาถรรพ์ เพราะตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยานั้น มีผู้คนล้มตายเพราะสงครามจำนวนมากศาลในเมืองนี้ จึงทำให้เกิดอาถรรพ์มาตลอด โดยปรากฏว่าการประกอบอาชีพต่างๆ ของชาวเมืองมักจะไม่เจริญก้าวหน้า มีความแตกแยกในเมือง ทำให้ไม่มีเกิดความสุขความเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขณะนั้นคือ นายจ่านอง เทพหัสดิน ณ อยุธยา จึงได้มีความคิดในการสร้างพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าอู่ทองขึ้น เชื่อว่าจะ

ทำให้เกิดสิริมงคลแก่เมือง เพราะเห็นว่าพระองค์ทรงเป็นผู้สถาปนาพระนครศรีอยุธยาขึ้น ชาวอยุธยามีความเคารพเลื่อมใสในพระองค์ท่านในฐานะที่ทรงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองมาตลอด จึงได้มีการดำเนินการจัดสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอู่ทองขึ้น รวมทั้งมีการสร้างอุทยานหาปราสาทเพื่อถวายเป็นที่สถิตย์ของดวงพระวิญญาณในคราวนี้ด้วย

อุทยานหาปราสาท นอกจากจะสร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายแด่สมเด็จพระเจ้าอู่ทองแล้ว ยังอุทิศถวายแด่วีรกษัตริย์อีก 5 พระองค์ของกรุงศรีอยุธยาด้วย คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระสุริโยทัย สมเด็จพระนเรศวร สมเด็จพระนารายณ์ และ สมเด็จพระเจ้าตากสิน

อุทยานหาปราสาท

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 2 พื้นที่ไถเกาะเมือง
นอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์

ลายปูนปั้นประดับส่วนเรือนธาตุของเจดีย์ประธานวัดขุนเมืองใจ

วัดขุนเมืองใจ

วัดขุนเมืองใจตั้งอยู่ริมถนนโรจนะทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะเมือง ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง พระราชพงศาวดารระบุว่าในสมัยอยุธยาเคยใช้วัดนี้เป็นที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ.2310 วัดนี้จึงถูกทิ้งร้างเรื่อยมา

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมบนฐานประทักษิณสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ และมีเจดีย์ประจำที่มุมทั้งสี่ แบบเจดีย์ประธานวัดใหญ่ชัยมงคล เจดีย์ประธานก่ออิฐไม่สอปูน การเรียงอิฐที่ฐานเจดีย์ใช้

วัดขุนเมืองใจ

ระบบการก่อแบบเอาหัวออก (Header) ซึ่งเป็นระบบที่เก่ากว่าระบบโยธยาสุพรรณภูมิสันนิษฐานว่าน่าจะได้รับการสร้างมาแต่สมัยทวารวดีตอนปลาย ที่ฐานของเจดีย์มีพระพุทธรูปปูนปั้นประทับยืนประดับอยู่ระหว่างแนวของเสาอิง ลักษณะเป็นพระพุทธรูปแบบทวารวดีผสมกับขอม ภายหลังคงได้รับการบูรณะในสมัยอยุธยาตอนปลาย

นอกจากเจดีย์ประธาน พระอุโบสถ และพระวิหาร แล้ว ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวัดยังปรากฏอาคารทรงตึก 2 ชั้น แบบที่พบในวัดกุฎีดาว ตำหนักมเหยงคณ์ และวัดเจ้าย่า อีกด้วย

พระราชวังจันทร์เกษม

พระที่นั่งจตุรมุข

พระราชวังจันทร์เกษมหรือวังหน้า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสักบริเวณลำคู ชื่อหน้า สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชโปรดฯ ให้สร้างขึ้นราว พ.ศ.2120 เพื่อให้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในขณะที่พระองค์ยังเป็นพระยุพราชครองเมืองพิษณุโลก และใช้เป็นที่ประทับของกรมพระราชวังบวรฯ องค์ต่อมาตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งปี พ.ศ.2310

อาคารสโมสรเสือป่า

จึงถูกไฟไหม้จนหมดและถูกทิ้งร้างเรื่อยมา จนถึงรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นถึงความสำคัญจึงอาศัยเค้าโครงเดิมในสมัยอยุธยา เพื่อสร้างพระราชวังใหม่ โปรดฯ ให้สร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่ คือ

พลับพลาจตุรมุข เป็นพลับพลาเครื่องไม้ เดิมเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเวลาเสด็จประพาสอยุธยา และเป็นท้องพระโรงว่าราชการ ต่อมาใช้เป็น "อยุธยาพิพิธภัณฑ" ปัจจุบันเป็นอาคารจัดแสดงโบราณวัตถุ

โบราณวัตถุที่เก็บรักษาไว้ภายในพระราชวังจันทร์เกษม

พระที่นั่งพิมานรัตยา เป็นตึกหมูกกลางพระราชวัง เป็นที่ประทับชั่วคราว และเคยถูกใช้เป็นที่ว่าการมณฑลอยุธยาในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาในสมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เปลี่ยนเป็นศาลากลางจังหวัด จนกระทั่งได้สร้างศาลากลางใหม่ แล้วกรมศิลปากรจึงได้ใช้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจนถึงปัจจุบัน

พระที่นั่งพิสัยศัลยลักษณ์ (หอส่งกลอง) เป็นหอสูงสี่ชั้น เดิมสมัยพระนารายณ์สร้างไว้ดูข้าศึก ในสมัยรัชกาลที่ 4 สร้างใช้เป็นหอดูดาว

พระที่นั่งพิสัยศัลยลักษณ์
หรือหอดูดาว ภายในพระราชวังจันทร์เกษม

วัดเสนาสนาราม

วัดเสนาสนาราม

วัดเสนาสนารามเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ด้านหลังพระราชวังจันทร์เกษม เดิมชื่อว่าวัดเสือ เป็นวัดโบราณใน

บานหน้าต่างพระอุโบสถ

สมัยกรุงศรีอยุธยาที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงปฏิสังขรณ์ วัดนี้แต่เดิมเป็นวัดที่ไม่มีพระสงฆ์ เพราะเป็นวัดในเขตกำแพงพระราชวังหน้า ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พระราชวังได้รับความเสียหายและถูกทิ้งร้างเรื่อยมา จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเห็นถึงความสำคัญจึงทรงสถาปนาขึ้นใหม่หมดทั้งพระอาราม ใน พ.ศ. 2406 เสร็จแล้วพระราชทานนามว่า "วัดเสนาสนาราม"

นอกเหนือไปจากเจดีย์ประธานพระอุโบสถ และหมู่เจดีย์ราย ซึ่ง

เป็นงานสถาปัตยกรรมพระราชนิยมในรัชกาลที่ 4-5 แล้ว ภายในวัดยังปรากฏหมู่กุฏิติกโบราณซึ่งเป็นกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในปัจจุบัน

วัดเสนาสนาราม

พระวิหารวัดสุวรรณดาราราม

วัดสุวรรณดาราราม

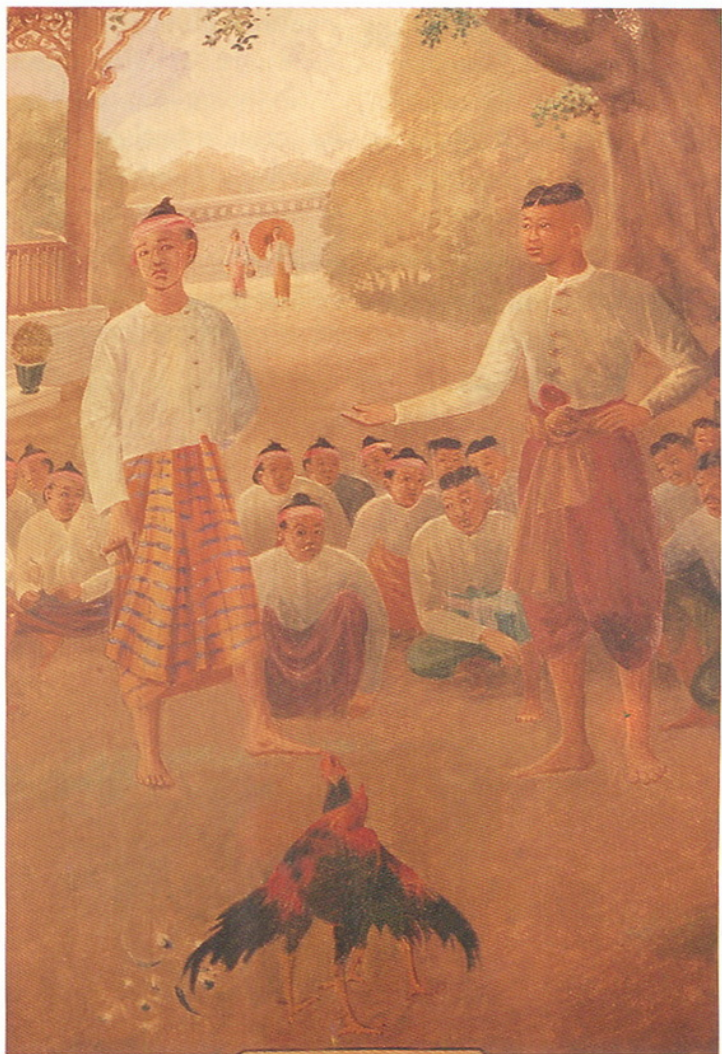
วัดสุวรรณดาราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ใกล้กับป้อมเพชรซึ่งเป็นป้อมปราการที่สำคัญทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะเมือง เป็นวัดสำคัญประจำราชวงศ์จักรีสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกแห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งแต่เดิมชื่อ “ทองดี” เป็นผู้สร้างและให้ชื่อว่า “วัดทอง” ต่อมาเมื่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว จึงโปรดฯ ให้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “วัดสุวรรณดาราราม”

ภายในเขตพุทธาวาสมีพระอุโบสถและพระวิหารตั้งคู่กันอยู่ โดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออกทางด้านหลังพระวิหารมีเจดีย์ทรงระฆังกลมขนาดใหญ่เป็นเจดีย์

จิตรกรรมฝาผนัง

ภาพเทพชุมนุมภายในพระอุโบสถ

พระนเรศวรเมื่ออยู่เมืองหงสาวดีเล่นชนไก่กับมังสามเกลียด มังสามเกลียดว่าไก่เชลยเก่ง
พระนเรศวรตอบว่า ไก่ตัวนี้จะพินเอาเมืองทันที ต่างองค์ต่างไม่พอใจคำประชด

ประธาน และมีเจดีย์รายล้อมรอบ ภายในพระอุโบสถของวัดมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตามประวัติว่าเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ตอนบนของผนังเขียนเป็นภาพเทพชุมนุม ส่วนตอนล่างของผนังระหว่างช่องหน้าต่างเขียนเป็นภาพทศชาติชาดก ที่ผนังสกัดด้านหน้าเขียนภาพแสดงพุทธประวัติตอนมารผจญ ส่วนผนังสกัดหลังเขียนเป็นภาพไตรภูมิ

นอกจากนี้ภายในพระวิหาร ก็ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังเช่นกัน แต่เป็นภาพจิตรกรรมที่เขียนขึ้นโดยพระยาอนุศาสนจิตรกร (จันทน์ จิตรกร) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เขียนเป็นภาพพระราชประวัติของสมเด็จพระนเรศวร ภาพที่สำคัญที่สุดคือ ภาพสมเด็จพระนเรศวรกระทำยุทธหัตถีกับมหาอุปราชาที่ผนังสกัดด้านหน้า นอกจากนั้นเป็นภาพพระราชประวัติของพระองค์ตอนสำคัญๆ ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ภาพจิตรกรรมภายในวัดสุวรรณดารารามนี้ได้รับการอนุรักษ์เสริมความมั่นคงครั้งใหญ่ โดยกรมศิลปากรเมื่อ พ.ศ.2511 และได้รับการดูแลรักษาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จิตรกรรมฝาผนังตอน

สมเด็จพระนเรศวรกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา
ในวิหารวัดสุวรรณดาราราม

วัดติก

ตั้งอยู่ริมถนนอุทงทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง เป็นวัดโบราณที่สร้างมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ชัดเจนว่าสร้างขึ้นในรัชกาลใด เชื่อกันว่าเป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าเสือ (พ.ศ.2246-2251) ทรงสร้างขึ้นในบริเวณที่เคยเป็นพระตำหนักที่ประทับขณะทรงเป็นพระอุปราชในรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา นอกเหนือไปจากการประทับในพระราชวังจันทร์เกษม (วังหน้า) ภายหลังคงทรงสร้างวัดนี้ขึ้นและได้ยกตำหนักที่ประทับให้เป็นวิหารของวัดนี้และคงผนวชที่วัดนี้ด้วย ในปัจจุบันยังปรากฏอาคารทรงตึก 2 ชั้น ซึ่งเชื่อว่าเคยเป็นที่ตั้งของพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าเสืออยู่ภายในวัด

พระอุโบสถวัดติก

วัดขุนแสน

วัดขุนแสน ตั้งอยู่ริมถนนอุทงทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเมืองในเขตตำบลหัวรอ ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัดที่สร้างมาก่อนสมัยอยุธยาตอนกลาง ดังปรากฏชื่อวัดในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่าในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาได้โปรดฯ ให้ชาวมอญ ซึ่งนำโดยพระยาเกียรติพระยาราม ที่ติดตามเสด็จสมเด็จพระนเรศวรมาจากเมืองแครงได้มาตั้งถิ่นฐาน ณ บริเวณวัดนี้

ภายในวัดปรากฏเจดีย์ทรงระฆังกลมเป็นประธานของวัด ถัดออกมาทางด้านทิศเหนือเป็นที่ตั้งของวิหารหันหน้าออกสู่แม่น้ำลพบุรี (เรียกว่าคลองคูเมืองในปัจจุบัน) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสืบพบว่าพระยาเกียรติและพระยารามนั้นมีความสำคัญในฐานะเป็นพระบุพการีของพระบรมจักรีวงศ์จึงโปรดฯ ให้พระยาราชสงคราม เป็นนายงานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดขุนแสนขึ้นเนื่องจากเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับนิวาสสถานของพระยาเกียรติ พระยาราม ในสมัยอยุธยา โดยก่อพระเจดีย์ขนาดใหญ่ครอบเจดีย์ประธานในสมัยอยุธยา และสร้างพระวิหารหลวงขึ้น แต่ยังดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์ไม่เสร็จก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน

ปัจจุบันวัดขุนแสนได้รับการดำเนินงานขุดแต่ง บูรณะเสริมความมั่นคง และปรับสภาพภูมิทัศน์ ให้เกิดประโยชน์กลายเป็นวัดสำคัญของชุมชนหัวรอในการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนและทำกิจกรรมที่สำคัญของชุมชน

เจดีย์ประธานวัดขุนแสน

วัดราชประดิษฐฐาน

วัดราชประดิษฐฐานตั้งอยู่ริมถนนอุทงทางด้านทิศเหนือของเกาะเมืองทางด้านตะวันออกของวัดสุรรณาวาส ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า เมื่อปี พ.ศ.2087 สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นพระเทียรราชา ได้อุปสมบทและจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ ต่อมาเมื่อพระองค์ได้ครองราชสมบัติแล้วโปรดฯ ให้พระศรีศิลป์บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ที่วัดราชประดิษฐฐานด้วย ภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถเป็นประธานของวัด มีโบเสมาแบบอยุธยาซึ่งมีลักษณะเป็นโบเสมาคู่สลักจากหินทรายแดงอยู่โดยรอบทั้ง 8 ทิศ

ทางด้านทิศตะวันออกของวัดราชประดิษฐฐาน เป็นที่ตั้งของวัดท่าทรายซึ่งถูกรวมอยู่เป็นวัดเดียวกับวัดราชประดิษฐฐานในปัจจุบัน

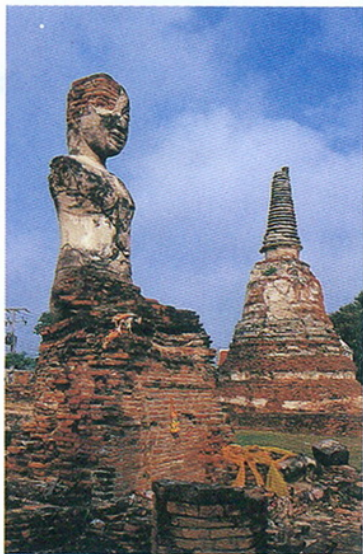
พระอุโบสถวัดราชประดิษฐฐาน

พระอุโบสถวัดท่าทราย

วัดสุรรณาวาส

วัดสุรรณาวาส

ตั้งอยู่ริมถนนอุทงทางด้านทิศเหนือของเกาะเมืองใกล้กับวัดราชประดิษฐาน ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง เมื่อตรวจดูในแผนที่ประกอบท้ายหนังสือพงศาวดารภาคที่ 63 เรื่องกรุงเก่า พบว่าบริเวณนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นป่าตะกั่วและป่ามะพร้าวและเป็นที่ตั้งของโรงช่างหลวง จึงสันนิษฐานได้ว่าวัดนี้อาจเป็นวัดที่ผู้ตีมีตระกูลซึ่งรับราชการอยู่ในกรมพระคชบาลในสมัยอยุธยาเป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อให้เป็นวัดประจำตระกูล

จากหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมที่ปรากฏภายในวัด

คือ มีเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมเป็นประธานของวัด และมีเจดีย์ทรงกลมบนฐานแปดเหลี่ยม แบบที่สร้างขึ้นมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดนี้น่าจะได้รับการสร้างขึ้นแล้วอย่างน้อยในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง และมีร่องรอยการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย และรัตนโกสินทร์ตอนต้นราวรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

หอร่มัง ทางด้านทิศตะวันออกของพระวิหารวัดหอร่มัง

วัดหอร่มัง

วัดหอร่มังตั้งอยู่ริมคลองมะขามเรียง (เดิมเรียกว่าคลองในไก่) ทางด้านทิศตะวันตก ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สถาปัตยกรรมภายในวัดได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้ว ประกอบด้วยหอร่มังและพระวิหาร ซึ่งตั้งเรียงกันจากทางทิศตะวันออกไปสู่ทิศตะวันตกตามลำดับ ลักษณะของหอร่มังเป็นรูปแบบที่นิยมสร้างกันมากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือการก่ออิฐเรียงเป็นรูปโค้งในส่วนของเรือนธาตุ ส่วนพระวิหารนั้นเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่บนรากฐานเดิมพร้อมกับหอร่มัง

วัดลังกา

ตั้งอยู่ริมคลองในไก่ (หรือคลองมะขามเรียง) ทางด้านทิศตะวันออก ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ปัจจุบันสถาปัตยกรรมภายใน วัดปรากฏให้เห็นเพียงเจดีย์ประธานทรงปรางค์ขนาดใหญ่เพียง 1 องค์ มีทางเข้าสู่ครกคูหาทางด้านทิศตะวันออก รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของ องค์ปรางค์และลวดลายปูนปั้นประดับมีลักษณะร่วมสมัยกับปรางค์ที่สร้าง ในช่วงสมัยอยุธยาตอนต้น เช่น ปรางค์ประธานวัดส้ม ปรางค์รายภายใน วัดมหาธาตุ และ วัดราชบูรณะ เป็นต้น

วัดลังกา

พระอุโบสถวัดบรมพุทธาราม

วัดบรมพุทธาราม

วัดบรมพุทธาราม ปัจจุบันตั้งอยู่ริมถนนศรีสรรเพชญ์ในเขตวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ทางทิศใต้ของเกาะเมืองและอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของคลองมะโกลน้อย มีฐานะเป็นพระอารามหลวงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระเพทราชาโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2226 ในบริเวณย่านป่าตองซึ่งเคยเป็นนิวาสถานของพระองค์ก่อนขึ้นครองราชย์ เนื่องจากสถาปัตยกรรมภายในวัดนี้พระเพทราชาโปรดฯ ให้หมื่นจันทราชเคลือบกระเบื้องสีเหลืองมุงหลังคาอาคาร จึงเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “วัดกระเบื้องเคลือบ”

สถาปัตยกรรมภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถมีฐานอาคารแอ่นโค้งเป็นประธานของวัด มีเจดีย์ราย 2 องค์ตั้งเรียงกันอยู่ทางด้านทิศเหนือของพระอุโบสถ และมีพระวิหารตั้งอยู่ทางด้านข้างของเจดีย์ราย

ภายในพระอุโบสถวัดบรมพุทธาราม

ปัจจุบันพระอุโบสถได้รับการบูรณะแล้ว ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์และโปรดฯ ให้ทำบานประตูมุกสำหรับพระอุโบสถ ปัจจุบันบานประตุนี้อยู่ที่หอมนต์เชียรธรรม ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามบานหนึ่ง วัดเบญจมพิตรบานหนึ่ง

ซุ้มประตูทรงปราสาทของพระอุโบสถวัดบรมพุทธาราม

วัดสิงหาราม

วัดสิงหาราม ตั้งอยู่ริมคลองมะไกรน้อยด้านตะวันออกตรงข้ามวัด
บรมพุทธาราม ในเขตวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน ไม่ปรากฏ
หลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง โบราณสถานภายในวัดอยู่ใน
สภาพชำรุดทรุดโทรม ประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลม 2 องค์
ตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกับพระวิหารซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก จาก
การสำรวจของกรมศิลปากรเมื่อปี พ.ศ.2501 พบว่ามีพระอุโบสถตั้งอยู่ถัด
ออกไปทางด้านทิศตะวันออกบริเวณที่เป็นสนามกีฬา ซึ่งไม่เหลือหลักฐาน
แล้วในปัจจุบัน

วัดสิงหาราม

วัดสิงหารามน่าจะเป็นวัดที่สร้างมาแล้วอย่างน้อยในสมัยอยุธยาตอน
กลางก่อนการสร้างวัดบรมพุทธาราม และมีการปฏิสังขรณ์ครั้งหนึ่งใน
สมัยอยุธยาตอนปลาย โดยพบหลักฐานว่ามีการนำเอาเศษเครื่องถ้วยจีน
มาประดับร่วมกับลายปูนปั้นบริเวณซุ้มประตูทางด้านหน้าของวิหาร ซึ่ง
เป็นลักษณะงานศิลปกรรมที่พบในโบราณสถานทีปฏิสังขรณ์ในรัชกาล
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศบางแห่ง

วัดสวนหลวงค้างคาว

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ในเขตวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สันนิษฐานว่า บริเวณที่ตั้งวัดเดิมน่าจะเป็นสวนหลวงในเขตนิเวศสถานของสมเด็จพระเพทราชา และคงจะมีค้างคาวมาอาศัยอยู่บริเวณนี้เป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่าวัดสวนหลวงค้างคาว โบราณสถานภายในวัดซึ่งประกอบด้วยพระอุโบสถขนาดใหญ่เป็นประธานของวัด และเจดีย์รายประมาณ 4 องค์ ล้วนอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากยังไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะในปัจจุบัน

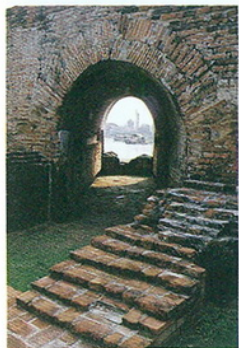

พระอุโบสถวัดสวนหลวงค้างคาว

พื้นที่บริเวณป้อมเพชร

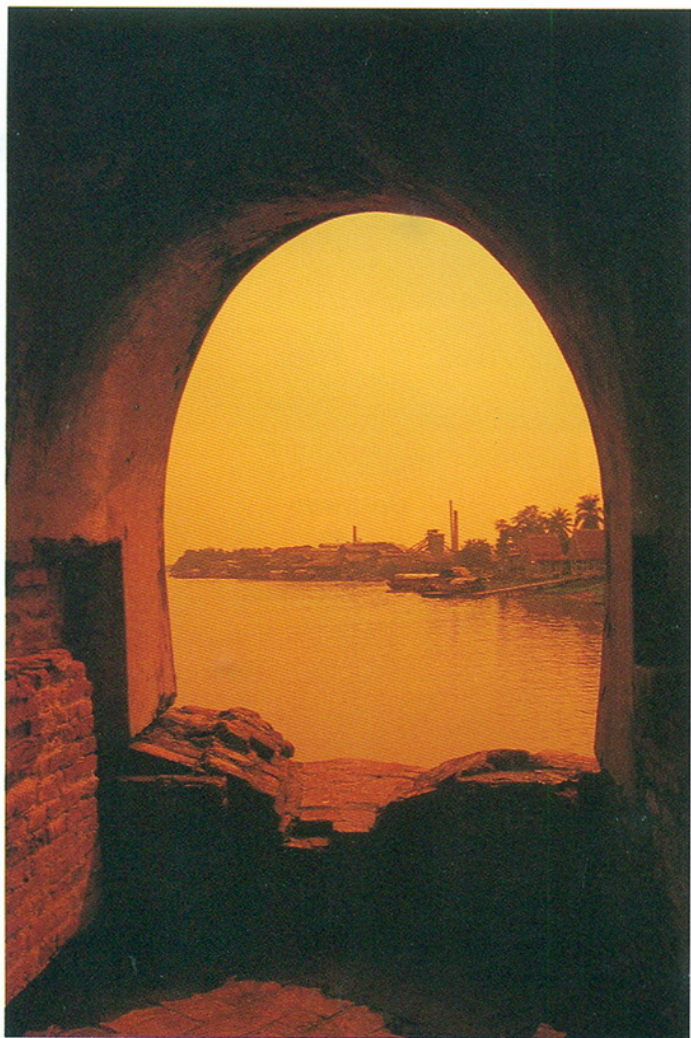
ป้อมเพชร

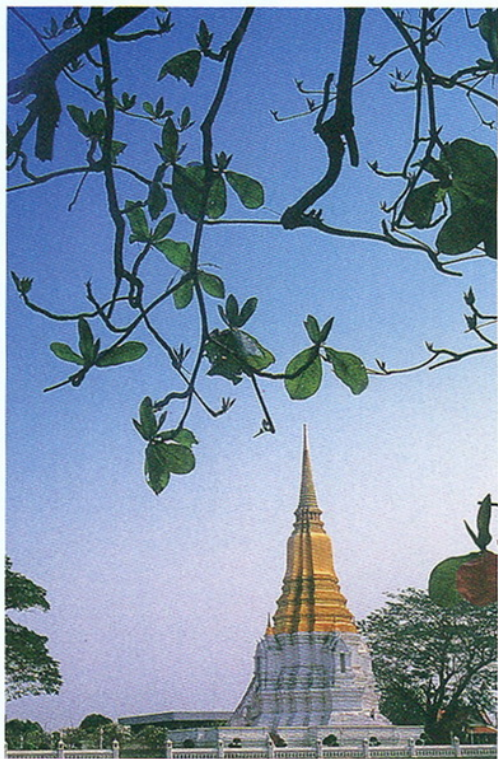
ประตูทางเข้าป้อมเพชร

ป้อมเพชรอยู่บนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ภายในเกาะเมือง บริเวณบางกะจะซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลมาบรรจบกับแม่น้ำป่าสัก ป้อมแห่งนี้เป็นป้อมใหญ่ก่อด้วยอิฐสลับกับศิลาแลง

ในบริเวณที่เป็นป้อมเพชรนั้นปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยมาตั้งแต่อยุธยาตอนต้น ความสำคัญของป้อมเพชรไม่เพียงดำรงฐานะเป็นป้อมปราการป้องกันข้าศึกเท่านั้น หากทว่ายังแฝงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชาวกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากป้อมเพชรเป็นประตูสู่กรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ดังปรากฏชื่อตำบลทางฝั่งตรงข้ามว่า “ตำบลสำเภาล่ม” เป็นนัยถึงวังน้ำวนด้านหน้าป้อมเพชรนั่นเอง บริเวณดังกล่าวก็คือตลาดน้ำวนบางกะจะ 1 ใน 4 ตลาดน้ำขนาดใหญ่รอบกรุงศรีอยุธยา

แม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านทิศใต้ของป้อมเพชร

เจดีย์ศรีสุริโยทัย

เจดีย์ศรีสุริโยทัย

เจดีย์ศรีสุริโยทัย ตั้งอยู่ในเขตวัดสวนหลวงสบสวรรค์ ริมถนนอุทง ทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง พระราชพงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดให้พระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระศรีสุริโยทัยที่ วัดสวนหลวงสบสวรรค์ แล้วโปรดให้สร้างเจดีย์ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถาน ณ บริเวณถวายพระเพลิงพระศพนั้นด้วย จึงเรียกว่าเจดีย์ศรีสุริโยทัย

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 3 พื้นที่นอกเกาะเมือง
ด้านทิศตะวันออก

พระพุทธไตรรัตนนายก วัดพนัญเชิง

วัดพนัญเชิง

อยู่ริมแม่น้ำทางใต้ของพระนคร วัดนี้เป็นวัดที่มีมาก่อนกรุงศรีอยุธยา แต่เดิมใครเป็นผู้สร้างไม่ปรากฏหลักฐาน ปรากฏแต่ว่าพระเจ้าพนัญเชิง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.1867 คือ ก่อนพระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยา 26 ปี พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 20 เมตร 17 เซนติเมตร มีความสูงประมาณ 19 เมตร สมเด็จพระนเรศวรมหาราชโปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์ครั้งหนึ่ง และพระเจ้าแผ่นดินในกรุงศรีอยุธยาคงจะซ่อมแซมกันต่อมาหลายพระองค์

ศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก

สมัยรัตนโกสินทร์สมเด็จพระปฐมบรมราชาวงศ์จักรีได้ทรงปฏิสังขรณ์โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้บูรณะใหม่ทั้งองค์เมื่อปลาย พ.ศ.2397 แล้วถวายพระนามว่า "พระพุทธไตรรัตนนายก" ในรัชกาลที่ 5 พ.ศ.2444 เกิดเพลิงไหม้ผ้าห่มพระเจ้าพนัญเชิงองค์พระชำรุดหลายแห่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้บูรณะใหม่ กรมศิลปากรได้ทำการซ่อมแซมอีกครั้งใน พ.ศ.2494

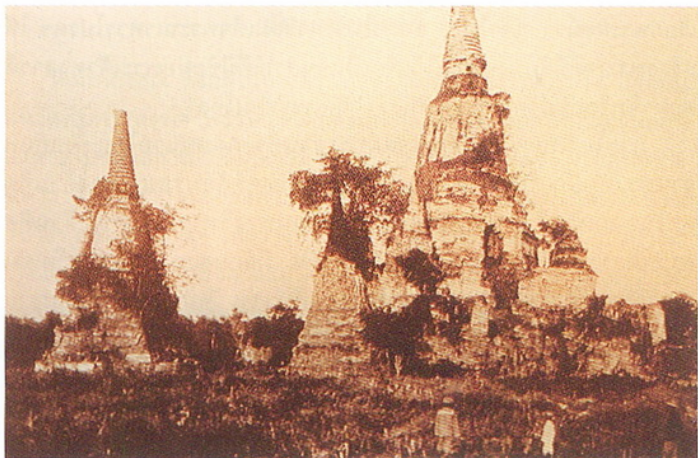
หลวงพ่อด้านหน้าเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิของประชาชนทั่วไป ผู้ที่ไปเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะต้องแวะมานมัสการและเสี่ยงเซียมซีเป็นประจำ

วัดใหญ่ชัยมงคล

เจดีย์ประธานวัดใหญ่ชัยมงคล

ตั้งอยู่ในเขตตำบลคลองสวนพลู เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาในปัจจุบัน มีฐานะเป็นพระอารามหลวงสมัยอยุธยา ที่พระราชพงศาวดารระบุว่าใน พ.ศ.1900 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการขุดเอาศพเจ้าแก้ว เจ้าไทย ซึ่งตายด้วยอหิวาตกโรคขึ้นเผาในบริเวณสถานที่ที่ปลงศพ ให้สถาปนาพระเจดีย์และวิหารเป็นพระอาราม แล้วโปรดฯ พระราชทานชื่อว่า "วัดป่าแก้ว" และโปรดฯ ให้ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ซึ่งไปบวชเรียนมาแต่สำนักพระวันรัตน์มหาเถรในลังกาทวีป คณะสงฆ์ที่ไปศึกษาพระธรรมวินัยมานี้ เรียกว่า

วัดใหญ่ชัยมงคลก่อนการบูรณะ

พระพุทธรูปไสยาสน์

“คณะป่าแก้ว” ปฏิบัติทางวิปัสสนาธุระคือบำเพ็ญภาวนาเป็นสำคัญ วัดนี้จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วัดป่าแก้ว” ต่อมาคนทั้งหลายพากันเลื่อมใสบวชเรียนในสำนักสงฆ์คณะป่าแก้วมากขึ้น พระเจ้าอู่ทองจึงทรงตั้ง

อธิบดีสงฆ์ณิกายนี้ให้เป็นสมเด็จพระวันรัตน์ฝ่ายอรัญวาสีมีตำแหน่งเป็นพระสงฆราชฝ่ายขวา คู่กับสมเด็จพระพุทธรโฆษาจารย์ซึ่งเป็นอธิบดีสงฆ์ฝ่ายคันถธุระ คือ เล่าเรียนพระไตรปิฎกเป็นสังฆราชฝ่ายซ้าย การที่วัดป่าแก้วเป็นที่สถิตของสมเด็จพระวันรัตน์ ต่อมาจึงได้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วัดเจ้าพระยาไทย” ซึ่งหมายความว่า วัดของพระสังฆราช ด้วยแต่โบราณ

เรียกพระสงฆ์ว่า “เจ้าไทย” ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรโปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์ชัยมงคลขึ้นไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่มีชัยต่อพระเจ้าหงสาวดี ต่อมาจึงเรียกชื่อวัดอีกอย่างหนึ่งว่า “วัดใหญ่ชัยมงคล”

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณเป็นประธานของวัดมีระเบียงคดล้อมรอบ ทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ ส่วนพระวิหารตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธานในแนวเดียวกัน มีลักษณะแผนผังของวัดเช่นเดียวกับพระอารามหลวงสมัยอยุธยาตอนต้น เช่น วัดมหาธาตุ วัดพระราม และวัดราชบูรณะ เป็นต้น

พระพุทธรูปรอบระเบียงคด

วัดมเหยงคณ์

วัดมเหยงคณ์ ตั้งอยู่ในทางด้านทิศตะวันออกของวัดกุฎีดาว ปัจจุบันเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา โดยตั้งเสนาสนะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเขตโบราณสถาน วัดกุฎีดาวมีฐานะเป็นพระอารามหลวง ฝ่ายอรัญวาสี ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า เป็นวัดที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 โปรดฯ ให้สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1981 และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระในปี พ.ศ. 2252-2256

เจดีย์ช้างล้อมวัดมเหยงคณ์

พระอุโบสถวัดมเหยงคณ์

ประติมากรรมปูนปั้นรูปช้าง
ประดับฐานเจดีย์ประธาน

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมบนฐานประทักษิณซึ่งมีการประดับด้วยประติมากรรมรูปช้างโดยรอบฐาน โดยได้รับแบบอย่างมาจากพระเจดีย์ชัยของพระเจ้าทูลุสคามินิมหาราชในลังกาทวิป ซึ่งเป็นต้นเค้าของการสร้างพระเจดีย์ช้างล้อมในสมัยสุโขทัย ส่วนชื่อวัด “มเหยงคณ์” สันนิษฐานว่าตั้งชื่อตามมหิยังคณะในลังกาทวิป ทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถขนาดใหญ่ซึ่งเป็นงานสร้างบนรากฐานอาคารเดิมในสมัยอยุธยาตอนต้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นงานสร้างคราวปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ พร้อมกับการสร้างเจดีย์รายที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือ-ใต้ของพระอุโบสถ

ตำหนักมเหยงคณ์

ตำหนักมเหยงคณ์ อยู่ใกล้วัดมเหยงคณ์ทางทิศใต้ ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระโปรดฯ สร้างขึ้นพร้อมกับการปฏิสังขรณ์วัดมเหยงคณ์ ใน พ.ศ. 2254 เพื่อทรงงาน ปรากฏเป็นอาคารก่ออิฐทรงตึก 2 ชั้น แบบตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ ลักษณะคล้ายกับตำหนักวัดกุฎีดาวและตำหนักวัดเจ้าย่าทางด้านทิศตะวันตกของอาคารปรากฏรากฐานของอาคารทรงมณฑป ซึ่งไม่ทราบจุดประสงค์ในการสร้างชัดเจน

ตำหนักมเหยงคณ์

พระอุโบสถวัดกุฎีดาว

วัดกุฎีดาว

วัดกุฎีดาว เป็นวัดร้างตั้งอยู่ริมถนนในซอยวัดกุฎีดาว ใกล้กับวัดมเหยงคณ์ที่อยู่ถัดออกไปทางด้านทิศตะวันออก ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารชัดเจนเกี่ยวกับประวัติการสร้าง มีเพียงข้อความที่ระบุในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่าได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ โดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศในขณะที่ยังดำรงพระยศเป็นพระมหาอุปราช เมื่อปี พ.ศ. 2254

เจดีย์ประธานวัดกุฎีดาว

ภายหลังการขุดแต่ง-ขุดค้น พบว่าโบราณสถานภายในวัดกุฎีดาวนี้ได้รับการสร้างขึ้นมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น โดยปรากฏร่องรอยการก่อพอกทับที่เจดีย์ประธาน และการสร้างพระอุโบสถซ้อนทับอยู่บนรากฐานของอาคารเดิมในสมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งน่าจะเป็นงานก่อสร้างคราวปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่โดยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ พร้อมกับการสร้างพระวิหารและเจดีย์รายเพิ่มเติมภายในวัด

ทางด้านทิศเหนือนอกเขตกำแพงวัดยังปรากฏอาคารทรงตึก 2 ชั้น เรียกกันทั่วไปว่า “พระตำหนักกำมะเลียน” มีรูปแบบเช่นเดียวกับตำหนักมเหยงคณ์ และตำหนักวัดเจ้ายา เชื่อว่าน่าจะเคยถูกใช้เป็นตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมโกศขณะทรงงานปฏิสังขรณ์วัดนี้

พระอุโบสถ วัดกุฎีดาว

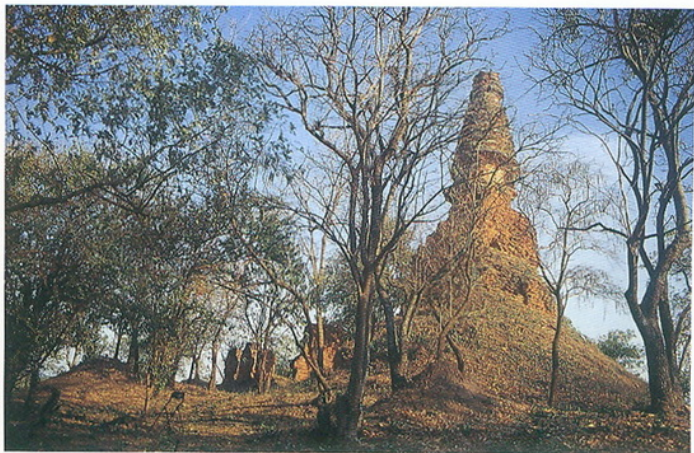
วัดช้าง

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ใกล้กับวัดมเหยงคณ์ โดยอยู่ทางด้านทิศใต้ของตำหนักมเหยงคณ์ ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้างวัด ภายหลังการขุดแต่งพบว่าแผนผังและรูปแบบของโบราณสถานภายในวัดช้างนั้นมีความคล้ายคลึงกับวัดมเหยงคณ์ กล่าวคือ มีเจดีย์ช้างล้อมเป็นประธานของวัด มีการสร้างเจดีย์รายประจำที่มุมทั้งสี่โดยรอบเจดีย์ประธาน และทำกำแพงวัดล้อมรอบ ส่วนพระอุโบสถจะอยู่ถัดออกมาทางด้านหน้าของเจดีย์ประธานนอกเขตกำแพงที่ล้อมรอบเจดีย์ประธาน และมีการสร้างกำแพงวัดล้อมส่วนของ พระอุโบสถ ซึ่งมีลักษณะการจัดวางแผนผังเหมือนกับแผนผังของวัดมเหยงคณ์ในสมัยแรกสร้างวัด นอกเหนือไปจากการพบหลักฐานประติมากรรมรูปช้างปูนปั้นจำนวนมากภายในวัดแล้ว ยังพบประติมากรรมปูนปั้นรูปยักษ์ สิงห์ หงส์ อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแผนผังของวัดช้างนั้นเหมือนกับแผนผังของวัดช้างรอบ เมืองกำแพงเพชร ที่มีการประดับบริเวณบันไดทางขึ้นด้วยประติมากรรมรูปสิงห์และยักษ์ในฐานะทวารบาลผู้พิทักษ์รักษาศาสนสถาน

จากหลักฐานที่พบจากการขุดแต่งข้างต้นจึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดช้างน่าจะมีความสำคัญควบคู่กับวัดมเหยงคณ์มาแต่สมัยอยุธยาตอนต้นซึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ด้วยตำแหน่งของวัดที่อยู่ใกล้เคียงกัน ลักษณะของการจัดวางอาคารในแผนผังและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองวัดนี้ ทำให้เชื่อได้ว่าอาจเป็นวัดที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 นั้น โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเพื่ออุทิศแก่เจ้าอ้ายและเจ้ายี่ พระเชษฐาของพระองค์ที่สิ้นพระชนม์ในการรบแย่งชิงราชสมบัติก่อนที่จะขึ้นครองราชย์ก็อาจเป็นได้

เจดีย์ประธานวัดช้าง

วัดสีกาสมุด

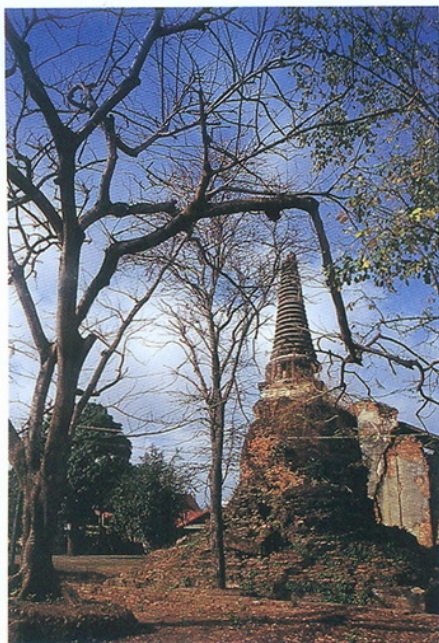
วัดสีกาสมุด

เป็นวัดร้างอยู่ใกล้กับวัดมเหยงคณ์ เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนเนินดินและมีคูน้ำล้อมรอบเช่นเดียวกับวัดอื่นๆ ในกลุ่มมอโยธยา ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง จากหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมพบว่าเป็นวัดที่สร้างร่วมสมัยกับวัดมเหยงคณ์ในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยปรากฏหลักฐานว่าภายในห้องคูหาของเจดีย์ทรงระฆังกลมซึ่งเป็นเจดีย์ประธานของวัดสีกาสมุดนั้น มีซุ้มปูนปั้นลักษณะเดียวกับซุ้มของประติมากรรมรูปช้างที่ล้อมรอบฐานเจดีย์ประธานวัดมเหยงคณ์และซุ้มในกรุปรารังประธานวัดราชบูรณะ ทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธานเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถซึ่งมีร่องรอยว่าสร้างซ้อนทับอยู่บนรากฐานของอาคารเดิม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานปฏิสังขรณ์และก่อสร้างเพิ่มเติมในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดสมณโกฏฐาราม

วัดสมณโกฏฐาราม ปัจจุบันเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่โดยสร้างเสนาสนะอยู่ทางด้านทิศใต้ของโบราณสถาน ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างวัดนี้ ในจดหมายเหตุแถมเฟอ์ ระบุว่าได้รับการบูรณะโดยเจ้าพระยาโกษาเหล็กในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ โดยเรียกชื่อว่า “วัดพระยาพระคลัง” และระบุว่าสมเด็จพระเพทราชาเสด็จไปพระราชทานเพลิงศพเจ้าแม่วัดดุสิตซึ่งเป็นมารดาของเจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) และเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ซึ่งเป็นพระนมของสมเด็จพระนารายณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2233 ที่วัดสมณโกฏฐาราม นี้ด้วย

วัดสมณโกฏฐาราม

พระอุโบสถ วัดสมณโกฏฐาราม

จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดนี้น่าจะเป็นวัดที่เจ้าพระยาโกษาธิบดีทั้งสองท่านปฏิสังขรณ์เพื่อให้เป็นวัดประจำตระกูล

ภายในวัดประกอบด้วยฐานปรางค์ขนาดใหญ่ล้อมรอบด้วยระเบียงคดรูปสี่เหลี่ยม จากการขุดแต่งพบว่าปรางค์ดังกล่าวเป็นปรางค์ที่สร้างขึ้นในราวปลายสมัยอยุธยาตอนกลาง ซึ่งสร้างครอบทับเจดีย์ทรงระฆังกลมที่ตั้งอยู่บนลานประทักษิณที่ต่อเชื่อมกับเจดีย์ประจำมุมทั้งสี่และมีกำแพงแก้วล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง อันเป็นงานที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นไว้ ถัดออกมาทางด้านทิศตะวันออกนอกกระเบื้องคดมีวิหารขนาดใหญ่ ซึ่งได้รับการบูรณะเพิ่มเติมอีกครั้งในสมัยอยุธยาตอนปลาย เช่นเดียวกับพระอุโบสถซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของวัดในแนวเดียวกัน

วัดนางคำ

วัดนางคำจะตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของคลองกุฎีดาว ไม่มีหลักฐานทางด้านเอกสารระบุเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติการสร้างวัดนางคำที่แน่ชัด แต่สันนิษฐานว่าวัดนางคำน่าจะเป็นวัดที่มีความสำคัญมากวัดหนึ่งในสมัยอยุธยา เนื่องจากหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่าซึ่งเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ระบุว่าวัดนางคำมีฐานะเป็นพระอารามหลวงเช่นเดียวกับวัดสมณโกฏฐาราม วัดมเหยงค์ และวัดกุฎีดาว แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใดและใครเป็นผู้สร้าง มีเพียงข้อความในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพระราชหัตถเลขาที่ระบุเหตุการณ์เกี่ยวกับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเท่านั้น

จากผลการขุดแต่งเมื่อปี พ.ศ. 2542 พบว่าโบราณสถานภายในวัดมีแนวกำแพงล้อมรอบทั้งสี่ด้านและมีคูน้ำล้อมรอบอีก 1 ชั้น ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานที่มีร่องรอยว่าก่อพอกทับองค์ในไว้ เจดีย์องค์นอกมีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมบนฐานแปดเหลี่ยมซึ่งตั้งอยู่บนฐานเขียงสี่เหลี่ยมอีกชั้นหนึ่ง มีรูปแบบที่วิวัฒนาการมาจากเจดีย์ทองแดงภายในวัดมเหยงค์ที่มีประวัติว่าสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ พระอุโบสถที่ตั้งอยู่ทางด้านหน้าเจดีย์ประธานถัดออกมาทางด้านทิศตะวันออกนั้นอยู่ในสภาพชำรุดมากเหลือเพียงส่วนของฐานราก จากหลักฐานทางรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในวัดพบว่าเป็นโบราณสถานที่สร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้นและได้รับการบูรณะเพิ่มเติมในสมัยอยุธยาตอนปลาย

เจดีย์ประธานวัดนางคำ

วัดจักรวรรดิ

วัดจักรวรรดิเป็นวัดร้างตั้งอยู่ใกล้กับวัดกุฎีดาว ไม่ปรากฏหลักฐานการเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ชาวบ้านเรียกว่า “วัดเจ้ามอญ” จากผลการขุดแต่งพบว่าวัดจักรวรรดิเป็นวัดที่เริ่มสร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น แต่เดิมเป็นวัดขนาดเล็กที่มีคูน้ำล้อมรอบ โดยมีสถาปัตยกรรมที่สำคัญ คือ เจดีย์ฐาน 8 เหลี่ยมแบบที่นิยมสร้างสมัยอยุธยาตอนต้นเป็นประธานของวัด สันนิษฐานว่าเมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ขณะยังทรงดำรงพระยศเป็นพระมหาอุปราชในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ และได้ทำการบูรณะวัดกุฎีดาวนั้น คงจะมีการบูรณะวัดจักรวรรดิซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันควบคู่ไปด้วย โดยการขยายขอบเขตของวัดให้กว้างขวางขึ้น พอกับเจดีย์ประธาน และขยายขนาดของพระอุโบสถ ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธานให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

เจดีย์ประธานวัดจักรวรรดิ

เจดีย์ประธานวัดอโยธยา

วัดอโยธยา

ปัจจุบันเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา ปรากฏในพงศาวดารเหนือว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นบนพื้นที่ซึ่งเคยเป็นพระราชวังของเมืองอโยธยา เรียกว่า “วัดเดิม” มีฐานะเป็นพระอารามหลวง และเป็นวัดอยู่ในพระราชวัง เช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นวัดฝ่ายคามวาสี

ในปัจจุบันโบราณสถานภายในวัดส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากยังไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ ประกอบด้วยเจดีย์ทรงระฆัง กลมตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่สร้างเป็นประธานของวัด เป็นเจดีย์ที่มีวิวัฒนาการสืบช่วงมาจากเจดีย์อโยธยารุ่นแรก ทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถซึ่งได้รับการสร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์บนรากฐานอาคารเดิม ส่วนทางด้านทิศตะวันตกของวัดเป็นที่ตั้งของพระวิหารซึ่งถูกปกคลุมด้วยเนินดิน

วัดประดู่ทรงธรรม

เดิมชื่อวัดประดู่ หรือวัดประดู่โรงธรรม ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ตามคำบอกเล่าของพระอธิการบุญนาค สิลส่ำโร เจ้าอาวาสวัดประดู่ทรงธรรมมีข้อความว่า วัดนี้เป็นวัดที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้ชื่อเดิมว่าวัดประดู่โรงธรรม ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “วัดประดู่ทรงธรรม” คำว่าทรงธรรม แปลมาจาก โรงธรรม เข้าใจว่าคงอาศัยเหตุที่ครั้งหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระสงฆ์คณะนี้เคยได้รับการอุปถัมภ์จากสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมมาตลอดรัชกาล

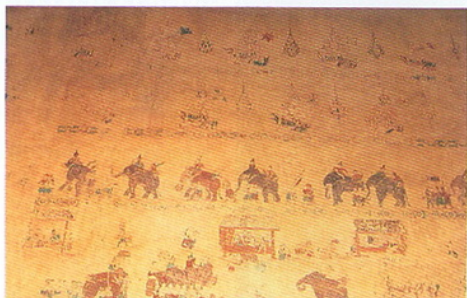

ภายในวิหารวัดประดู่ทรงธรรม

ภายในพระวิหารของวัดมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นภาพไตรภูมิ เทพชุมนุม พุทธประวัติ ชาดก ขบวนช้าง ภาพการเล่นและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

พระอุโบสถวัดประดู่ทรงธรรม

จิตรกรรมฝาผนัง ภายในวิหารวัดประดู่ทรงธรรม
แสดงภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและภาพขบวนช้าง

พระอุโบสถวัดคูสิตาราม

วัดคูสิตาราม

เป็นวัดขนาดใหญ่วัดหนึ่งในเขต
อโยธยา ปัจจุบันเป็นวัดที่มี
พระสงฆ์จำพรรษาอยู่ ภายในวัด
ประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรง
กลมบนฐานประทักษิณสี่เหลี่ยม
ขนาดใหญ่ พระอุโบสถสมัย
อยุธยาตอนปลาย และรากฐาน
ของวิหาร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ใน
สภาพชำรุดโทรม

เจดีย์ประธานวัดคูสิตาราม

พระอุโบสถวัดพระญาติการาม

วัดพระญาติการาม

เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่
ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยว
กับประวัติการสร้าง สิ่งก่อสร้าง
ภายในวัดได้รับการปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่
ได้แก่ เจดีย์ประธานทรงระฆังกลม
ขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณ
สี่เหลี่ยมแบบสมัยอยุธยาตอนกลาง
และพระอุโบสถ

เจดีย์ประธานวัดพระญาติการาม

วัดสามปลื้ม

วัดสามปลื้มตั้งอยู่บริเวณถนนโรจนะตรงทางเข้าซอยวัดกุฎีดาว (ในบริเวณที่เรียกว่าวงเวียนเจดีย์ในปัจจุบัน) ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ปัจจุบันเหลือเพียงเจดีย์ทรงกลม 1 องค์ เป็นเจดีย์รุ่นเก่าก่ออิฐไม่สอปูนแบบเจดีย์ที่สร้างในแถบอยุธยา สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น

เจดีย์วัดสามปลื้ม

อาคารจัดแสดงภายในหมู่บ้านญี่ปุ่น

หมู่บ้านญี่ปุ่น

ชาวญี่ปุ่นได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในกรุงศรีอยุธยา เพื่อเข้ามาทำการติดต่อค้าขาย และเป็นทหารรับจ้าง พระมหากษัตริย์ไทยได้พระราชทานที่ดินและจ้างชาวญี่ปุ่น เพื่อทำสงครามและต่อต้านการกบฏชุมชนญี่ปุ่นซึ่งต่อมากลายเป็นชุมชนเล็ดดผสม จึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองอยุธยา จนกระทั่งเสียกรุงในปี พ.ศ.2310

ปัจจุบันสมาคมไทย - ญี่ปุ่น ได้สร้างอาคารจัดแสดงและจารึกประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านญี่ปุ่นในสมัยกรุงศรีอยุธยา จัดบริเวณและปรับปรุงบริเวณที่เคยเป็นหมู่บ้านญี่ปุ่นเดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นอนุสรณ์สถานที่สำคัญระหว่างไทยและญี่ปุ่น

หมู่บ้านฮอลันดา

ตั้งอยู่ในเขตตำบลคลองสวนพลูปัจจุบันเป็นที่ตั้งของอยู่ต่อเรือขนาดใหญ่ภายในปราสาทของโบราณสถานให้เห็นเพียงเล็กน้อย คือ แผ่นป้ายบอกบริเวณที่เคยเป็นหมู่บ้าน บ่อน้ำก่อด้วยอิฐ และซากอิฐซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของอาคารคลังสินค้า

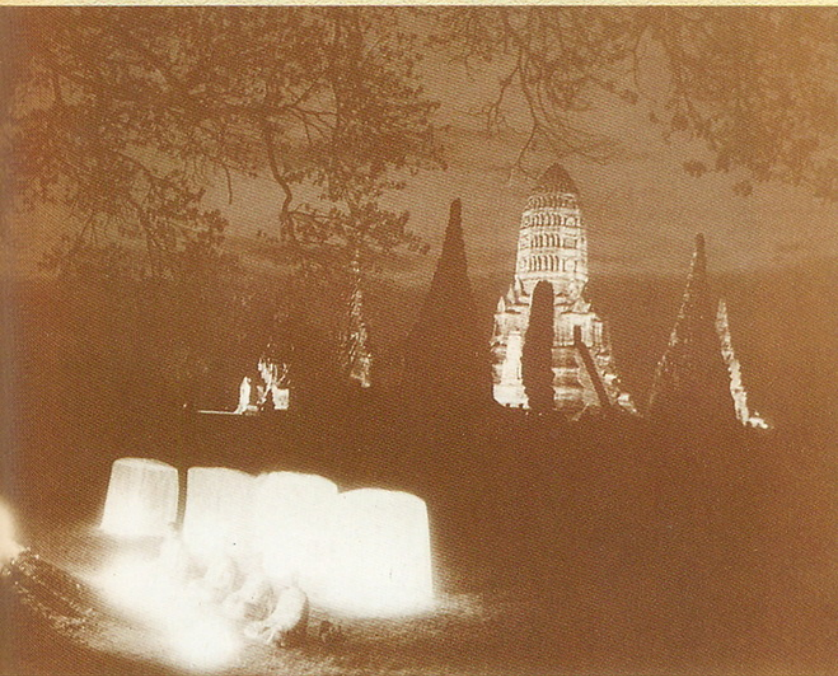
ฮอลันดาหรือที่เรียกกันอีกชื่อในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า วิลันดา เป็นชาวต่างประเทศทางด้านตะวันตกที่เข้ามาติดต่อและมีความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยาในด้านการค้า ต่อจากชาวโปรตุเกสและสเปน โดยมีบริษัทอีสอินเดียตะวันออกของฮอลันดา ซึ่งตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2144 เป็นตัวแทนและจัดการติดต่อทางด้านการค้าอยู่ในกรุงศรีอยุธยา

ป้ายแสดงที่ตั้งหมู่บ้านเป็นภาษาดัตช์

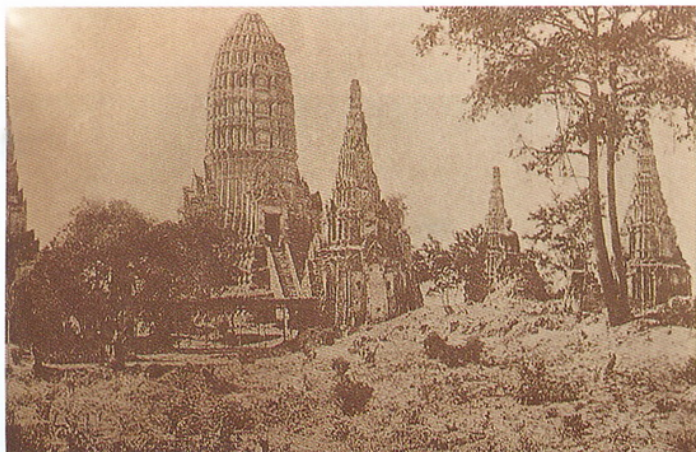

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 4 พื้นที่นอกเกาะเมือง
ด้านทิศตะวันตก

วัดไชยวัฒนาราม ก่อนการบูรณะ

วัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนารามตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยานอกเกาะเมืองด้านตะวันตก มีฐานะเป็นพระอารามหลวงสมัยอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โปรดฯ ให้สร้างขึ้นบนที่ดินซึ่งเป็นนิวาสสถานของพระราชชนนี ในปี ที่เสด็จขึ้นเสวยราชย์ พ.ศ. 2173 และสถาปนาให้เป็นวัดฝ่ายอรัญวาสี เพื่ออุทิศถวายพระชนนีและเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระองค์เมื่อครั้งที่พระองค์ ทรงได้เขมรเป็นเมืองขึ้น

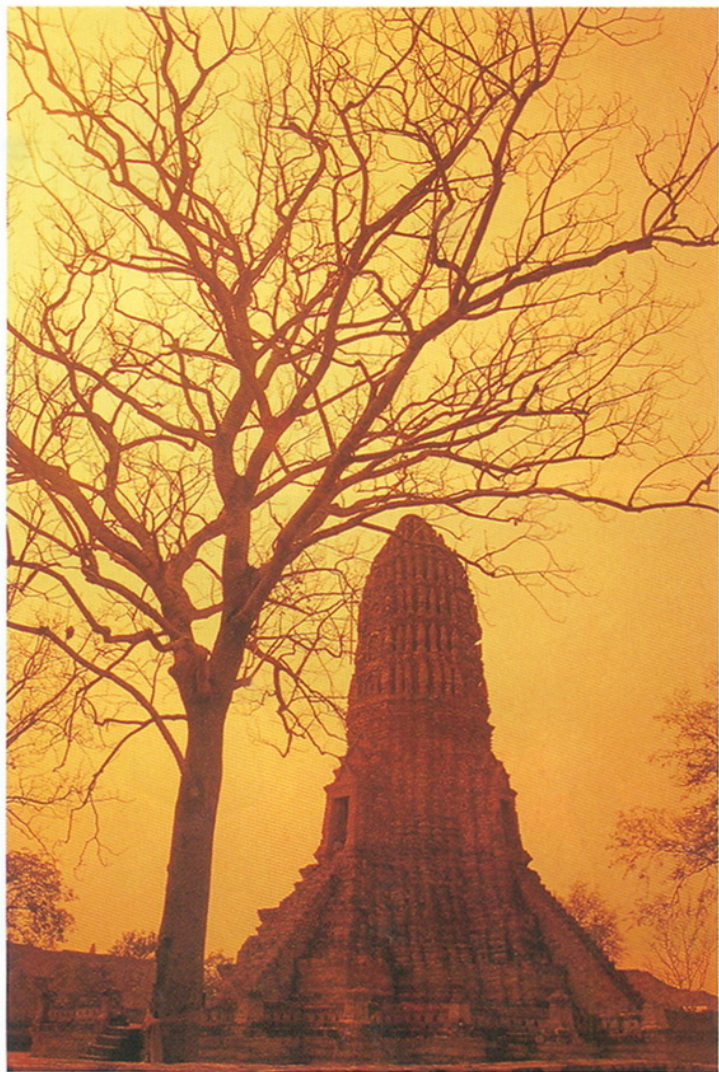
พระประธานในพระอุโบสถ

โบราณสถานภายในวัดประกอบด้วยปรางค์ขนาดใหญ่เป็นประธานของวัด และมีปรางค์มุมตั้งอยู่ฐานไพทีเดียวกัน ล้อมรอบด้วยระเบียงคด มีพระอุโบสถสร้างอยู่ทางด้านหน้านอกเขตระเบียงคด แผนผังในทางตั้งมองเห็นว่าส่วนประธานของวัดเป็นกลุ่มปรางค์ 5 ยอด มีปรางค์ประธานอยู่กลางส่วนปรางค์บริวารอยู่ที่มุมทั้ง 4 กลุ่ม ปรางค์ล้อมรอบด้วยระเบียงคดตามแนวระเบียงคดตรงทิศทั้งแปดมีเมรุตั้งประจำอยู่ทุกทิศ เมรุดังกล่าวนี้เป็นอาคารทรงปราสาทยอดปรางค์ที่สร้างสูงพินขึ้นมาจากหลังคาระเบียงคดมาก ภาพรวมทางตั้งที่สมบูรณ์ของกลุ่มปรางค์เหล่านี้ คือ ยอดปรางค์แปดองค์ล้อมรอบยอดปรางค์ประธานรวมเป็นเก้ายอด ซึ่งเป็นภาพในทางตั้งที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในพุทธศาสนายุทธยาที่สร้างมาก่อน แสดงให้เห็นชัดเจนถึงคติในเรื่องการจำลองจักรวาลในพุทธศาสนา

วัดไชยวัฒนาราม

พระปรางค์ประธานวัดวรเชษฐาราม (นอกเมือง)

วัดวรเชษฐาราม (นอกเมือง)

ตั้งอยู่กลางทุ่งประเซदनอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทางด้านตะวันตกริมถนนสายอยุธยา-สุพรรณบุรี (ทางหลวงหมายเลข 3263) ไม่ทราบประวัติการสร้างของวัดแน่ชัด เนื่องจากยังคงเป็นข้อถกเถียงกันในวงวิชาการว่า จะเป็นวัดที่สมเด็จพระเอกาทศรถสร้างขึ้นบรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ สถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพหรือไม่ เพราะมีวัดที่ใช้ชื่อ “วรเชษฐ์” เหมือนกัน 2 แห่ง อีกแห่งหนึ่งอยู่ในตัวเมืองใกล้พระราชวังหลวง ในเขตตำบลประตูชัย

ในคำให้การชาวกรุงเก่าระบุว่าวัดวรเชษฐ์นี้ นั้นเคยเป็นที่ตั้งค่ายรอบกรุงค่ายหนึ่งของพม่าทางด้านตะวันตกของตัวเมือง เรียกว่า “ค่ายวัดวรเชษฐ์ ค่ายบ้านป้อม” ซึ่งสอดคล้องกับร่องรอยของป้อมริมกำแพงวัด แสดงให้เห็นว่าวัดวรเชษฐ์ มีการสร้างมาแล้วอย่างน้อยในสมัยอยุธยา

ภายในวัดประกอบด้วยสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบการสร้างอยู่ในราวสมัยอยุธยาตอนกลาง และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลายอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการสร้างปรางค์เป็นประธานของวัด ทางด้านทิศตะวันตกหลังปรางค์ประธานเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ ส่วนพระวิหารตั้งอยู่เยื้องออกไปทางด้านทิศใต้ของเจดีย์ประธาน ทางด้านทิศเหนือองค์ปรางค์ประธานมีเจดีย์รายทรงปราสาทยอดซึ่งมีลวดลายปูนปั้นประดับองค์ปรางค์ทั้งดงามและอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ อันแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องกับลายพันธุ์พฤกษาในศิลปะล้านนาซึ่งแพร่หลายมากในศิลปะสมัยอยุธยาตอนกลาง

คันทวยรับชายคาพระอุโบสถวัดกษัตราธิราช

วัดกษัตราธิราช

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยานอกเกาะเมืองทางด้านทิศตะวันตก เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง เดิมชื่อ “วัดกษัตรา” เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดกษัตราธิราช” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 วัดนี้ถูกทิ้งร้าง เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณุรักษ์ (เกศ) ได้ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอารามใน พ.ศ. 2349 ให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาสืบเนื่องต่อมา

ภายในศาลาการเปรียญอาคารทรงไทย 2 ชั้น ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ เรื่องพุทธประวัติและชาดก

พระอุโบสถและพระวิหารวัดกษัตราธิราช

พระอุโบสถวัดธรรมาราม

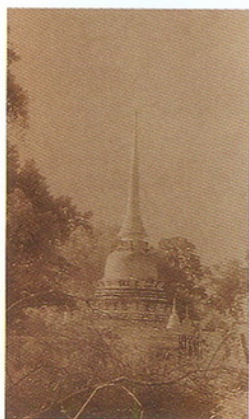

วัดธรรมาราม

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับวัดกษัตราธิราช ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง แต่มีชื่อปรากฏในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาว่าพระองค์ออกอุบายให้เอาพระยาจักรีมาลงอาญาแล้วจำไว้ ให้พม่า มอญ ลาว คู่มอญสามสิบคน ต่อมาพระองค์แบ่งคนให้ไปปล่อยพระยาจักรี ความทราบถึงพระเจ้าหงสาวดีจึงให้ค้นหาแต่ไม่พบจึงให้ประหารชีวิตคนคู่มอญทั้งสามสิบคนแล้วเสียบไว้หน้าค่ายวัดธรรมาราม

หอไตรวัดธรรมาราม

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนฐานประทักษิณสี่เหลี่ยมเป็นประธานของวัด มีพระวิหารตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ส่วนพระอุโบสถตั้งอยู่ทางด้านหลังของเจดีย์ประธานทางด้านทิศตะวันตก ลักษณะเดียวกับแผนผังวัดกุฎีดาวที่ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

เจดีย์ประธาน

วัดท่าการ้อง

ชื่อของวัดเกิดจากการรวมวัด 2 วัดเข้าด้วยกัน คือ วัดท่า และ วัดการ้อง โดยวัดท่าอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และวัดการ้องตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดท่าระยะห่างกันราว 400 เมตร ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาระบุว่าวัดนี้เคยใช้เป็นที่ตั้งทัพในสมัยอยุธยาถึง 2 ครั้ง กล่าวคือ ในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ. 2106 คราวสงครามช้างเผือกพระเจ้าหงสาวดียกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา วัดแห่งนี้เป็นที่ตั้งทัพของพระยาเค็งเกียกกายตั้งค่ายตั้งแต่วัดการ้องลงไปวัดไชยวัฒนาราม และสงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2310 พม่ายกทัพใหญ่เข้ามาโจมตีกรุงศรีอยุธยา 2 ทัพ การรบครั้งนี้พม่าเข้ามาตั้งป้อมค่ายล้อมกรุงไว้ทุกด้าน โดยตั้งค่ายใหญ่ที่ตำบลโพธิ์สามต้น ค่ายรองในที่มืดบดสำคัญในการสู้รบครั้งนี้อยู่ทางด้านเหนือของเมืองที่บ้านป้อมวัดการ้อง วัดกุฎเขาทอง และเพนียด

เครื่องล่ายองประดับส่วนหลังคาพระอุโบสถวัดท่าการ้อง

ปัจจุบันโบราณสถานภายในวัด อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ประกอบด้วยอาคารที่สำคัญ คือ พระอุโบสถซึ่งเป็นรูปแบบของอาคารในสมัยอยุธยาตอนปลาย-รัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกเขตกำแพงแก้วทางด้านทิศเหนือปรากฏซากอาคารก่ออิฐถือปูนทรง 8 เหลี่ยม 2 ชั้น ลักษณะคล้ายกับอาคารทรงกลม 2 หลัง ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของวัดเจ้าย่า ซึ่งยังไม่ทราบจุดประสงค์ในการสร้างที่แน่ชัด

พระอุโบสถวัดท่ากาเรือ

เจดีย์ทรงกลม วัดกระซ่าย

วัดกระซ่าย

วัดกระซ่ายตั้งอยู่กลางทุ่งประเทศ โบราณสถานมีสภาพชำรุดทรุดโทรม และมีวัชพืชขึ้นปกคลุม เห็นได้เพียงส่วนของเจดีย์ประธานเพียง 1 องค์ มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงกลมบนฐานแปดเหลี่ยม ก่ออิฐไม่สอปูน แบบเจดีย์สมัยอยุธยา-สุพรรณภูมิ

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 5 พื้นที่นอกเกาะเมือง
ด้านทิศเหนือ

พระอุโบสถ วัดหน้าพระเมรุ

วัดหน้าพระเมรุ

วัดหน้าพระเมรุ ตั้งอยู่ริมคลองสระบัวตรงข้ามพระราชวังโบราณ เป็นอารามหลวงสามัญชนตรี ตามตำนานกล่าวว่าพระองค์อินทร์ใน รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2047 พระราชทานนามว่า “วัดพระเมรุราชิการาม” ต่อมาเรียกกันภายหลังว่า “วัดหน้าพระเมรุ” สันนิษฐานว่าสร้างตรงที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระราชพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง และคงได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์เรื่อยมา วัดนี้ได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาหลายสมัย ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยาไชยวิชิต (เผือก) ผู้รักษาราชการพระนครศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2378 และในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน

พระพุทธรูปนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ
พระประธานภายในพระอุโบสถ วัดหน้าพระเมรุ (ก่อนได้รับการบูรณะ)

ภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถขนาดใหญ่เป็นประธานของวัด ลักษณะเป็นอาคารที่สร้างขึ้นราวสมัยอยุธยาตอนกลาง ภายในประดิษฐานพระประธานซึ่งเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ มีพุทธลักษณะงดงามมาก มีพระนามว่า “พระพุทธรูปนิมิตร์วิจิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ” ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เนื่องจากมีพุทธลักษณะคล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปูนปั้นที่ประดิษฐานอยู่ภายในเมรุทิศเมรุมุมของระเบียงคดวัดไชยวัฒนารามที่สร้างขึ้นในรัชกาลของพระองค์

พระพุทธรูปทรงเครื่อง พระประธานภายในพระอุโบสถ
หลังจากได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ ลงรักปิดทองใหม่ในปัจจุบัน

วัดเชิงท่า

ตั้งอยู่ริมคลองคูเมือง (เดิมคือแม่น้ำลพบุรี) ตรงข้ามพระราชวังโบราณ ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง มีเรื่องเล่ากันว่า มีเศรษฐีคนหนึ่งมีบุตรสาวสวยได้หนีตามชายหนุ่มไป ฝ่ายเศรษฐีคอยบุตรสาวจึงสร้างเรือนหอไว้คอย แต่บุตรสาวก็ไม่กลับมาจึงได้ยกเรือนหอให้กับวัดเรียกว่า “วัดคอยท่า” ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เจ้าพระยาโกษาปานได้ปฏิสังขรณ์วัดนี้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดโกษาवास และได้รับการปฏิสังขรณ์อีกครั้งในสมัยพระเจ้าบรมโกศ และเปลี่ยนชื่อเป็นวัดเชิงท่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภายในวัดประกอบด้วยปรางค์ก่ออิฐขนาดใหญ่เป็นประธานของวัด มีพระวิหารตั้งอยู่ทางด้านหน้าคือทางด้านทิศใต้ซึ่งเป็นทางด้านหน้าของวัด หันสู่เส้นทางคมนาคม คือ แม่น้ำลพบุรี (คลองเมืองในปัจจุบัน) รูปแบบสถาปัตยกรรมขององค์ปรางค์แสดงให้เห็นว่าเป็นปรางค์ที่สร้างมาแต่

พระพุทธรูปปูนปั้นปางลีลาประดับผนังเรือนธาตุปรางค์ประธานวัดเชิงท่า

ปรางค์ประธานวัดเชิงท่า

สมัยอยุธยาตอนต้น ภายในกรุขององค์ปรางค์มีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาตอนต้นเขียนเป็นภาพพระอดีตพุทธ ภายหลังได้รับการปฏิสังขรณ์โดยการก่อมูขยี่นออกจากองค์ปรางค์ทั้งสี่ด้าน พร้อมกับการขยายขนาดของพระวิหาร และสร้างพระอุโบสถเพิ่มเติม ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

ทางด้านทิศใต้ริมคลองเมืองมีศาลาการเปรียญ 2 ชั้น ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 4 เขียนเป็นภาพทศชาติชาดก ที่ให้ความรู้ทางด้านการแต่งกาย ลักษณะสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีการเล่นต่างๆ ของสังคมไทยในสมัยนั้น

จิตรกรรมฝาผนังภายในศาลาการเปรียญวัดเชิงท่าแสดงภาพทศชาติชาดก

วัดศาลาปูนวรวิหาร

ตั้งอยู่ริมคลองคูเมืองด้านทิศเหนือของเกาะเมือง (เดิมคือแม่น้ำลพบุรี) มีฐานะเป็นพระอารามหลวง เป็นวัดที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งพระอาราม ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯ ให้ทำการปฏิสังขรณ์อีกครั้งหนึ่ง

วัดศาลาปูนวรวิหาร

ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างสมัยอยุธยาตอนปลายหรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น เขียนเป็นภาพเทพชุมนุม วิหารธร และพุทธประวัติ ส่วนภายในซุ้มคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ ด้านหลังของพระอุโบสถ ที่ผนังเขียนภาพทะเลมีเรือสำเภากลางลำ มีลักษณะภาพอิทธิพลตะวันตกแบบงานจิตรกรรมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจดีย์ประธานวัดกุเขาทอง

วัดกุเขาทอง

วัดกุเขาทอง เป็นวัดที่ตั้งอยู่กลางทุ่งกุเขาทองนอกเมืองพระนครศรีอยุธยาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 2 กิโลเมตรเศษ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า สมเด็จพระรามาธิบดี ปรอดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1930 ครั้นถึง พ.ศ. 2112 พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาได้ จึงสร้างเจดีย์องค์ใหญ่ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานถึงชัยชนะ

ต่อมาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ปรอดฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์องค์พระเจดีย์และพระอารามทั้งหมดใน พ.ศ. 2288 โดยเฉพาะองค์เจดีย์ประธาน ปรอดฯ ให้เปลี่ยนทรงเจดีย์เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ดังนั้นฝีมืออย่างพม่าเดิมจึงเหลือเพียงฐานประทักษิณเท่านั้น หลังจากนั้นจึงได้รับการบูรณะอีกในปี พ.ศ. 2500 และปี พ.ศ. 2540 ตามลำดับ

วัดโคกพระยา

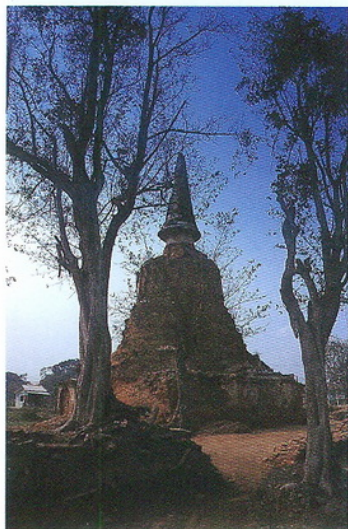
ตั้งอยู่ใกล้กับวัดภูเขาทองทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง จากการขุดแต่งพบว่าเป็นวัดขนาดเล็กที่มีอายุการสร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และถูกใช้งานมาจนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่เดิมสันนิษฐานกันว่าวัดนี้เคยใช้เป็นที่ฝังพระศพและประหารพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ดังปรากฏข้อความในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา แต่จากหลักฐานที่พบภายหลังการขุดแต่งซึ่งไม่ปรากฏพบร่องรอยว่าเคยใช้ประกอบพิธีดังกล่าว จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดที่ปรากฏชื่อในพระราชพงศาวดารฯ นั้น อาจจะเป็นวัดโคกพระยาที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลคลองสระบัว ซึ่งต้องรอหลักฐานภายหลังการขุดแต่งต่อไป

บริเวณวัดโคกพระยา ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดภูเขาทอง

วัดหัตถดาวาส

เจดีย์ประธานวัดหัตถดาวาส

ตั้งอยู่ใกล้กับวัดหน้าพระเมรุ ทางด้านทิศตะวันตก ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง สันนิษฐานว่าสร้างก่อน พ.ศ. 2092 ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงทำสัญญาสงบศึกกับพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง ที่บริเวณตำบลวัดพระเมรุราชิการาม (วัดหน้าพระเมรุ) กับวัดหัตถดาวาส ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนชุกฐานแปดเหลี่ยมเป็นประธานของวัด มีวิหารอยู่ด้านหน้า ถัดออกมาทางด้านทิศตะวันออกเป็นเจดีย์ทรง

กลมบนฐานสี่เหลี่ยมทรงสูง จากการขุดแต่งพบชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นรูปช้างและเสาดตามประติมากรรมอยู่เป็นจำนวนมาก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเจดีย์ที่มีช้างล้อมรอบฐานแบบเจดีย์ในเมืองสุโขทัย จากรูปแบบสถาปัตยกรรมสามารถกำหนดอายุได้ว่ามีอายุการสร้างอยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้น ต่อมาจึงปรากฏหลักฐานว่ามีการสร้างอาคารซ้อนทับอยู่บนรากฐานของอาคารเดิม โดยเฉพาะเจดีย์ช้างล้อมนั้นถูกเปลี่ยนแปลงโดยการนำช้างออกและนำมาถมปรับพื้นที่เป็นพื้นวัดในสมัยหลังซึ่งคงเป็นคราวบูรณะในสมัยอยุธยาตอนปลาย

พระอุโบสถวัดตะไกร

วัดตะไกร

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของคลองสระบัวประมาณ 100 เมตร ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง แต่มีชื่อวัดปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่องขุนแผนซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 โดยกล่าวถึงวัดตะไกรว่า เป็นที่ฝังศพและทำฌาปนกิจศพของนางวันทอง

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ทรงกลมบนฐานแปดเหลี่ยมเป็นประธานของวัด มีพระวิหารตั้งอยู่ถัดออกมาทางด้านทิศตะวันออก ทางด้านทิศใต้มีแถวของเจดีย์รายจำนวน 12 องค์ ส่วนพระอุโบสถสร้างแยกออกมาอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระวิหาร ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และมีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

สถาปัตยกรรมวัดตะไกร

วัดพระยาแมน

วัดพระยาแมน

ตั้งอยู่บนเนินดินสูงกลางทุ่งนาในเขตตำบลคลองสระบัว พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาระบุว่า เป็นวัดที่สมเด็จพระเพทราชาโปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่หมดทั้งวัดเมื่อปี พ.ศ. 2235 เนื่องจากเป็นวัดที่พระองค์ทรงผนวชอยู่ก่อนครองราชย์

ภายในวัดประกอบด้วยพระอุโบสถขนาดใหญ่เป็นอาคารสำคัญของวัด จากผลการขุดตรวจพบว่าพระอุโบสถหลังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนั้นได้สร้างครอบทับอยู่บนอาคารขนาดเล็กมีการเจาะช่องแสงที่ผนังแทนการทำหน้าต่าง ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพระอุโบสถหลังเดิมของวัดก่อนที่จะได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยของพระองค์ ทางด้านหลังของพระอุโบสถเป็นเจดีย์ฐาน 8 เหลี่ยม ซึ่งน่าจะเป็นเจดีย์ประธานของวัดในสมัยแรกสร้าง ต่อมาภายหลังจึงได้มีการสร้างมุขทางด้านหลังของพระอุโบสถปิดทับเจดีย์ประธาน ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นงานปฏิสังขรณ์ในราวสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

วัดจอมกลม

วัดจอมกลม (จกรม) ตั้งอยู่ในบริเวณริมทุ่งขวัญทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้างแต่มีชื่อวัดจกรมปรากฏหลักฐานใน “พระตำราบรมราชาทิศเพื่อกลปนา” สมัยพระเพทราชา โดยกล่าวถึงพระธรรมสารเถร อธิการวัดจกรม ได้เข้าร่วมถวายพระพรสมเด็จพระเพทราชา ณ พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ ในพระบรมมหาราชวัง

เจดีย์ประธานวัดจอมกลม

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมบนฐานแปดเหลี่ยมที่มีความคล้ายคลึงกันกับเจดีย์ประจำมณฑลบนฐานไพทีที่ปรากฏประธานวัดราชบูรณะ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น ทางด้านทิศตะวันออกเป็นพระวิหารที่ได้สร้างซ้อนทับอยู่บนรากฐานของอาคารเดิม ส่วนพระอุโบสถตั้งอยู่ถัดออกไปทางด้านทิศเหนือ

จากผลการขุดแต่งโบราณสถานพบว่าโบราณสถานวัดจกกลมนี้ได้รับการสร้างขึ้นมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น และได้รับการปรับเปลี่ยนบูรณะเรื่อยมาจนเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 จากนั้นถึงถูกทิ้งร้างไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นราวรัชกาลที่ 3 จึงได้รับการฟื้นฟูเพื่อใช้งานอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงถูกทิ้งร้างไปอีกครั้งจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน

วัดจกกลม

วัดเจ้าย่า

วัดเจ้าย่า

วัดเจ้าย่า เป็นวัดร้างตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของคลองสระบัว ห่างจากวัดหน้าพระเมรุไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือราว 2 กิโลเมตรเศษ เนื่องจากในปัจจุบันมีถนนตัดผ่านกลางวัดทำให้สิ่งก่อสร้างภายในวัดแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง ฝั่งด้านทิศตะวันออกของถนนประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างภายในเขตพุทธาวาส มีเจดีย์ประธาน และพระวิหาร เป็นอาคารสำคัญของวัดซึ่งได้รับการสร้างขึ้นมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ภายหลังได้รับการก่อสร้างซ้อนทับพร้อมกับการสร้างเจดีย์รายเพิ่มเติมเรื่อยมาถึงในสมัยอยุธยาตอนปลาย ทางด้านทิศเหนือถัดออกไปจากเขตพุทธาวาสมีอาคารก่ออิฐทรงกลม 2 ชั้น จำนวน 2 หลัง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารภายในเขตสังฆาวาส

ตำหนักวัดเจ้าย่า

ส่วนทางด้านทิศตะวันตกของถนนปรากฏอาคารก่ออิฐทรงตึก 2 ชั้น
อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกแบบตำหนักกำมะเลี่ยนวัดกุฎีดาว ซึ่ง
สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดแค

ตั้งอยู่ในเขตตำบลคลองสระบัว ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานที่มีลักษณะคล้ายสถาปัตยกรรมในศิลปะล้านนา แบบพระธาตุหริภุญไชย จังหวัดลำพูน ซึ่งสามารถกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-22 จากผลการขุดแต่งโบราณสถานพบว่าวัดแคนี้เป็นวัดที่ได้รับการสร้างขึ้นมาจากสมัยอยุธยาตอนต้น ต่อมาถูกขยายพื้นที่เป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ มีการสร้างสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นตลอดมา จนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย

เจดีย์ทรงกลม ภายในวัดแค

วัดชะราม

วัดชะราม

เป็นวัดร้างอยู่ในกลุ่มโบราณสถานคลองสระบัว ไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับประวัติการสร้าง แผนผังวัดตั้งหันหน้าไปสู่วิศตะวันตกภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมบนฐานแปดเหลี่ยมซึ่งมีรูปแบบการสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธานเป็นพระอุโบสถ ซึ่งมีหลักฐานว่าสร้างซ้อนทับอยู่บนรากฐานของอาคารเดิมในสมัยอยุธยาตอนต้น

วัดบรมวงศ์อิศรวรารามวรวิหาร

ตั้งอยู่กลางทุ่งนาด้านตะวันตกของแม่น้ำป่าสักริมคลองน้ำยาใกล้กับเพนียด พวกกรมพระคชบาลสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมเป็นวัดราษฎร์ชื่อว่า วัดทะเลหญ้า หรือวัดท่าเลหญ้า ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชาโปรดให้ย้ายเพนียดเดิมที่วัดช่องออกไปตั้งที่ตำบลทะเลหญ้า และโปรดให้ขุดคลองสระบัวซึ่งเป็นคลองแยกจากแม่น้ำลพบุรี ต่อไปจนถึงเพนียดซึ่งโปรดให้สร้างขึ้นใหม่ เมื่อกองทัพพม่าเผาพระที่นั่งเพนียดใน พ.ศ. 2310 วัดนี้คงไม่ถูกไฟไหม้ เพราะปรากฏว่ายังมีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่สกุลวงศ์ของผู้สร้างวัดนี้ได้พลัดพรากไปตั้งแต่ครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2310 จึงไม่มีผู้บูรณะปฏิสังขรณ์ คงปล่อยให้ทรุดโทรมเรื่อยมาเป็นเวลา 100 ปีเศษ

พระอุโบสถวัดบรมวงศ์ ฯ

ต่อมาสมเด็จพระยาบวรราชปักษ์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นกรมพระคชบาลตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เสด็จไปทอดพระเนตรการซ่อมเพนียดจับช้างที่พระนครศรีอยุธยา ทอดพระเนตรเห็นว่าวัดทะเลหญ้าซึ่งอยู่ใกล้เพนียดเป็นวัดที่ชำรุดทรุดโทรมมากแล้ว จึงทรงพระดำริว่าวัดนี้ก็ไม่ใช่วัดร้างยัง

มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ ถ้าปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมอย่างนี้ต่อไปจะใช้ประโยชน์ในศาสนกิจไม่ได้ และเมื่อแขกเมืองที่จะไปชมการจับช้างเถื่อนที่เพนียดเห็นสภาพของวัดแล้ว จะทำให้ขายหน้าตลอดไปถึงประเทศชาติได้ จึงบริจาคเงินบูรณะปฏิสังขรณ์โบสถ์วิหารใหม่ทั้งหมดในปี พ.ศ. 2419 แล้วทรงถวายเป็นพระอารามหลวง รัชกาลที่ 5 โปรดพระราชทานชื่อใหม่ว่า “วัดบรมวงศ์อิศรวราราม”

วัดบรมวงศ์นี้ปรากฏในจดหมายเหตุพระราชกิจรายวันของรัชกาลที่ 5 ว่า พระองค์ได้เสด็จไปพระราชทานกฐิน หลายนคราโดยเสด็จด้วยเรือพระที่นั่งไปจากพระราชวังบางปะอินบ้าง และเสด็จตรงไปจากกรุงเทพฯ บ้าง

วัดแม่นางปลื้ม

เจดีย์สิงห์ล้อม วัดแม่นางปลื้ม

ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองตรงข้ามตลาดหัวรอ ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้าง ภายในวัดมีเจดีย์ประธานซึ่งมีประติมากรรมปูนปั้นรูปสิงห์ล้อมอยู่โดยรอบฐานเช่นเดียวกับวัดธรรมิกราช สันนิษฐานว่าน่าจะ

สร้างขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกัน คือไม่หลังไปกว่ารัชกาลสมเด็จพระเจ้า
ปราสาททอง ซึ่งทรงมีพระราชนิยมในสถาปัตยกรรมแบบเขมร

ส่วนพระวิหารจะตั้งอยู่ทางด้านหน้าของเจดีย์ประธานมีลักษณะเป็น
ศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่ได้รับการปฏิสังขรณ์สมัยกรุง
รัตนโกสินทร์หน้าบันประดับด้วยเครื่องถ้วยจีน

ลายปูนปั้น ประดับหน้าบันพระอุโบสถวัดแม่นางปลื้ม

พระพุทธรูปไสยาสน์ภายในวิหารวัดพนมยงค์

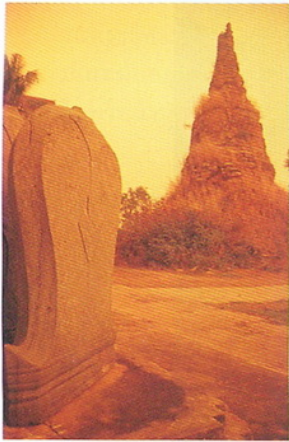
วัดพนมยงค์

วัดพนมยงค์ ตั้งอยู่ริมคลองเมือง ปัจจุบันเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา เป็นวัดโบราณสร้างขึ้นในราชวราชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ระหว่าง พ.ศ. 2173-2198 เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นส่วนหนึ่งของพระนมในราชสำนักของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีนามว่า “โยง” หรือ “ยง” เมื่อพระนมโยงได้ถึงแก่อนิจกรรมลงแล้ว เจ้านายบางองค์ได้ระลึกถึงอุปการคุณ จึงได้สร้างวัดขึ้นที่สวนของพระนมเพื่ออุทิศส่วนกุศลแด่พระนม วัดที่สร้างขึ้นจึงได้มีนามว่า “วัดพระนมโยง” ต่อมาเรียกว่า “วัดพนมโยง” “วัดจอมมะยงค์” หรือ “วัดพนมยงค์”

ภายหลังเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 วัดนี้ได้ถูกทิ้งร้าง และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาตระกูลพนมยงค์ได้เป็นโยมอุปถัมภ์วัดนี้มาจนถึงในปัจจุบัน

วัดสามวิหาร

วัดสามวิหาร

วัดสามวิหาร เป็นวัดที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้นในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาเรียกว่า วัดสามพิหาร และกล่าวถึงเหตุการณ์ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิว่า สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีได้ยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา โดยผ่านมาทางโพธิ์สามต้นมาทางทุ่งเพนียด เสด็จขึ้นช้าง ณ วัดสามวิหารนี้ และครั้งหลังสุดเมื่อคราวเสียกรุงฯ ในปี พ.ศ. 2310 วัดนี้ก็เป็นที่ตั้งค่ายพม่าค่ายหนึ่ง

ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงกลมขนาดใหญ่เป็นเจดีย์สมัยอยุธยา

ตอนต้น ได้รับอิทธิพลศิลปะสุโขทัย และอาคารจำนวน 3 หลังตั้งเรียงกันอยู่ทางด้านหน้าของเจดีย์ เป็นวิหารจำนวน 2 หลัง หลังหนึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ และเป็นพระอุโบสถ หลังหนึ่ง

ใบเสมาหินชนวนขนาดใหญ่หน้าพระอุโบสถวัดสามวิหาร

วัดครุฑาราม

วัดครุฑาราม ตั้งอยู่ปลายคลองสระบัวฝั่งตะวันออก มีจารึกที่พระอุโบสถระบุว่า เป็นวัดที่ได้รับการสร้างขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าสุริยามรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) ในปี พ.ศ. 2302 พร้อมกับการสร้างพระประธานในพระอุโบสถ

พระอุโบสถวัดครุฑาราม

ภายในวัดมีพระอุโบสถเป็นอาคารสำคัญของวัด มีลักษณะเป็นอาคารขนาดย่อมฐานอาคารแอ่นโค้ง ด้านหน้าต่อมุขยื่นและมีหลังคาจันทับคลุม ซึ่งเป็นแบบสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดตูม

ตั้งอยู่ริมถนนสายอยุธยา-อ่างทอง ห่างจากตัวเมืองออกไปประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าสร้างก่อนมากรุงศรีอยุธยา โดยใช้เป็นที่สำหรับลงเครื่องพิชัยสงคราม ภายหลังการเสียกรุงในปี พ.ศ. 2310 วัดถูกทิ้งร้างอยู่ชั่วนคริยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงได้มีผู้บูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ ในรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้ยกฐานะเป็นพระอารามหลวง ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการทำพิธีลงยันต์และอักษรลงในธงพระครุฑพ่าห์ที่วัดนี้ ต่อจากนั้นก็มีการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์เสนาสนะสิ่งปลูกสร้างเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

พระอุโบสถวัดตูม

บนหอสวดมนต์ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลวงพ่อดองสุข เป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ทรงเครื่องปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 87 ซม. บนเศียรขององค์พระสามารถเปิดออกได้และมีน้ำไหลซึมออกมาตลอดเวลา เชื่อกันว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์สามารถรักษาโรคภัยให้หายได้ จึงเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนยิ่งนัก

ศาลพระพิฆเนศภายในเพนียดคล้องช้าง

เพนียดคล้องช้าง

เพนียด คือ สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการคล้องช้างป่า นำมาใช้ประโยชน์ในราชการทั้งในเวลาปกติและในสงคราม แต่บางครั้งพระเจ้าแผ่นดินก็โปรดฯ ให้ทำพิธีคล้องช้างป่าให้แขกเมืองชมด้วย

ภาพการคล้องช้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

แต่เดิมเพนียดตั้งอยู่ที่วัดของด้านทิศเหนือของพระราชวังจันทร์เกษม ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชา พ.ศ. 2123 โปรดให้ขยายกำแพงพระนครด้านทิศตะวันออกไปถึงริมแม่น้ำ จึงโปรดฯ ให้ย้ายเพนียดไปตั้งที่ตำบลทะเลหญ้า หรือ ตำบลสวนพริก ในปัจจุบัน

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 แล้วเพนียดคงถูกทิ้งร้างไป จนกระทั่งในสมัยรัตนโกสินทร์พระมหากษัตริย์จึงโปรดฯ ให้บูรณะเรื่อยมา เช่น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

เพนียดคล้องช้างในปัจจุบัน

พระอุโบสถวัดช้างใหญ่

วัดช้างใหญ่

ตั้งอยู่ในเขตตำบลวัดตูม เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในปัจจุบัน ภายในพระอุโบสถของวัดมีภาพจิตรกรรมฝาผนังซึ่งเป็นฝีมือช่างในสมัยอยุธยาตอนปลาย-รัตนโกสินทร์ตอนต้น

จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดช้างใหญ่แสดงภาพตอนมารพจญ

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 6 พื้นที่นอกเกาะเมือง
ด้านทิศใต้

วัดพุทไธสวรรย์

วัดพุทไธสวรรย์

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านทิศใต้นอกเกาะเมือง ในพระราชพงศาวดารระบุว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) เมื่อปี พ.ศ.1896 ในบริเวณ “เวียงเหล็ก” ซึ่งเป็นที่ประทับเดิมของพระองค์ก่อนที่จะข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปสร้างพระราชวังที่ตำบลหนองโสนในปี พ.ศ. 1893 ครั้นเมื่อพระองค์ขึ้นครองราชสมบัติได้ 3 ปี จึงได้สถาปนาวัดพุทไธสวรรย์ขึ้นเป็นอนุสรณ์ถึงความสำคัญของพื้นที่บริเวณนี้

ปัจจุบันภายในวัดยังมีโบราณสถานเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ปรางค์

พระพุทธรูปประดิษฐานภายใน
ระเบียงคดวัดพุทไธสวรรย์

พระปรางค์ประธานวัดพุทไธสวรรย์

ประธาน ระเบียบคุด และดำหนักพระพุทโธโมษาจารย์ ปรารงค์ประธานได้
รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่ด้านหน้าของมุขปรารงค์นั้นเดิมมีพระรูปพระเจ้าอู่ทองตั้งอยู่ต่อมาใน พ.ศ.
2327 พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเทพพลภักดิ์ ซึ่งบัญชาการกรมพระชลบาล
เสด็จออกไปชมเพนียดทรงพบเข้าจึงกราบทูลมายังสมเด็จพระพุทธยอด
ฟ้าจุฬาโลกฯ พระองค์จึงโปรดให้เชิญเทวรูปนั้นลงมากรุงเทพฯ แล้วโปรด
ให้หล่อตัดแปลงใหม่เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องหุ้มเงินทั้งองค์ และโปรด
ให้ประดิษฐานไว้ ณ หอพระเทพบิดร ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามใน
ปัจจุบัน

วิหารพระพุทธไสยาสน์

ส่วนผนังภายในดำหนักพระพุทโธโมษาจารย์ มีภาพจิตรกรรมสมัย
อยุธยาเรื่องทศชาติชาดก และเรื่องสมเด็จพระพุทโธโมษาจารย์ไปนมัสการ
พระพุทธรบาทที่ลังกาทวิป อันเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่ทรงคุณค่ายิ่งแห่ง
หนึ่งในปัจจุบัน

ผนังอาคารด้านสกัดสถาปัตยกรรมยุโรป วัดเตว็ด

วัดเตว็ด

เป็นวัดร้าง ปัจจุบันเหลือเพียงผนังของอาคารทรงตึก และหน้าบันด้านทิศตะวันตก ที่มีการประดับลายปูนปั้นเป็นลายพันธุ์พฤกษาและรูปหน้าชาวตะวันตก สันนิษฐานได้ว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย ยุครัชกาลสมเด็จพระนารายณ์หรือหลังจากนั้น

หมู่บ้านโปรตุเกส

โครงการตุ๊กภายในหลุมฝังศพ
ณ อาคารจัดแสดงภายในหมู่บ้านโปรตุเกส

ชาวโปรตุเกสได้เข้ามาติดต่อกับ
กรุงศรีอยุธยาครั้งแรกในสมัย
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 มีอยู่
ด้วยกัน 3 นิกาย คือ นิกายเยซูอิต
นิกายฟรานซิสกัน และนิกายโดมิ
นิกัน ได้สร้างหมู่บ้านอยู่บริเวณ
ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านใต้
ของเกาะเมือง ปัจจุบันบนพื้นที่

บริเวณนั้นปรากฏโบราณสถานจำนวน 3 แห่ง คือ ซานเปาโล ซานโดมิงโก
และซานเปโตร โดยโบราณสถานซานเปโตรนั้น เข้าใจว่าเป็นโบสถ์ที่
สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมโปรดให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นศาสนสถานของชาว
โปรตุเกส นับว่าเป็นโบสถ์แห่งแรกที่สร้างขึ้นในแผ่นดินไทย

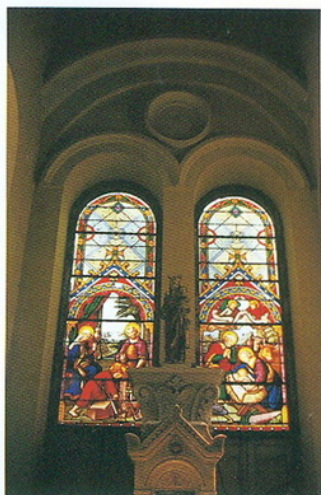
ในปี พ.ศ. 2527 กรมศิลปากรและมูลนิธิกุลเบงเกียนประเทศ
โปรตุเกสได้เข้ามาดำเนินการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงโบราณสถานใน
บริเวณหมู่บ้านโปรตุเกส และสร้างอาคารจัดแสดงให้เป็นแหล่งศึกษาและ
แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง

อาคารโบสถ์นิกายโดมินิกัน หมู่บ้านโปรตุเกส

โบสถ์เซนต์โยเซฟ

การประดับบริเวณช่องหน้าต่างด้วยกระจกสี

ภายในโบสถ์เซนต์โยเซฟ แสดงให้เห็นลักษณะการก่อหลังคาอาคารเป็นรูปโดม

วัดนักบุญเซนต์โยเซฟ

การตกแต่งด้วยกระจกสี
(Stain glass) ภายในโบสถ์

วัดนักบุญเซนต์โยเซฟ เป็นโบสถ์เก่าแก่ที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชพระราชทานที่ดิน วัสดุ และพระราชทรัพย์ก่อสร้างในปี พ.ศ. 2209 โดยบาทหลวง โบซอพ แลมเบิต เดลา มอทเต ซึ่งใช้เป็นที่พักบิณฑบาต และเป็นโรงเรียนสอนศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก

เดิมโบสถ์นี้สร้างด้วยไม้ ต่อมา พ.ศ. 2228 สร้างใหม่โดยการก่ออิฐถือปูน ระหว่างรบกับพม่าโบสถ์นี้ใช้เป็นที่พักอาศัยหลบภัยสงคราม และได้ถูกทำลายลงในปี พ.ศ. 2310 จนกระทั่ง พ.ศ. 2374 บาทหลวง ปาลเลกัวซ์ ได้เดินทางมาประเทศไทย จึงได้บูรณะและรวบรวมสัตบุรุษได้

ประมาณ 70 คน แล้วสร้างโบสถ์ขึ้นใหม่ชั่วคราวด้วยไม้ใช้หุ้ญคามุงหลังคา พ.ศ. 2390 บาทหลวงอัลเบิร์ตได้บูรณะต่อเติมโบสถ์ใหม่ตามแบบศิลปะโรมานเนสก์ (Romanesque) ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 หน้าต่างโบสถ์ทำด้วยกระจกสีซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของพระเยซู ได้โบสถ์ใช้เป็นที่พักบิณฑบาตของบาทหลวงและสังฆราช

ต่อมาในรัชกาลที่ 5 ได้มีการบูรณะวัดอีกครั้งโดยบาทหลวงแบร์โร ปัจจุบันโบสถ์ของวัดนี้ยังคงงามและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยที่นับถือศาสนาคริสต์

มัสยิดเจ้าพระคุณตะเกีย

ตั้งอยู่ในชุมชนของชาวมุสลิมเชื้อสายมากัสซาร์ อยู่ตอนใต้ของคลองตะเกียน ในหนังสือคำให้การขุนหลวงหาวัดและจากปากคำของผู้อาวุโสกล่าวว่า แต่เดิมเป็นวัดในพุทธศาสนาชื่อ “วัดเชตุพน” หรือ “วัดทองคั่ง”

ความสำคัญของตะเกียอยู่ที่สุเหร่า ซึ่งมีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบรัชกาลที่ 5 สุเหร่านี้เป็นสถานที่สำหรับสวดมนต์ของอิสลามิกชน ภายในมีแท่นบรรยายธรรมซึ่งประดับมุงงดงาม นอกจากนี้ยังมีสุสานซึ่งเป็นอาคารทรงแปดเหลี่ยมอันเป็นที่ฝังศพของท่านเจ้าพระคุณตะเกียโยคินย

มัสยิดเจ้าพระคุณตะเกีย

อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

เขต 7 พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้แล้ว
ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปราสาทนครหลวง

ปราสาทนครหลวง

ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำป่าสัก ในเขตอำเภอนครหลวง พระราช

พงศาวดารระบุว่าสมเด็จพระเจ้า
ปราสาททองโปรดฯ ให้ช่างไป
ถ่ายแบบปราสาทนครหลวงใน
ประเทศกัมพูชามาสร้างไว้เป็นสังเขป
เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ เป็น
สถานที่ตั้งอยู่ระหว่างทางที่เสด็จไป
นมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี
ปราสาทนครหลวงจึงเป็นสถานที่
ประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถและ
เป็นที่พักแรมในระยะทางซึ่งเสด็จไป
ประพาสเมืองลพบุรีด้วย

มณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธบาท
ภายในปราสาทนครหลวง

เมรุทิศภายในระเบียงคดปราสาทนครหลวง

วัดใหม่ประชุมพล

เจดีย์ประธานวัดใหม่ประชุมพล

ตั้งอยู่ในตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดใหม่” สร้างขึ้นราว พ.ศ. 2352 ตามคำบอกเล่าว่า พระเจ้าทรงธรรมเมื่อคราวเสด็จไปนมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ได้เสด็จโดยทางเรือผ่านมา ได้แวะพักและโปรดฯ ให้จัดสร้างพระตำหนักประทับแรมตรงบริเวณที่ตั้งวัด นครหลวง สำหรับบริเวณที่เป็นวัดใหม่ประชุมพลเป็นสถานที่พักแรมของพวกข้าราชการบริพารและคนงานต่างๆ ต่อมาจึงได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นวัดเรียก “วัดใหม่ประชุมพล”

ภายในวัดประกอบด้วย เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองบนฐานสูงเป็นประธานของวัด มีรูปแบบเป็นเจดีย์ที่สร้างในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ภายในกรุของเจดีย์ที่ฝาผนังตั้งแต่พื้นถึงเพดานเขียนเป็นลวดลายพุ่มข้าวบิณฑ์ และรูปดวงดารา มีพระอุโบสถตั้งอยู่ทางด้านหน้าเจดีย์ประธานเป็นอาคารที่ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่บนรากฐานอาคารเดิม ส่วนพระวิหารสร้างอยู่ทางด้านทิศเหนือของวัดนั้น ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพเทพชุมนุม วิหารารพระพุทธรูปนาคปรก กระถางไม้ตัดประกอบภาพสัตว์ และลายต้นไม้พันธุ์พุกชา ลักษณะเป็นงานจิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดชุมพลนิกายาราม

เจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองภายในวัดชุมพลนิกายาราม

เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ใกล้กับพระราชวัง บางปะอิน เป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดฯ ให้สร้างขึ้นราว พ.ศ. 2175 โดยพระองค์ได้อุทิศบ้านเดิมที่ทรงพระราชสมภพบนเกาะบางปะอินเป็นพุทธบูชา โดยสร้างวัดขึ้นที่ตรงนั้น พระราชทานนามว่า “วัดชุมพลนิกายาราม” แล้วโปรดฯ ให้ขุดสระและสร้างตำหนักที่กลางเกาะนั้น ปัจจุบันภายในวัดยังมีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองปรากฏอยู่ 2 องค์

ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ โปรดฯ ให้ทำการปฏิสังขรณ์ครั้งหนึ่ง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2406 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์ตามแบบเดิมหมดทั้งพระอาราม ในคราวเดียวกับการปฏิสังขรณ์วัดเสนาสนาราม และโปรดฯ ให้เขียนภาพชาดกไว้ที่ผนังภายในพระอุโบสถด้วย หลังจากนั้นจึงได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในรัชกาลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกครั้งหนึ่ง

เจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง เจดีย์ประธานวัดโปรดสัตว์

วัดโปรดสัตว์

ตั้งอยู่ใกล้ถนนบางตะนาวศรีหรือขนอนหลวง ซึ่งเป็นด้านเก็บภาษีแห่งใหญ่ที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา สำหรับตรวจผู้คนและเรือลูกค้า รวมทั้งเก็บภาษีสินค้าที่เข้าออกทางหัวเมืองชายทะเลและต่างประเทศ

เป็นวัดขนาดใหญ่ที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้างแน่ชัด ภายในวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานขนาดใหญ่ย่อมุมไม้สิบสอง และพระอุโบสถ ซึ่งล้วนเป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับการปฏิสังขรณ์ใหม่ในรัชกาลที่ 4 ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นถึงรูปแบบอาคารเดิมซึ่งสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง-ปลาย

วัดทองบ่อ

วัดทองบ่อ ปัจจุบันเป็นวัดที่มีพระภิกษุจำพรรษา และเป็นวัดมอญ เพราะปรากฏเสาหงส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ วัดนี้ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ โดยเฉพาะพระอุโบสถด้านหน้ามีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองตั้งอยู่บนฐานสูง ที่ฐานประทักษิณชั้นล่างมีเฉลียงรอบ มีช่องโค้งรอบฐาน น่าจะสร้างหรือได้รับการบูรณะในราวสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในสมัยอยุธยาตอนกลาง

วัดทองบ่อ

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมทั้งรูปถ่ายและแผนผัง. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511 (จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจำรัส เกียรติก้อง ณ เมรุ วัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 31 ธันวาคม 2511).
- กรมศิลปากร. ประชุมพงศาวดารภาคที่ 63 เรื่องกรุงเก่า. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2511. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายฟิล์ม บุญอาภา ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 23 มิถุนายน พุทธศักราช 2511).
- คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2510.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา ประวัติศาสตร์และการเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ประทีป เท่งตะโก. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมพันธ์, 2539.
- พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ และพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). พระนคร : กรุงเทพฯการพิมพ์, 2514.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) กับ พระจักรพรรดิพงศ์ (จาต). พระนคร : คลังวิทยา, 2507.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ และฉบับพระกรมพระปรมานุชิตฯ และพงศาวดารเหนือฉบับพระวิเชียรปรีชา (น้อย). พระนคร : องค์การคำของคุรุสภา, 2504.
- พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2535. 2 เล่ม.
- มานพ ดาวเรืองวัฒนกุล. ชุนนางอยุธยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. กรุงศรีอยุธยาของเรา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2542.
- สันติ เล็กสุขุม. การศึกษาวิวัฒนาการลวดลายปูนปั้นประดับโบราณสถานสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ. 1893-1967). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี ชั้นตรีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร (โดยการสนับสนุนของมูลนิธิเจมส์ ทอมป์สัน).
- สันติ เล็กสุขุม. ลวดลายปูนปั้นแบบอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2172-2310). กรุงเทพฯ : มูลนิธิเจมส์ ทอมป์สัน, 2532.
- สันติ เล็กสุขุม. ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : คำนวณสถาการพิมพ์, 2542.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. หม่อมเจ้า. "โบราณวัตถุซึ่งค้นพบที่เทวสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" โบราณคดี 3, 2 (ค.ศ. 6.ศ. 2512) : 56-65.

Brief Historical Background of Ayutthaya

Ayutthaya is ancient capital city of Thailand, situated about 76 kilometers, north of Bangkok. The city itself is surrounded with 3 major rivers, the Lopburi on the north, the Pasak on the east and the Chao Phya on the south and the west.

The kingdom of Ayutthaya had been the capital of Thailand for 417 years between 1350 - 1767 with 33 kings of five dynasties ruling the successive kingdom.

The Early Ayutthaya Period

King U-Thong or King Ramathibodi I was the first king of the kingdom, empowered by his relative states, such as Suphanburi, Loburi, and Sanburi. Ayutthaya was ruled by the king as absolute monarchy system and feudalism seemed to play an important role through the whole period of the kingdom. The king, with the most powerful in hand, empowered his relatives and high ranked aristocrats to look after the provincial towns far off the city. These cities, on the other hand, being governed by their own rulers, were directly governed and organized by the central government of Ayutthaya.

In the reign, of King Boroma-tri-loka-nat [1448 - 1488] the political system of Ayutthaya was reformed. Two powerful administrative ministries were applied and they were used until the last days of Ayutthaya.

The Middle Ayutthaya Period

In 1569, during the reign of King Mahindrathirat, Ayutthaya was beaten by his enemy, the Burmese and it lost its independence for 15 years. The kingdom was free again in 1584, during the reign of King Naresuan the great when he could drive the Burmese away from the kingdom.

The Late Ayutthaya Period

In the reign of King Na Rai the great [1656 - 1688], diplomatic and commercial connection policy with western countries was started. At this time, Ayutthaya could learn more about new advanced technology from western countries, such as architectural design and new technique of building construction. These can be seen on ancient ruins found both in Ayutthaya and Lopburi.

King Suriyat-Amarin or King Eakatat [1488 - 1767] was the last king of Ayutthaya and it was the second lost of Ayutthaya independence in 1767.

The Thonburi Period

After King Taksin the great had taken liberty back from Burmese, he established the new capital city of Thailand in Thonburi, which was on the west bank of the Chao Phya River and he asked the people from Ayutthaya including from the other places to settle down in Thonburi.

The Rattanakosin Period or The Bangkok Period

When King Buddha Yod Fa Chulaloke, or King Rama I succeeded to the throne of Chakri dynasty he and his younger brother started to establish Rattanakosin city or Bangkok in 1692. When the city was nearly completely found, most people both in Thonburi and Ayutthaya integrated to settle down in the new capital city of Thailand while very few were still there. Ayutthaya was left until in the reign of King Rama V, its deterioration and cultural ruins was renovated. It was the first time to realize the important of cultural ruins in Ayutthaya as ancient monument of the nation until today.

At present, Ayutthaya province looks like a mirror that reflects the picture of the past. Because of its cultural significance as outstanding universal value, Ayutthaya historic city was placed in the World Heritage List on December 13, 1991 at Carthage, Tunisia. Besides the Thai Government had approved the Master Plan for conservation and development the historic city in 1993 and the project was started in 1994.

1. Monuments in the area of Historical Park

The Royal Palace

When King Boroma-Tri-Loka-Nat ascended the throne in 1448, he built Wat Phra Sri Sanphet on the site of the old building, and erected a new residence nearer the river.

- Suriyat Amarindra Building was built by King Narai the Great on the site of the Bencharatana Building of King Boroma-tri-loka-nat, near the compound wall by the river side.

- Sanphet-Prasat Building was built by King Boroma-Tri-Loka-Nat used for the reception in of guests of State.

- Wihara Somdet Building was constructed by the command of King Prasat Thong in 1643 to replace the Mangkalaphisek Building, which built by King Boroma - Tri - Loka - Nat. It was used for such State ceremonies as coronations.

- Chakrawat-Phaichayon Building was used by the kings for reviewing processions and military exercises. King Prasat Thong founded this building in 1632 and called it Siriyasothorn Mahaphimanbanyong which was afterwards changed in to Chakrawat Phaichayon.

- The Banyong- Ratanat Building (Thai Sra Building) was built on an islet in a lake in 1688 by the command of King Phetha Racha.

- The Tri Muk Building is mentioned for the first time in the chronicle of the reign of King Boroma-racha II where it states that this building was destroyed by fire in 1427. In 1908 King Chulalongkorn had the fortieth anniversary of his reign, he commanded Phya Boranrachathanindra to construct a three-portico pavilion on the foundation of what is understood to be the original Tri Muk Building.

- The Song Puen Building was used as the hall of audience since it was situated near his residence. The officials who had audience with the king had access to this building through the Maha phoka rat gate which was the nearest one.

Wat Phra Si Sanphet

Wat Phra Si Sanphet was situated on the premises of the royal palace which had been established in the reign of King Ramathibodi I (King U - Thong). In 1448 King Boroma-Tri-Loka-Nat dedicated the site of the palace to the construction of the temple. The important edifices in this temple are the three main stupas containing the ashes of King Boroma-Tri-Loka-Nat, King Boroma-Rachathirat III and King Ramathibodi II. It was a royal temple of the Kingdom of Ayutthaya, used for such important royal ceremonies as swearing allegiance and it also served as the royal family's private chapel and the place where the royal family's ashes were preserved. No monks resided here though they were occasionally invited for particular rites.

Wat Mahathat

Wat Mahathat was a grand temple, like Wat Ratchaburana. The royal chronicle says that it was built in the reign of King Boroma-Rachathirat I in 1374 and completed in the reign of King Ramesuan. The main prang where the relic of the Lord Buddha was kept and found is originally 50 metres high. At present only the base can be seen as the top was broken down in 1911 in the reign of King Rama VI.

Wat Ratchaburana

Wat Ratchaburana was built in the reign of King Boromrachthirat II (Chao Sam Phya) in 1424 on the cremation site of his brothers, Prince Ai and Yi. They died of fighting for the throne on elephant's backs. Two chedi for the ashes of the two princes were built on the combat spot, which was between Wat Mahathat and Wat Ratchaburana. At present only the bases can be seen. In the main prang, two crypts filled with golden royal treasure, such as Buddha images, and

votive tablets, were found. The finds are exhibited in the Chao Sam Phya National Museum, Ayutthaya.

Wat Phra Ram

King Ramesuan established Wat Phra Ram in 1369 on the cremation site of King Ramathibodi I, his father. At present, the temple is situated near Phra Ram pond which has originally called "Nong Sano". In the temple there remains a main prang surrounded by a cloister containing deteriorated stone Buddha images. The ubosot (ordination hall) is in the north of the site.

Wihara Phra Mongkhon Bophit

Phra Mongkhon Bophit is one of the largest Buddha Image in the attitude of subduing. The image was probably built in the reign of King Chairacha in 1538 for Wat Chi Chieng. During the fall of Ayutthaya in 1767 Wihara Phra Mongkhon Bophit was fired. The right arm and the knot of the Buddha image were broken.

In the reign of king Rama V (1902), Phraya Boranratchathanin restored the broken parts of the image with mortar and the wihara was built to cover the image in 1956.

Phra Chedi Si Suriyothai

Phra Chedi Si Suriyothai is situated in Wat Suan Luang Sopsawan, the place where Queen Suriyothai, King Mahachakraphat's wife, was cremated. She died on an elephant's back, having saved her husband from danger in the war with Burma. The chedi and the temple were established in 1548 in memorial of the Queen's heroic deed.

2. Monuments in the island outside the Historical Park

Chandra Kasem Palace

Chandra Kasem Palace or Wang Na was built as the residence of King Naresuan the Great (1590 - 1605). The palace was renovated in the reign of King Mongkut (Rama IV) for his residence during occasional visits to Ayutthaya.

- Chaturamok Pavilion was the throne-room for the government. Now the building is the museum of Ayutthaya under the care of the Department of Fine Arts.

- The Phiman Rataya Group Building was used for many years to house the administrative officers of the locality.

- The Phisai Sanyalak built in European style, was used by King Rama IV as an observatory.

Wat Suwan Dararam

Wat Suwan Dararam was built in the Late Ayutthaya period by the father of King Rama I of the Chakri Dynasty, namely "Wat Thong". When King Rama I ascended to the throne he renovated the temple, and renamed this temple as "Wat Suwan Dararam".

3. Monuments in eastern area outside the island

Wat Phananchong

There is evidence that Phra Chao Phananchong, a large sitting Buddha image was built in 1324. The legend of the temple says that King Sai Nam Phung of Ayutthaya built this temple in memorial of his deceased wife, Queen Soi Dok Mak, who passed away in a boat in front of the site of Wat Phanan Choeng. He then established a temple on the spot and named it Wat Phra Chao Phra nang Choeng.

Wat Yai Chai Mongkol

This monastery was built by King U-Thong which exhumed the bodies of Chao Kao and Chao Thai who died

of cholera, and cremated in 1357. The monastery was dedicated to the monks who had gone to study practical Buddhism in Ceylon. As the group gained the popularity, the King then appointed the head of the sect to become Somdet Phra Wannarat or the right supreme Patriarch. The temple was finally rebuilt in memorial of King Naresuan the Great for his victory over the Burmese.

Temples in Ayothaya area

This area comprises Wat Maheayong, Maheayong Pavilion, Wat Chang, Wat Sika Samud, Wat Samana Kot, and Wat Nang Kham. In 1999, Department of Fine Arts excavated these monasteries and found that most of them was built in the early Ayutthaya period and were continuously renovated till the late Ayutthaya.

Japanese Settlement

Japan come to contact and trade with Ayutthaya Kingdom since an early time of the Kingdom. Many Japanese were employed as a military troop to support and strengthen Ayutthaya's army power and some were also employed as government officials in the Royal Court. Land which was in the southern area of the city island was granted for Japanese settlement by Ayutthaya's King. At present, there is an exhibition building of Thai-Japanese Association built on the Japanese settlement site.

4. Monuments in western area outside the island

Wat Chai Watthanaram

Wat Chai Watthanaram was built in 1630 by King Prasat Thong to commemorate his mother's hometown and to celebrate his coronation. Important edifices are the main prang, surrounded by a number of minor prang at eight directions. It is believed that the main prang contains relics of the Lord Buddha and other idols.

This temple was also built to commemorate the victory over the Khmer. This is why it was built in Khmer architecture style.

5. Monuments in the northern area outside the island

Wat Phukhao Thong

Wat Phukhao Thong was built by King Ramesuan in 1387. Burengnong, the Burmese king, built three layers of the large superimposed base in Burmese style after he captured Ayutthaya in 1569 and named it Phu Khao Thong. The main body of the chedi in Thai style was built later. King Borommakot, carried out renovations during his reign in 1744 and changed its appearance into a 12 redented cornered chedi. Only the lowest part retains its original Mon style. Some scholars, based on the record of Dr. Kaempfer, a Westerner, who visited Ayutthaya during the reign of King Petracha, believe that King Naresuan built this chedi on the site where he won a battle over the Burmese Crown Prince in 1592. However after Ayutthaya fell to the Burmese in 1767 it was burnt down.

Wat Na Phramain

Wat Na Phramain was first called "Wat Phramerurachikaram" It is opposite to the north side of the Royal Palace. It is assumed from its name that this temple was built at the Royal Cremation site by the king in Ayutthaya period. Otherwise it might be taken from the name of "Wat Phramain" in Nakorn Pathom province.

It was mentioned in a historical record the King Mahachakkrapat had established a temporary pavilion before making the Peace Treaty between Wat Hassadawas and this temple. Wat Naphramaing was restored in the reign of King Borommakot. After that it was restored again by Phraya Chaivichit (Puek); the Lord Lieutenant of Ayutthaya in the reign

of King Rama III of Rattanakosin period.

Phaniat (Elephant kraal)

The Phaniat or elephant kraal (stockade) is situated north of the city island. In the past, wild elephants would be trained here to become war or transport animals. It is thought that in the Ayutthaya period the kraal was inside the city wall, but this one built later and was in use up to Bangkok period. In the middle of the kraal there is a shire where the elephant guardian is supposed to reside. Posts made of whole timbers form the fence where elephants were tied up during the training. An elephant round-up was demonstrated here in 1890, during the reign of King Rama V, for the benefit of the Tsarevitch, who later became King Nicolas II of Russia, during his visit to Siam.

Temples in Klong Sra Bua areas

This area comprise Wat Phra-ngam, Wat Jaoya, Wat Phayaman, Wat Jongkrom, Wat Takrai and Wat Hassadawas. In 1999 Department of Fine Arts excavated these monuments and found that most of them were built in the early Ayutthaya period and continuously renovated till the late Ayutthaya. Some monuments appeared in Rattanakosin period, such as Wat Takrai, and Wat Jongkrom.

6. Monuments in the southern area outside the island

Wat Phutthaisawan

Wat Phutthaisawan is situated on Chaophraya riverbank, opposite to the south of the city island. It was constructed on the site in which King Ramathibodi I (King U-Thong) first settled before establishing Ayutthaya Capital City. This area is called "Wiang Laek". After the new Capital City had been established, King U-Thong then built Wat Phutthaisawan on the site that he first settled as a memorial.

Portuguese settlement site

The relationship between Ayutthaya and Portuguese progress so cordially that in 1540. King Chairachathirat granted to the Portuguese a piece of land by the river-bank, outside the town-wall to the South, for the building of a settlement as well as a Christian church.

The archives from Phra Narai's reign gave us further insight to the settlement. We learnt that the majority of the settlers were of Thai - Portuguese parentage, that was under the authority of the three Brotherhood: Dominican, Jesuit and Fransiscan.

In 1984 The Fine Arts Department restored the ruins in Portuguese settlement and built the building for exhibition.

7. Monuments in the external area Ayutthaya

For example Wat Nivetthammaphavat, Wat Chumphonnikayaram Bangpain District, Wat Mailok Tharuea District, Prasat Nakonluang Nakonluang District, ect.

ข้อมูลการเดินทาง ที่พัก และร้านอาหาร

ทางรถยนต์

- ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ผ่านประตูน้ำพระอินทร์ แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 32 แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 309 เข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 (ถนนแจ้งวัฒนะ) หรือทางหลวงหมายเลข 302 (ถนนงามวงศ์วาน) เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 306 (ถนนติวานนท์) ข้ามสะพานนนทบุรี หรือสะพานเวลฉวี ไปยังจังหวัดปทุมธานี ต่อด้วยเส้นทางปทุมธานี สามโคก-เสนา(ทางหลวงหมายเลข 311) แล้วแยกขวาที่อำเภอเสนาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 3263 เข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ใช้เส้นทางกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี ทางหลวงหมายเลข 306 ถึงทางแยกสะพานปทุมธานี เลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 3309 ผ่านศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทางรถไฟ

- สามารถใช้ขบวนรถที่มีปลายทางสู่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเขตอำเภอบางปะอิน อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอภาชี ทางรถไฟจะแยกไปสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สถานีชุมทางบ้านภาชี ในแต่ละวันจะมีรถไฟบริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารขึ้นลงจะหลายเที่ยว (รายละเอียดสอบถาม หน่วยบริการเดินทางสถานีรถไฟกรุงเทพฯ โทร. 223-7010, 223-7020)

ทางเรือ

บริการเรือนำเที่ยวไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

- บริษัทเรือด่วนเจ้าพระยา จำกัด จัดรายการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอิน ผ่านวัดไผ่ล้อม และแวะเที่ยวชมศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ติดต่อได้ที่ โทร. 222-5330, 225-3002-3
- เรือโอเรียนเต็ลควีน จัดรายการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอิน และพระนครศรีอยุธยา สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม โทร. 236-0400-9
- เรือริเวอร์ชานครีย์ส บริการเดินเรือสู่พระราชวังบางปะอิน และนำเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ โทร. 226-9125, 266-9316
- เรือฮอริซันครีย์ส บริการนำเที่ยวอยุธยา พระราชวังบางปะอิน รายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ โทร. 236-7777 ต่อ 1204-5, 236-9952
- เรือเมฆขลา มีบริการนำเที่ยวสู่พระราชวังบางปะอิน และนำเที่ยวพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ โทร. 256-7168-9
- บริษัท อยุธยา ริเวอร์ ครีย์ส จำกัด มีบริการนำเที่ยวชมเมืองอยุธยาและพระราชวังบางปะอิน รายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ โทร. (035)234-153-4, (01)928-8831

รถโดยสารประจำทาง

ปลายทาง	เวลารถออกจากปลายทาง	เวลารถออกจากตลาดเจ้าพรหม
กรุงเทพฯ (สถานีขนส่งสายเหนือ) รถปรับอากาศ สองชั้นปรับอากาศ เพิ่มเติม โทร 279-4484-7	06.00 - 19.00 น.	06.00 - 19.00 น.
กรุงเทพฯ (สถานีขนส่งสายใต้) รถปรับอากาศ	06.00 - 18.00 น.	06.00 - 18.00 น.
กรุงเทพฯ (อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ) รถปรับอากาศ	06.00 - 20.00 น.	04.00 - 18.00 น.
สระบุรี รถไม่ปรับอากาศ	06.00 - 18.00 น.	06.00 - 17.00 น.
อ่างทอง รถปรับอากาศ	06.00 - 18.00 น.	06.00 - 18.00 น.
สุพรรณบุรี รถไม่ปรับอากาศ	04.50 - 17.35 น.	04.50 - 18.15 น.
ลพบุรี รถไม่ปรับอากาศ	05.20 - 18.00 น.	05.40 - 18.00 น.

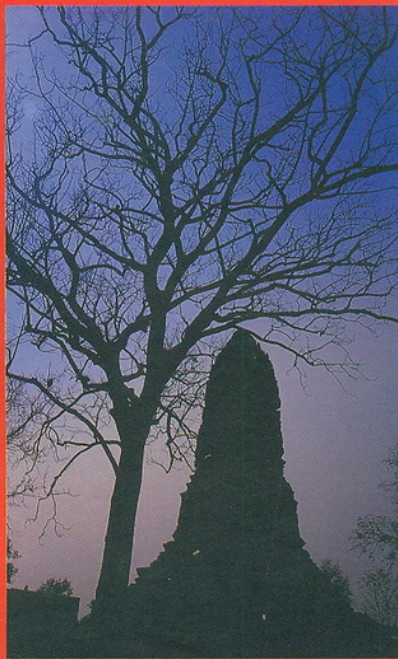
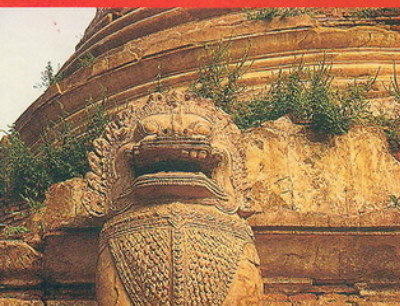
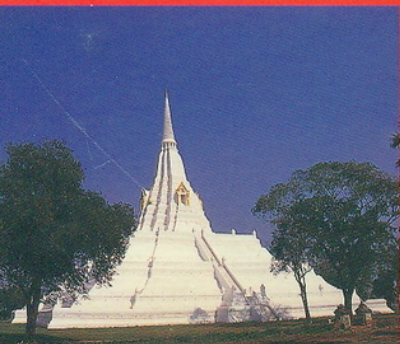
ร้านอาหาร

ชื่อ	สถานที่ตั้ง	โทรศัพท์
เรือนไทยไม้ลอย	8/2 ม.3 ต.คลองสวนพูล	245977-8
เรือนรับรอง	13/1-2 ม.2 ถ.อุททอง	243090
แพกรุงเก่า	ข.4 ม.2 ถ.อุททอง	241555, 243455, 245771
โทรทองริเวอร์	45 ม.1 ถ.อุททอง	241449, 244575
เรือนแพ	ข. 36/1 ถ.อุททอง	241807, 241964
เรือนเดิม	48 ม.2 ถ.อุททอง	241978
ควัวแคน	ข. 7/7 ม.2 ถ.อุททอง	241375
แพอาหารแพรวา	74/7 ถ.หลังสถานีรถไฟ	241597, 244124, 244224
สตรอเบอร์รี่	ถ.26/2 ถ.อุททอง	252514
คำหนักแก้ว	166 ม.6 ถ.ชัยมงคล ต.ไม้ฝาง	245150-1

โรงแรมที่พัก

ชื่อ	สถานที่ตั้ง	โทรศัพท์
โรงแรมกรุงศรีริเวอร์	27/2 ม.11 ถ.โรจนะ	244333
โรงแรมริเวอร์วิวเพลส	ก.35/5 ถ.อุททอง	241729-30
โรงแรมอยุธยาแกรนด์ไฮเต็ล	75/5 ถ.โรจนะ	335483-91
โรงแรมอุททองอินน์	210 ม.5 ถ.โรจนะ	242236-9
โรงแรมอยุธยา	ง.12 ม.4 ถ.เทศบาล 2	252249-50
อาคารสวนหลวง	ถ.โรจนะ	245537
โรงแรมอุททอง	จ.86 ม.2 ถ.อุททอง	251136
โรงแรมแพรวา ฮาวิน	น.91 ถ.เลียบทางรถไฟ ม.10	244139

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา
Ayutthaya Historical Park

